

Alekszandr Szergejevics Puskin

ANYEGIN

(1823-1831)

Fordította
Áprily Lajos

AJÁNLÁS

*Pétri de vanité il avait encore
plus de cette espèce d'orgueil,
qui fait avouer avec la même
indifférence les bonnes comme
les mauvaises actions, suite
d'un sentiment de supériorité,
peut-être imaginaire.*

(Tiré d'une lettre particulière)

Nem a hideg, kevély világnak,
Neked szántam regényemet.
Bár adhatnék a hű barátnek
Ennél méltóbb hűség-jelet,
Méltót hozzád, szép, tiszta lélek,
Te szárnyaló és egyszerű,
Kiben költői álmok élnek,
S álmában élet van s derű.
Vedd elfogult kezedbe, kérlek,
Pár tarka fejezet csupán,
Van köztük bús is, van vidám is,
Van népies és ideális;
Kissé gyarló gyümölcs talán:
Sok zsenge s hervadt színű évem,
Mulatság, ihlet s egy sereg
Álmatlan éj, borús kedélyem
S hűvös látás termette meg.

ELSŐ FEJEZET

Siet loholva élni, s érezni is siet.
(VJAZEMSZKIJ HERCEG)

1

Nagybátyám, elvek jámbor öre,
Komoly beteg lett, higgyük el;
Jobb ötlet telhetnék-e tőle?
Most már becsülést érdemel.
Példája másnak is tanulság,
De jaj, már több, mint életuntság
Mellette ülni éjt-napot,
S még egy percig sem hagyni ott!
S mily álnokság agyonbecézni
A félholtat későn-korán,
Igazítgatni vánkosán,
Gyógyszert kínálni, szánva nézni -
S titokban sűrűn nyögni fel:
„Az ördög már mikor visz el?”

2

Egy naplopó szólt így magában,
Kit porban posta-trojka vitt,
S mert pártfogót lelt Zeus atyában,
Megörökli rokonait.
Ruszlán s Ludmíla olvasója,
Mindjárt első találkozóra
Bemutatom hősöm neked,
Ha, olvasóm, megengeded:
Anyegin, kedves jó barátom,
A Néva-parton született,
Te is? Vagy ott fényeskedett
Az ifjúságod? - szinte látom!
Ott rám is sok víg óra várt,
De észak rossz nekem, csak árt.

3

Példásan szolgált apja régen,
S adósságát növelve élt,
Adott három bált minden évben,
S a végén tönkrement ezért.
De sorsa Jevgenyijt kegyelte:
Először egy *Madame* nevelte,
Majd egy *Monsieur* kezébe jut;
A kedves, bár pajkos fiut

Szegény *Monsieur l'Abbé* nem ölte,
A könnyű óra játszva telt,
Így oktatott és így nevelt,
Kemény morállal nem gyötörte,
Ha rossz volt, enyhén szidta le,
S a Nyári-kertbe járt vele.

4

S mikor jött lázas ifjusága,
Sok bús és édes érzélem,
Sok vágy s reménység szomjusága,
Elcsapták *Monsieur*t hirtelen.
Hősünk szabad. Ez drága napja,
Haját divat szerint nyiratja
És felvesz egy dandys ruhát.
S örül, világ, hogy végre lát.
Tud franciául udvarolni,
Sőt írni is jól megtanult.
Könnyű lábbal táncol mazurt,
S fesztelen tud meghajolni.
Kell több? S jóhíre terjedez:
Értelmes, kedves ifju ez.

5

Így-úgy csak tágul szemhatárunk,
Fel-felszed egyet-mást az ész,
Tanultsággal csillogni nálunk,
Istennek hála, nem nehéz.
Sokan - szigorúak s kimértek -
Anyeginunkról így ítéltek:
Tanult fickó, csakhogy pedáns,
Egyébiránt nem érte gáncs,
Mert hozzászólni társaságban
Minden tárgyhoz könnyen tudott,
S szakértő képpel hallgatott
Komoly, nagy gondolat-tusákban;
Epigrammban szikrát csiholt
S gyakran fakasztott nő-mosolyt.

6

A latin most nincsen divatban,
S mégis - tagadni nem lehet -
Egy kis készsége van szavakban
S egy-egy felírást érteget.
Juvenalisról is beszélne,
Búcsúzva Valét ír levélbe,
Az Aeneisből is citál
- Két sort - de pár hibát csinál;
Fel-felturkálni mégsem áhit

Időrendes porréteget,
Dohos világtörténetet,
De múlt idők anekdotáit
Ismerte jól, mind egy sorig,
Romulustól az újkorig.

7

Rossz lábon állt a vers-zenével,
Untig skandalhatunk neki:
Jambus? choreus? botfűlével
Meg nem különböztetheti.
Mit ér Theokritos, Homeros?
Ő Adam Smith-szel jut ma célhoz;
A gazdaságtan bölcese lett
S arról mond mély ítéletet:
Az állam jólétben s erőben
Hogy nő meg és hogy boldogul,
S hogy még aranyra sem szorul,
Ha van *nyerstermelése* bőven.
Az apja erre csak legyint,
S földjét zálogba adja mind.

8

Mindent, amit tud Jevgenyijem,
Időm leírni nem jutott,
De van, miben túltesz zseniken,
Mit mindennél jobban tudott,
Mitől öröm volt ifjúsága,
De kint is szerzett szomjúsága,
Mi elfoglalt minden napot,
S a lusta váagnak célt adott;
Tudománya a szenvedély lett,
Melyet Naso megénekelt,
De érte kínnal vezekelt,
S kihúnyt a fényes, lázas élet,
S zord Moldvában kihűlt szive,
Itáliától messzire.

9

.....
.....

10

Ó, hogy tud tettetőn szeretni,
Reményt titkolni, féltetni,
Kijózanítani s elhíttetni,
Komor képpel csüggeszteni!
Most büszke volt, majd engedelmes,
Közömbös kedvű vagy figyelmes,
Bágyadt s epedt, ha néma volt,

Lángolt, ha áradozva szólt.
S mily fesztelen titkos levélben!
Egy vágy fakasztja sóhaját,
S hogy elfelejti önmagát!
Gyengéd s futó a fény szemében,
Ma szégyenlős, holnap merész,
S ha kell, könnyet hullatni kész.

11

Hogy tud mindig új színt keresni,
Jámbort tréfával fogni meg,
Ijesztésül kétségbeesni
S szót lelni, mely bűg s hízeleg,
Szűz elfogultságot kikémlel,
S legyőzi ésszel s szenvedéllyel,
Kilesve gyenge perceket,
Vár, míg a lány önként szeret,
S vall kérő szóra s biztatóra;
Első szívdobbanást figyel,
Felvert szerelmet űz s terel,
Míg itt a titkos pásztoróra,
Hol négy szemközt marad vele,
S leckét ad, melynek mestere.

12

Hogy tudta izgatni s hevíteni
Híres kacér hölgyek szivét!
S ha célja volt megsemmisíteni
Vetélkedő ellenfelét,
Hogy tudta rágalmazni, marni
S furfangosan tőrrebe csalni!
De ti, jó férjek, biztatok
S hőssémmel jóban voltatok:
A vén gyanakvó is kegyelte,
S a másik férj, a nagy ravasz,
Kis Faublas-t falt már mint kamasz,
S az is, ki szarvát rég viselte,
És hármat dicsért: önmagát,
A jó ebédet s asszonyát.

13, 14

.....
.....

15

Van úgy, hogy ágyában hever még,
S három kártyát hoznak neki.
Meghívások? Fogadni mernék.
Három család tisztelteti
S hívják gyermek-névnapi bálba.

Ravasz fickónk mit is csinál ma?
Hol kezdje? Mindegy, nem nehéz:
Ő mind a háromhoz benéz.
De délelőtti öltözetben,
Széles bolivarral fején
Még járt egyet korzó-helyén,
A bulvárt tarkító tömegben,
S ha jó breguet-je már jelez,
Indul, ebéd-órája ez.

16

Sötétedik, szánkója várja,
Beül. „Hajts, hajts már!” - sürgeti;
Az est ezüstös zúzmarája
Hódprém gallérját belepí.
A cél Talon, s előre látja,
Kaverin várja ott, barátja.
Belép, dugó durrog, s a hab
Az Üstökös-borból kicsap,
Véres roastbeef a vacsorája
Meg szarvasgomba-csemege,
Francia konyha remeke,
S májpástétom, Strasbourg csodája,
S rá Limbourg sajtja is jöhet
S aranyszín ananász-szelet.

17

Új bort! Locsolni kell a sültet,
Zsíros volt s jó forró szelet.
De cseng az óra s menni sürget:
Megkezdődött az új balett.
A színház zord bírálgója
S bájos színésznők hódolója,
A csécsap udvarolgtató,
Ki színfalak közt törzslakó:
Hősünk repülve érkezik meg,
Nézőnek ott minden szabad,
Megtapsolhat entrechat-kat,
Phaedrát, Cleopatrát lepisszeg,
Vagy Moinát tapsolja ki,
Hogy lássák: ő is valaki.

18

Bűvös világ! A jog barátja,
Fonvizin ott fényeskedett,
Ki mester-tollát gúnyba mártja;
Szemes Knyazsnyin ott kap nevet;
Ott könny s taps szívből jött adója
Ozerov s ifjú Szemjonova

Megosztható jutalma lett;
Katyenyin új fényt ott vetett
Corneille felséges szellemére;
Csípős, hangos Sahovszkoj ott
Sok víg művel mulattatott,
Didelot babért szerzett nevére;
Ott, ott, a színfalak megett
Töltöttem ifjú éveket.

19

Istennőim! Éltek? De merre?
Bús hangom hozzátok hatott?
Más lányraj jött a régi helyre,
Mely bájban nem pótolhatott?
A kart meghallom újra? Szól-e?
Meglátom, orosz Terpsichore,
Lélek-sugallta röptödet?
Vagy nem lel ismerősöket
Unt színpadon bágyadt szemem már,
S kiábrándult lornyetten át
Más, idegen világba lát,
S a lelkem élvezetre sem vár,
Csak szótlantul ásítózom,
S a múlt időn gondolkozom?

20

Telt ház. A páholyok ragyognak,
A földszint népe forr s lobog,
Fenn tapssal sürgetnek s dobognak,
A függöny gördül már, suhog.
Nagy nympa-raj kíséretében
Isztominánk ott áll középen,
Ragyog s lebeg a könnyű test,
Hegedűszót les, légiest.
A padlót most fél lábbal érve,
Másikkal lassan kört jelez,
Majd szökken, száll és lengedez
- Aeolus szája fújt pihére? -,
Most megperdül s forog tovább,
S lábhoz lendül a fürge láb.

21

Taps csattan. Jön hősünk alakja,
Két széksor közt, sok lábon át,
Látcső mögül sandít s kutatja
Nem-ismert hölgyek páholyát;
A felső sort is látcsövezte,
S nem volt egy fejdísz vagy fejecske,
Amelyben kedve telhetett;

Több férfinak köszönetett,
Szórakozott és lusta szemmel
Megnézte most a színpadot,
Majd elfordult s ásítgatott:
„Ki kell cserélni. Türelemmel
Bírtam ki eddig. Rossz balett.
Unom, Didelot is szürke lett.”

22

Ugrál még ördöggel vegyülve
Sok Ámor- és sárkány-alak;
Feljárónál bundára dülve
Fáradt lakájok alszanak;
Tart még a lábak tombolása,
Taps, krákogás, fütty, orr fuvása,
Benn s künn még lámpák száza vet
Körös-körül fény-íveket;
Borzong a ló, a hámot unja,
S a lábával havat kapál,
Gazdát szidó kocsisraj áll
Tűznél, kezét csapkodva, fújva:
S Anyegin már indul háza.
Még át akart öltözni ma.

23

Leírtam-e apróra, híven
A nagymagányú kis szobát,
Hol példás, ifjú Jevgenyijem
Naponta többször vált ruhát?
Divatszeszélynek ami tárgyat
A díszműves London kínálhat
S a Baltin át hozzánk elért
Cserébe fáért s faggyuért:
Amit mohó ízlés a szemnek
Párizsban alkot és teremt,
Választékost vagy szertelent,
Új pompának s új kényelemnek:
Tizennyolc éves bölcsém ott
Díszül mindent felhalmozott.

24

Sztambul borostyánkő pipái,
Bronz s porcelán az asztalon,
Finomkodók illat-csodái:
Kristályüveg-sokadalom,
Reszelőcskék, fésűk tömeggel,
Ollók törvégyű s görbe hegygel,
Harminc kefét látsz szerteszét,
Sőt: fogkefét s körömkefét.

Mellesleg: Rousseau Grimmet érte
Megrója s meg nem érti őt,
Hogy szépszavú különöc előtt,
Előtte körmeit kefélté;
A jog s szabadság őre itt
Jogtalanul helytelenít.

25

Derék embernek nem hibája,
Ha körmöt szépít s tisztogat.
A korral mért szállnánk vitába?
Zsarnokká nő minden divat.
Mint Csaadajev - nagy ideálja -,
Hősünk is fél: irígy bírálja.
S ezért pedánsul öltözik,
Mondhatjuk: piperkőcködik.
Jó három órát vesz a napja,
Amíg az öltözőben ül,
S ha tükre mellől kikerül:
A csélcsep Venus szép alakja,
Kin maszk van s férfiöltözet
S álarcosbálba érkezett.

26

Piperkőc-ízlést említettem,
S az olvasó kíváncsi lett,
Értő szemeknek részletekben
Leírnám, hogy készülgetett;
S bár ez merészség s gondot adna,
A részletrajz el nem maradna;
De nyelvünkben nincs *pantalon*,
Frac és *gilet* meg egy halom;
S én nyelvem, mely szegény magában,
Előttetek beismerem,
Idegen szókkal keverem
- Tán túlsággal -, bár hajdanában
Forgattam szótárt, mely tanít:
A nagy Akadémiáit.

27

De most nem erről kell beszélünk:
Siessünk, vár a bálterem,
Anyeginunkat kell elérnünk,
Ott száguld gyors fiákeren,
Házak felé az esthomályba,
Az álmos utca két sorára
Kocsik páros lámpája vet
Derűsen ömlő fényeket
S szivárványt sző az út havára;

Ott pompás épület ragyog,
Körüle mécsláng-csillagok;
Árnyak vetődnek ablakára,
S előre-hátra lengenek
Dandys profilok, nőfejek.

28

De hősünk most beér a hallba,
A portásnak intést se szán,
A márványlépcsőkön nyilallva
Felszáguld, igazít haján
S belép: nyüzsgés a bálteremben,
A zene szól, de csendesebben,
Mazurkát lejt a nagy tömeg;
Zsúfoltság van, zsivaj s meleg;
Testőrsarkantyúk csengve pengnek,
Bájos kis lábak lejtnek,
Bűvölt, heves tekintetek
Kísérik ott, amerre lengnek,
S mit sok féltékeny dáma súg,
Zenébe fül. A szála zúg.

29

A vígság s vágy korát elérve
Engem vadul vonzott a bál,
Vallomásra s levélcserére
Jobb helyet senki sem talál.
Jaj, tisztelt férjek! azt ajánlom,
Örködjetek fürgén a bálon,
Szavamra jól figyeljete,
Mert jó lélekkel intelek.
Tinektek is, kedves mamuskák,
Ilyen tanácsot adhatok:
Lornyetten át vigyázzatok!
Különben, isten ments, a fruskák...
S ha ezt írom, azért teszem,
Mert én már rég nem vétkezem.

30

Sok jó időm veszett el, évek,
Sokféle kedvtelés során!
S ha erkölcsöm nem sínylené meg,
A bál ma is bűvölne tán.
Ma is vonz még a fiatalság,
Tolongás, fény, jókedv, szilajság,
Leleménnyel költött ruha,
Szép láb: csakhogy szerencse, ha
Három pár formást lelsz hazámban.
Ó, jaj, be drága volt nekem

Két kis láb! nem feledhetem.
Most itt, lehűtő, bús magányban
Álmomba bájuk visszatér,
S szívemben megzajdul a vér.

31

Mikor s melyik vadon-vidéken
Felejtet el majd, esztelen?
Hol vagy ma, kis láb? Zsenge réten,
Virágokon jársz nesztelen?
Bájad kelet becézte lágyan,
Észak bús és sivár havában
Nyomot te nem hagytál soha,
Szeretted pompás és puha
Szőnyegeid simogatását,
Érted lelkem rég elfeledt
Hírszomjat és dicséretet,
Száműzést, szülőföld varázsát!
Eltűnt a boldogság kora,
Mint réten talpad kis nyoma.

32

Barátaim, Diana keble
És Flora arca szép nagyon,
De táncos Terpsichore lenge
Lábát jobban csodálhatom:
A szemnek, mely utána réved,
A kis láb több gyönyört ígérget,
Tündér-szépséggel elragad
S makacs rajjal ver vágyakat.
Szeretem, Elvinám, a lábad,
Ha asztal-abrosz rejti lenn,
Ha tavaszi fűvön pihen,
Ha rád kandalló hője árad,
Ha tükrös parketten tipeg
Vagy tenger gránitján remeg.

33

Kelő vihar játszott az árral,
Irgyelttem a sok habot,
Mely szerelmes, szélvert sorával
Kis lábához borulhatott!
Hogy égtem: hullámmal szaladni
S a drága lábra csókot adni!
Soha ily gyötrött-szomjasan
Az ifjú láz óráiban
Csókolni nem vágytam lihegve
Ifjú Armida-ajkakat,
Rózsásra gyulladt arcokat,

Keblet, mely csókot vár epedve;
Nem, láz még így nem égetett
S meg nem gyötörte lelkemet!

34

De más idő is jár eszemben:
Ha néha visszaálmodom,
Egy boldog kengyel van kezemben,
S a drága kis lábat fogom;
A képzelet fellobban újra,
A hervadó szívben kigyúlva
Még tűz fut át a véremen:
Ismét sóvárgás, szerelem...
Elég már, csacska lant! nem illet
Himnusz sok rátartit, kevélyt,
Nem érdemelnek szenvedélyt,
Sem verset, melyet bájuk ihlet;
Szemfényvesztők, s a szem s a szó
S a lábacska is csaló.

35

S Anyegin? Álmos, nyűtt a báltól,
Most indul, hívja vánkosa.
Ébred s mozdul a dob szavától
Pétervár munkás városa.
A boltost, árust várja dolga,
A bérkocsis kihajt a sorba,
Egy ohti asszony visz tejet,
Friss hó ropog, hol elsiet.
Reggel zajától zsong a város,
A táblák nyílnak, száll a füst,
A színe halványkék s ezüst,
A német pék, az akkurátos,
Papírcsákós, többször nyitott
Tolós vazisztasz-ablakot.

36

De bálzsivajtól elgyötörten,
Éjjellé váltva nappalát,
Álom ringatja boldog ölben
A pompa s élvezet fiát.
És délfelé új napra kelve
Kész reggelig megint a terve:
Mindig egyforma tarkaság,
A holnap s tegnap összevág.
De boldog-e legszebb korában
Ő, kit még semmi sem kötött,
Sok tündöklő siker között,
Mindennap égő mámorában?

Vajon egészség, akarat
Sok mulatás közt ép maradt?

37

Nem: már kihült s pihenni vágyik,
Megunta a világ zaját,
A nők sem bűvölték sokáig,
Udvarlásban már célt se lát;
Fárasztja hűtlenség, csalárdság,
Untatja már barát, barátság,
Aztán meg nem mindig lehet
Nyakalni jó pezsgőlevet
Pástétomra, beefsteakére,
Élcelni szikrázón, vigan,
Mikor fejszaggatása van;
S bár könnyen meglobbant a vére,
Izgalmat már affér sem ad,
Sem kard s golyó - hűvös marad.

38

Beteg, nagy baj; tudósa lesz-e,
Ki kóros titkot felfedez?
Az angol nyelv *spleen*-nek nevezte.
Orosz nyelvünkben *handra* ez;
Megszállta s ő csak várta: nőjön,
Ám arra, hogy szívébe lőjön,
Hála isten, sor nem került,
De mindennel szemben kihült,
Mint Childe Haroldot, zord tekintet
Jellemzi társaságban őt,
Boston vagy hír, mit pletyka szőtt,
Ravasz sóhaj, szép szem, mely intett -
Meg sem hatotta semmi sem,
Komoran járt s közömbösen.

39,40,41

.....
.....

42

Előbb, sok kényes női nagyság,
Hátat tinektek fordított,
Az a magas tónus manapság
Unalmas és elkoptatott.
Bár van, ki szócsatára késztet
És Benthamet meg Say-t idézget,
De mit maguk közt mondanak,
Bosszantóan naiv szavak.
Aztán minden hölgy oly hibátlan,
Pontos, fenséges és nemes,

Értelmes, jámbor s istenes,
Óvakodó és makulátlan,
Hogy már közelbe jutni kín;
Elég, ha látod, s itt a spleen.

43

Sok titkos útú, ifju hölgyem,
Kik néha késő esteken
Szálltok merész fiáker-ölben
Pétervári kövezeten,
Ti sem kaptok már hírt se róla,
A vad gyönyör cserbenhagyója
Otthon maradt, ajtót bezárt,
Ásítózott, ihletre várt,
S tollat fogott: de hát utálja
A szívós munkát, nem fakadt
Egyetlen szó a toll alatt,
S nem lett a büszke céh csodája,
Melyet nem bírálghatok,
Mert benne én is tag vagyok.

44

A tétlenség megint elérte,
Üres volt mondhatatlanul,
S leült azzal - dicsérjük érte -,
Hogy más észből: könyvből tanul.
Polcát megrakja nagy halommal
S olvas, de hát nem nagy haszonnal:
Ez untató könyv, az csaló,
Ez itt gaz, abban nincs való;
Előítélet szülte őket,
Mi bennük régi, már avult,
S fecseg az új is, mint a mult.
S otthagya egy nap, mint a nőket,
Por lepte polcát, könyveit,
S ő rájuk gyász-selymet terít.

45

Akkortájt én is elvettem
A hívságos világ nyügét,
S barátja lettem: megszerettem
Jevgenyijünk természetét;
Tetszett nekem különc-világa,
Természetes fantasztasága
S az éles ész, mely rég kihült,
Komor volt ő, s én ingerült,
Beleuntunk a szenvedélybe,
Az élet jól elbánt velünk,
Szívünkben csak hamut lelünk,
Rossz lelkek s vak Fortuna mérge

Sandítgatott felé s felém
Már életünknek reggelén.

46

Ki élt s gondolkozott, az embert
Lelkében mélyen megveti;
Ki érezett, azt multja felvert
Kísértete kerülgeti,
Nem rabja többé bűvöletnek:
Bűnbánatnak s emlékezetnek
Kígyója marja szüntelen.
S ez néha nem érdektelen
Fűszert vegyít a párbeszédbe.
Előbb a hang furcsán hatott,
De aztán hozzászoktatott
Jevgenyij gúnyja és epéje,
Megszoktam mérgeit hamar,
S a tréfát, akkor is, ha mar.

47

Hányszor tanúnk a nyári éjjel,
Mikor Névánk felett dereng
Világos, áttetsző egével,
S üvegszín hab, mely lengve reng.
Lunának nem ringatja fényét,
S mi múlt idők édes regényét,
Szerelmét éljük át megint,
A régi érzés meglegyint,
S a dús, áldott fuvalmu éjben
Ittas szívünk szótlan marad!
Mint rab, kit álma elragad
S zöld erdőket lát börtönében,
Álmodva úgy lebegtük át
A zsenge ifjúság korát.

48

A part gránitfalára dülve
Multsirató szívvel pihent
Jevgenyij búsan elmerülve -
Volt már költő, ki írt ilyent.
Csend van. Csak egy-egy éji strázsa
Kiált, ha ör-jelt küld a társa;
Kocsizörgés száll messziről
A Milljonnaja út felől;
Megcsobbanó lapátu csónak
Lebeg szendergő, halk vizen;
Távolból kürtszó fog sziven
S jó hangja egy dalolgatónak.
De éjben van báj édesebb:
Torquato ottavája szebb.

Ó, Adriám és Brenta tája!
 Meglátlak-e, csodás habok?
 Dalolva hív a tenger árja,
 S én ismét oly lelkes vagyok!
 Phoebus-fiaknak szent e dallam,
 A büszke albioni dalban
 Rokon lélekre leltem én.
 Olaszhon arany éjjelén,
 A vágy játékos mámorában
 Velencei szép lány karolt,
 Hol csacska volt, hol néma volt,
 Lebegve titkos gondolában -
 S ajkáról vette ajkam át
 Amor s Petrarca szép szavát.

Várlak, szabadság drága napja!
 Jössz-e? Mikor jössz? - kérdezem.
 A parton kószálok kutatva
 S vitorlásoknak int kezem.
 Szabad hullám-útján az árnak,
 Hol hab s vihar veszélye várnak,
 Mikor futok távolba már?
 Ideje itt hagynom sívár,
 Ellenséges vizem s világom.
 S elérve dél kék tengerét,
 Meglátni Afrikám egét,
 S bánkódni zord orosz hazámon,
 Hol szívem sajgott, szeretett,
 Hol eltemettem szívemet.

Anyegin indult volna végre
 Megjárni külföldet velem.
 De közbeszólt a sors: sok évre
 Elválasztott nagy hirtelen.
 Meghalt az apja. S jött a gondja,
 Uzsorás-had tört rá tolongva.
 Mindenki belátás szerint
 Dönt, hogyha baj van: Anyegint
 Jobb sors nem csalta, nem kívánta
 S a per gyűlöltebb, mint a gond:
 Az apjától rászállt vagyont
 Átadta s vesztét meg se bánta,
 Vagy tán érezte messziről,
 Hogy vén nagybátyja is kidől.

52

S valóban hír futott kezéhez,
 A gazdatisztje írt neki:
 Nagybátyja gyengül, rosszat érez
 És búcsúzásra kéreti.
 Hamar tisztába jött a szóval,
 S száguldott váltott postatóval,
 De unta jó előre már
 A helyzetet, mely rája vár:
 A sóhaj és hazug meséket,
 S hogy majd jussáért bút mimel
 (Regényem ezzel kezdtem el);
 S megérkezett, de lám, lekésett:
 Kinyújtóztatták már. Lerótt
 A földnek minden bús adót.

53

Csapatba gyűlt ki sok cseléde
 És megtöltötte udvarát,
 Jött temetések kandi népe,
 Jött ellenség és jó barát.
 A sír mellől torhoz siettek,
 Papok, vendégek ittak-ettek,
 S a raj nagy képpel szétoszolt,
 Mint kiknek fontos dolga volt.
 Így lett hősöm vidék lakója,
 Szeszgyár, víz, erdő s föld ura -
 S ki rendetlen volt és fura
 S a pénz híres pocsékolója,
 Örült, hogy most új útra tért
 S valami cél-féléhez ért.

54

Nagy, hallgató erdők varázsa,
 Hűvös homályú tölgyvadon,
 Patakhabok halk csobbanása
 Új volt az első két napon.
 Harmadnap már a táj s a berke
 S a domb s mező nem érdekelte;
 Aztán untatta rémesen;
 Aztán meglátta élesen,
 Hogy a faluját is csak unja,
 Bár nincs körút, palota-sor,
 Bál, kártyajáték, verscsokor;
 Itt is csak les rá mélabúja,
 Mely mint árnyék kíséri rég,
 Vagy mint hűségese feleség.

Mindig békés életre vágyom,
 Falunkban áldott csend fogad,
 Rejtett helyen termőbb az álom
 S a lant is zengőbb hangot ad.
 Kószálok tétlen nyugalomban
 Tó néma tükrén csónakomban,
 Törvényem *far niente* lett.
 Öröm s szabadság integet,
 S köszönti minden ébredésem,
 Többet alszom, mint olvasok,
 Hiú hírnéven nem kapok.
 Hát régen nem semmittevésben,
 Rejtőzve töltöttem napom,
 Legboldogítóbb korszakom?

Tied vagyok, szabad világom,
 Szerelem, rét, virágözön!
 Mindig megörvendek, ha látom,
 Hogy hősmőtől különbözöm;
 Különben gúnyos olvasónak
 Vagy körmönfont rágalmazónak
 - S ez kiadó-csel is lehet -
 Eszébe jutna: összevet
 Hősömmel, önző célt követve,
 Magam-portréja, hirdeti,
 Mint büszke Byron hősei.
 Mintha nekünk nem is lehetne
 Mást megrajzolni, csak magunk,
 S mindig csak önportrét adunk.

Igaz: álommal, szerelemmel
 Minden poéta-szív rokon,
 És én is csüggttem ifju szemmel
 Bűbájos, édes arcokon,
 Őrzött lelkem sok drága képet;
 Majd Múza-szóra mind feléledt,
 S verssé fonódott egynehány,
 És hősnőm lett a hegyi lány
 S a Szalgir-part két női rabja.
 De ti titkát nem értitek,
 Barátaim, s azt kérditek:
 „Ki volt a versed nőalakja?
 A sok szép féltékeny közül
 Dalodnak, mondd, melyik örül?

Ki szerzett szép szemmel jutalmat
 Merengő versedért neked?
 Kitől jött mámoros sugallat?
 Kit istenített éneked?”
 Senkit sem, istenemre mondom!
 Én esztelen szerelmi gondon
 Öröm nélkül vergődtem át.
 Boldog, ki szíve nagy baját
 Tüzes versben kizendítette,
 Fokozta szent révületét.
 S csitítva kínját és hevét,
 Petrarca nyomdokát követte,
 S dicsőség fénye gyúlt nevén;
 Némán s bután szerettem én.

Elmúlt. A Múza jött helyette,
 S világosult sötét eszem.
 Szabad vagyok, s eszmét követve
 Megint rímmel szövetkezem;
 Írok, de már nem buba-veszve;
 Tollam nem rajzol tévedezve
 Be nem végzett versek felett
 Kis női lábat, lányfejet.
 Hamuból lobbanást ki várna?
 Van bűm, de nincs könnyem soha,
 S lelkemben a vihar nyoma
 Végképp eltűnik nemsokára,
 S elkezdhetem regényemet,
 S írok huszonöt éneket.

Átgondoltam tervét egészen,
 Találtam hősömnek nevet,
 S már itt is van, leírva, készen
 Az első regényfejezet.
 Át is néztem bírálva nyomban,
 Ellentmondás egész halom van,
 De én jogtisztelő vagyok,
 S a cenzúrának is hagyok;
 Munkám gyümölcsét átadom ma,
 Sajtó, bíráld tetszés szerint,
 Menj, újszülött, a Néva int,
 Menj Néva-parti városomba,
 S mert vád kísér magasztalást,
 Hozz félreértést, gáncsolást.

MÁSODIK FEJEZET

O rus!

(HORATIUS)

O Rusz!

1

Hősünk unalmának tanyája
Faluk volt, bájos környezet,
Ártatlan élvezet barátja
Csak áldaná, hogy ott lehet.
Öreg kastély állt egymagában
Szelet fogó hegy oldalában,
Folyó felett. Szemben vele
Zöld rét s arany rög tengere
Tarkállt-virult a messzeségben,
Faluk villogtak, itt-amott
A réteken nyáj ballagott,
Bozótos kert sűrűn, sötéten
Vetette mély árnyékait:
Dryadok álmodoztak itt.

2

Komoly kastély, a törzse régi,
Időt állót rakott a mult,
Csendjét tömör fal féltve védi,
Stílust a bölcs multtól tanult.
Magas terem minden szobája,
Bennük sokszínű csempekályha,
Cárok képmása több falon,
Selyemtapétás, vén szalon.
Ma már ez mind halott kor őre,
Avult, s nem is tudom, miért.
Anyeginnak sokat nem ért,
Neki nem sok kellett belőle,
Mindegy volt, hogy hová nyitott:
Újban s óban csak ásitott.

3

Hol kulcsárnéjával előde
Pörölt jó negyven éven át,
És ablakán a legyet ölte,
Magának ott fogott szobát.
Szerény, tölgyepadlós otthonában
Két szekrény, egy asztal s divány van,
Tintának nincsen foltja itt.

Anyegin a szekrénybe nyit:
Itt költségnaplót rejt a polca,
Ott pálinkákból hosszú sort,
Több korsó édes almabort,
Ott naptárt - ezernyolcszáznyolcra -;
A bácsi sűrű gondban élt,
Más könyvbe nézni rá sem ért.

4

Így földesúrkodott magában,
S csak időtöltésszámba ment,
Hogy eltervezte: birtokában
Reformál, új rendet teremtet.
S a pusztá bölcse gondolkodója
A robot-súlyt könnyebb adóra,
Obrokra változtatja át,
A jobbágy áldja jobb sorát.
Úri fészkén dül-fül miatta
S romlást orront a nagyokos,
Számító szomszéd birtokos,
Másutt a hírt mosoly fogadta.
S minden szomszédja súgja már:
Veszedelemes csodabogár.

5

Kezdetben jöttek nyakra-főre,
De a hátsó lépcső bevált,
Lovásza felkészült előre,
S a doni mén nyergelten állt,
Ha úti porban, úti sárban
Jöttek családi nagy batárban -
Ez már önérzetükbe mar,
S a barátság meghal hamar,
„Bolond szomszéd, nem ért a szóból.
Szabadkőműves. Bajt akar.
Szólóban vörös bort nyakal,
Asszony népnek kezet se csókol,
Igen-t mond pusztán és nem-et,
És nem tesz hozzá kérem-et.”

6

Atájt Jevgenyij falujába
Új földesúr is érkezett,
A szomszédok rosszmájúsága
Kemény bírálógatója lett.
Neve: Vlagyimir Lenszkij, lelke
Göttingai szellem neveltje,
Az ifjúság virága volt,
Kant híve, verselt és dalolt.

Ködülte németalföldi tájról
Hozott új eszmét, új tudást;
Szabadságról szent álmodást,
Tűz-lelket, mely lobogva lángol,
Hozta rajongás szép szavát
S vállára omló szöghaját.

7

Hideg világ rontó hatása
Hervasztva el nem érheti,
Lelkét leánymosoly varázsa
S baráti szó melengeti;
Kamaszbáj árad még belőle,
Remény az eldédelgetője,
Az új zaj, új fény, új vidék
Ifjú figyelmét fogja még.
Kétségeit nemes szívének
Rózsás álmokba rengeti,
Az életcél rejtély neki,
Körül csábító titkok élnek,
Töprengve nem hat rajtuk át
S csodát sejt mindenütt, csodát.

8

Hitte: van egy bús lelki párja,
Rokon vágyú s érzületű,
Ki csüggedt szívvel várja-várja;
Hitte: minden barátja hű,
S rabságra készen és halálra,
Becsületéért síkra szállna,
Nem fogja félelem kezét,
A rágalmat úgy zúzza szét;

.....
.....

9

Vágy, mely a jóért harcra kelne,
Harag jogsértések nyomán,
Részvét s a hír gyötrő szerelme
Megrezgették szívét korán,
Lanttal kószált be sok vidéket,
Hol Schiller s Goethe napja égett,
Lelkét, mely lázasan liheg,
Költő-tüzük gyújtotta meg.
A Múzsák tiszta hírnevére
Ő szégyent nem hozott sosem,
Őrizte önérzetesen
A fennkölt érzést költeménye,

A zsenge kor szép álmait
S az egyszerű szó-bájjait.

10

Szerelemről dalolt, s az ének,
A hódoló vers tiszta volt,
Mint gyermek álma, lányka-lélek
S felhőtlen ég-pusztán a hold,
Szép istennője szűz titoknak,
Szerelmes földi sóhajoknak.
Bánatról s búcsúról dalol,
A lenge köd, a valahol
S romantikus rózsák a tárgya,
Sok messzi föld, hol utazott,
S hol annyi könnyet hullatott
A mélabút rejtő magányba,
Az élet ősze - istenem! -,
Tizennyolc éves. Annyi sem.

11

Zsenijét Anyegin becsülte
Ebben a pusztában csupán,
Szomszédait Lenszkij kerülte
Az első dáridók után.
Zsivajuk kín finom fülének,
S az is, ha magvas szót cserélnek,
S a téma: széna, vizsla, bor,
Meg a rokonság: hosszú sor;
Érzéstelen szók végtelenje,
Amelyben szellem nincs jelen,
Unalmas, költészettelen,
Nincsen társas rutin se benne;
S abban, mit asszonyuk beszél,
Még tompultabb az elmeél.

12

Szép s gazdag. Kérőként fogadná
Minden család, csak vallana.
Lányával máris összeadná
A fél-oroszt a jó mama.
Vidéken ebben nincs kimélet,
Mihelyt belép, a nőtlen élet
Bájára fordítják a szót.
Valaki a látogatót
A szamovárhoz invitálja.
Dunya teát tölt, az anya
Odaság: „Ügyeskedj, Dunya!”
Aztán előkerül gitárja,

S visít a dal (szegény gitár!):
Arany kastélyom várva vár!...

13

De Lenszkijünknek semmi kedve
Felvenni ezt a szép igát,
Ő csak Anyeginhoz szeretne
Közel kerülni, mint barát.
Találkoztak. Hullám a kötől,
Prózától vers, jégtábla hőtől
Ily élesen nem üthet el.
A különbséget szokni kell,
Unják is egymást egyelőre;
Majd tűrik és megkedvelik,
A nap lovaglással telik,
Majd együtt vannak sülve-főve,
Tétlenségből - beismerem -
A jó barátság így terem.

14

De ilyen is ki tudja, hány van,
Nem kell az ósdi felfogás,
Mi egyesek vagyunk a számban
S nulla nekünk mindenki más.
Gógös napóleoni módra
Nézünk kétlábú milliókra,
Melyek csak eszközök nekünk,
S az érezőkön nevetünk.
Anyegin nem ilyen egészen,
S bár átlát minden emberen
S lelkében megvetés terem,
Nem általánosít merészen,
A kivételt is megleli
S az érzést - másban - tiszteli.

15

Mosolygott, hogyha Lenszkijének
Lángolt s hevült a szelleme,
Lengése gyors ítéletének,
Lelkendező költő-szeme:
Anyeginnak mind érdekesség;
Fagyos szavát, mely rosszul esnék,
Mégfogja, bár száján lebeg,
Gondolja: mért zavarja meg
Lelkességét hűtő vitákban,
Lehűti majd a gyors idő,
Hadd higgyen, míg az óra jó,
Egy jobb s tökéletes világban;

Láz fűti s álom rengeti -
Ifjú, bocsássuk meg neki.

16

Sok mindenről eszmét cseréltek,
Miben volt gondolkoztató:
Mozgalma elmúlt nemzedéknek,
A tudomány, a rossz s a jó,
Sokszázados előítélet,
Sír, sors-rejtélye, végzet, élet -
Vitájuk mindent sorra vett.
Olykor meg is feledkezett
Lenszkij az érvelés hevében,
S Jevgenyijnek el-elszavalt
Egy-egy szép, észak-ízű dalt,
S ő, bár nem sok maradt fejében,
S vershez nem volt türelme sem,
Hallgatta illedelmesen.

17

Két remeténk a szenvedélyről
Nagyon sűrűn vitatkozott,
Jevgenyij, biztos rév öléből,
Részvétellel csak sóhajtozott:
Jól jár, ki boldog ízlelője,
S korán kijózanul belőle,
Jobban, ki nem hódol neki,
Vágyát válásban hűti ki
S haragját megszólásba ölte,
Barátokért nem lelkesült,
Asszony mellett ásítva ült,
A féltékenység nem gyötörte,
És nem lett kártyatét soha
Ősöktől rászállt birtoka!

18

Ha már a józan bölcseségnek
Lobogója alá futunk,
Ha szenvedélyeink nem égnek,
S nyugodtan mosolyoghatunk
Makacs vágyon, mely - bár csak emlék -
Elkésetten visszaremeg még,
S csendjét kivívta életünk:
Hallgatni jólesik nekünk,
Ha lázokról mások beszélnek,
Szívünk rá visszhanggal felel;
Rokkant hadastyán így figyel,
S az ifjú szó kedves fülének,

Ha néhány bajszos, jó vitéz
Házába néhanap benéz.

19

De a meglobbant ifju lélek
Nem titkolózik semmiben,
Öröm, harag, bú, szenvedélyek -
Mindent kimond közlékenyen.
Szerelem rokkantját mimelve,
Anyegin komolyan figyelve
Hallgatta a költő-barát
Szívből jövő gyónó szavát;
Őszinte, bízó lelke mélyét
Mutatni meztelen meri,
Jevgenyij máris ismeri
Szerelme fiatal regényét;
Érzékeny tárgy, s bár új a hős,
Meséje régen ismerős.

20

Ó, szeretett, ahogy ma senki
Nem tud szeretni, lánggal ég,
Bolond költő tud így szeretni,
Kit szerelemmel sujt az ég.
Mindig, mindenhol egy az álom,
Egy kép sugárzik át a vágyon
És egy a bú, mely rágja rég!
Sem a vágyhűtő messzeség,
A távollétek végtelenje,
Sem Múzsáknak szentelt idő,
Sem sok csinos külföldi nő,
Mulatság s könyvek méla csendje,
Lelkét, mely szűz lángtól liheg,
Mind, mind nem változtatta meg.

21

Már lelkesült mint gyermek érte,
Kit gyötrő vágy még nem hevit,
Hű s érzékeny szemmel kísérte
Kislányos kedvteléseit.
A tölgyes őrző hűvösében
Játékait megosztja szépen,
S már sejtik szomszédok, szülők,
Hogy egymáséi lesznek ők.
Szülői gond alatt a drága
Rejtekhelyen nőtt kényesen,
Ártatlan bájjal ékesen,
Akár az erdők gyöngyvirága,

Mely rejtve, fű között terem,
S nem sejti méh sem, lepke sem.

22

Első szerelme s férfi-álma
Költő-szívének Olga volt,
Első dalát ő inspirálja,
A sóhaj, melyben vágya szólt.
Elfutsz, aranykor, gyermek-élet!
Erdőt keres már, sűrűséget,
Magány kell s hallgató helyek,
Csillagos, holdas éjjelek,
A hold, az égi lámpa fénye,
Mely sok szép sétánkon kigyúlt,
Míg édes kínunk könnye hullt
A rejtelmes, homályos éjbe.
Hová lett régi ingere?
Csak utcalámpák pótszere.

23

Szófogadó lány volt, szerény volt,
S nyílt, mint a költő élete,
Vidám, mint hajnaltájt az égbolt,
S kedves, mint csók lehellelte;
Mosoly, hang, természet, égi-kék szem,
Len-fürt, mozgás olyan egészen...
De ezt a képet, ezt a színt,
Az Olga-arcot rendszerint
Meglelheted minden regényben,
Bájos leány-arckép nagyon,
Szerettem is fiatalon,
Aztán meguntam szörnyüképpen.
Engedd meg, kedves olvasóm,
Hadd fordítsam nénjére szóm.

24

Tatjana volt Olgácska nénje...
Versben szokatlan név lehet,
Először én oltom regénybe
Itt ezt az egyszerű nevet.
S miért ne? Báj van ebben, dallam,
Bár érzem: elválaszthatatlan
A névtől régi mult szaga
S cselédszobák hangulata.
Valljuk be, nincs ízlés minálunk,
S ízlés nélkül adunk nevet
(Ne is említsünk verseket);
S a műveltségben rosszul állunk.

Mit kaptunk tőle? Rossz szokást:
Finnyáskodást és semmi mást.

25

Tatjana volt tehát. Hugával
Szépségben nem mérkőzhetett:
Ő frissességgel, rózsabájjal
Nem fogta meg figyelmedet.
Vadóc, bús, félénk, zajra rebben,
Mint szarvasgím a rengetegben,
Családi körből is kiüt,
Idegen ott is, mindenütt.
Szülőinek nem hízelegne,
Nincs nyájaskodó mosolya;
Mint kislány sem vegyült soha
Ugráló, víg gyermekseregbe,
Ablaksarokban elvonul,
S elül egész nap szótlanul.

26

Merengés - ez volt néma társa,
Merengett már mint kisgyerek,
Vidéki életét varázsa
Álmokkal szépítette meg.
Tüvel nem volt egy percre dolga,
Dobráma vásznához hajolva
Kényes keze nem hímezett
Selyemmel cifra díszeket.
Babás kislányban jó előjel
A sok mamás parancsadás:
Játékkal formáló hatás,
Illemtudássá nő idővel;
Azzal, mit anyja mond neki,
Babuskáját dédelgeti.

27

Ilyenhez nem vonzotta kedve,
Babát kezébe nem fogott,
Divatról, városról fecsegve
Babával nem társalkodott.
Kedvét a csínyekben se lelte,
A rémtörténet érdekelte;
Ha tél volt, éj volt és sötét,
Az fogta meg jobban szívét.
Mikor dajkájuk összeszedte
Olgusnak künn a társakat,
Széles mezőn nem játszogat,
A kergetősdit nem szerette,

Untatta lárma és zsvaj,
Szilaj játék, csengő kacaj.

28

Szeretett az erkélyen állva
Felvillanó fényt várni meg,
Ha foszlik az ég homálya,
S halványul a csillagsereg,
Szín játszik már a földszegélyen,
Szél jön, hajnalfutár, s a szélben
Lassan megnő a virradat.
Télen, mikor homály alatt
A fél föld hódol még a csendnek,
S a renyhe csendben idelelni
Még napkelet lustán pihen
S ködös holdfény-foltok derengnek,
Ő mozdul már, órája ez,
Gyertyája lángja lengedez.

29

Az érzelmes regényt imádja,
Mindent pótol a könyv neki,
Richardson képzeletvilága
És Rousseau gyönyörködteti.
Jámbor s lágylelkű volt az apja,
Ízlése: múlt század divatja,
Könyvet kezébe sose vett,
S nem tudta, hogy kárt is tehet;
Játék, gondolta, fiatal lány -
S gondot belőle nem csinált,
Melyik titkos kötethez hált
Mellette kispárnája alján.
Felesége, nem tudja, mért,
Szinte hevült Richardsonért.

30

Richardsonért ég reggel, este,
Nem mintha olvasná is őt
S gondolná: Grandisont szeresse
Vagy tán Lovelace-t, a vakmerőt.
De hajdan Moszkvában kuzinja
(Hercegkisasszony volt: Alína)
Róluk szavalt, imádta rég.
Akkortájt vőlegénye még
A férje, ámde kedve ellen,
Menyasszony volt, s másért hevült,
S ész helyeselt, szív lelkesült
Ebben a titkos érzelemben.

Új Grandison volt, de a whist
S más kártya rabja: gárdatiszt.

31

S divatnő lesz, arszlánja párja,
Cicoma vonzza s toalett.
S oltárhoz vitték nemsokára,
S nem kérdezték, mit érezett.
S hogy bánatától elterelje,
Jóllátó férje útra kelve
Tüstént vidékre költözött,
S itt, isten tudja, kik között,
Vergődik és szenved sokáig,
Válásra gondol, könnyet ont,
De jó a háztartási gond,
S a sorsa megszokásra válik.
A megszokás mennyből való,
Boldogságunkat pótoló.

32

A megszokás ír bánatára,
Melyet nem enyhít semmi más,
De egyet meglát nemsokára,
S az lesz teljes vigasztalás.
Munkája s tétlensége közben
Rájött, férjét hogy tudja könnyen
Vezetni nő-kormány alatt,
S azóta minden jól haladt.
Kihajtat minden munkahelyre,
Gombát sóz, számlaplót vezet,
Borotvál is - jobbágyfejet -,
Mégfürdik szombatnapra kelve,
Nyakon vág egy-egy lányt, legényt,
S férjétől nem kér véleményt.

33

Érzelmes lányok albumába
Vérével írt volt verseket,
Éneklő hangot vitt szavába,
S így hívta Praszkovját: Paulette.
Fűzőjét szűkre fűzve hordta,
S olyan n-et ejtett az orra,
Akár a kényes franciák.
Egyszerre más lett a világ,
Minden, minden letűnt a multba:
Alína, fűző, versfüzet,
Album s érzékeny élvezet,
S Séline-je már megint: Akulka.

A köntöst újrabéleli,
S a főkötőt is megleli.

34

Szerette s bízott benne férje,
Mit bánta ő, hogy lesz a rend,
Hálókabátban ült henyélve,
Evett, ivott s megint pihent;
Így folyt az élet halk folyója,
Olykor benézett esti szóra
Egy-egy kedves szomszéd család,
Pár fesztelen, nyílt jó barát;
Panasz, megszólás, tréfa járja,
Nevettető szó, víg s hamis,
Az este nő, zaklatja is
A teáért Olgát mamája.
Vacsora. Majd az óra int,
S szétmennek álmosan megint.

35

Sok jót őriztek életükben
A kedves mult szentségeként,
Hagyományos farsang-hetükben
Blint sütnék: jó orosz lepényt;
Náluk két böjtje volt az évnek,
A körtánc és varázsos ének,
Körhinta - ez tetszett nekik,
S pünkösd-napon, ha híveik
Ásítnak, míg miséz a pópa,
Csokrukra, mely kézben remeg,
Három könnycseppet ejtenek,
A jó kvasz állandó itóka;
Cselédük tudta a szabályt,
S vendéget rang szerint kínált.

36

Így vénültek meg mind a ketten,
De jött egy nap, s a férj halott,
Koporsóban feküdt meredten,
És ott új koszorút kapott.
Ebéd előtt halt meg. Siratta
Minden szomszédja. Sírt miatta,
Ahogy még nem gyászolt soha,
Két lánya és hű asszonya.
Jó volt, jámborság mintaképe,
S ahol porai nyugszanak,
Ezt hirdetik vésett szavak:
Dmitrij Larin, az Úr cseléde,

*Esendő vétkező, ki hitt,
Volt brigadéros nyugszik itt.*

37

Mikor Lenszkij megtért a házhoz,
Egyik legelső dolga volt:
A jó szomszéd haló porához
Sóhajtvá elzarándokolt.
Sokáig állt ott néma búban.
„Poor Yorick! - mondta szomorúan. -
Karjára vett, emlékezem,
Az Ocsakov-renddel kezem
Milyen sokszor játszott vidáman!
Ő szánta Olguskát nekem,
És szólt: - Vajon megérhetem?”
És elmerülve bánatában,
És el sem hagyva még a sírt,
Vlagyimirunk sírverset írt.

38

Odább holt apja s anyja várja,
S hamvukra is verset szerez,
Hamvukra és az ős porára...
Jaj! nemzedékek útja ez;
Vetések sorsából tanulnak:
Kelnek, érnek s aratva hullnak,
Egy titkos kéz akarja ezt,
Kel már a másik, érni kezd...
Így jár majd csélcsap nemzedékünk,
Megnő, erőre kap, virul
S az ősök mély sírjába hull,
Az óra üt s elhozza végünk;
Esendők sorsa vár reánk,
S kituszkol innen unokánk.

39

Pajtás, az élet jó borából
Habzsoljatok hát, míg lehet!
Kevés szál fűz sok régi szálból
Hiúsághoz engemet.
Szemem csukott a csalfa fénynek,
De távult sejtető remények
Rezzentik lelkem húrjait,
Bús sors: nyomot sem hagyva itt
Az elmúlás útját követni.
Nem hírt űz életem s dalom,
De szeretnék túl síromon
Olyan fényt bús sorsomra vetni,

Hogy bár egyetlen hang legyen,
Mely néven emleget hiven.

40

Tán végigrezeg egy drága lelken,
S a sors, lehet, hogy őrzi már
A strófát, melyet énekeltem,
S el nem meríti Lethe-ár;
Lehet, hogy (így becéz reményem)
Egy-egy tudatlan úr kevélyen
Híres képemnél majd megáll,
S „Poéta volt!”, így deklamál.
Fogadd tehát hálám, ki hűen
Figyelsz a Múza-szóra, te,
Akinek emlékezete
Megőrzi múló sorsu művem,
S megveregeted könnyedén
A babért az öreg fején.

HARMADIK FEJEZET

Elle était, fille, elle était amoureuse.
(MALFILÁTRE)

1

„Hová? Ej, ej, poéta-lélek!”
- Szervusz, nekem már menni kell. -
„Én nem tartóztatlak, de kérlek:
Az estédet hol töltöd el?”
- Larinéknál. - „Hát ezt csodálom,
S nem terhes társadalmi járom,
Hogy náluk teljék minden est?”
- Cseppet sem az. - „Nem értem ezt.
Elképzelek (hú kép? figyeld meg),
Szemem a társaságba lát:
Jó s egyszerű orosz család,
Agyonkínálnak, úgy szívelnek -
Befőtt, beszéd, sok, végtelen,
S a tárgy: esőzés, marha, len.”

2

- Hisz ez még nem baj, úgy találom. -
„Az unalom baj, nemdenem?”
- Ahogy ti éltek, én utálom,
A házias kört kedvelem,
A kört, ahol... - „Megint eklóga?
Elég ebből, hagyd a manóba!
Mi az? Hát úgy sietsz ma? Kár.
Mondd, Lenszkij, láthatnám-e már
Phyllisedet vonzó körében,
Ki álmod s versed sugara,
Megrikatód, et caetera?...
Mutass be.” - Tréfálsz. - „Semmiképpen.”
- Örömmel. - „S mikor?” - Most, gyerünk.
Meglásd, örülnek majd nekünk.

3

Indulhatunk. - S már droskin ülnek
S robognak. Már a cél is int.
Sok már a jóból, úgy örülnek
Larinék ős szokás szerint.
Vendéglátásra is szabály van.
Befőttet hoznak kicsi tálban,
Az asztalon korsó bor áll
És áfonyalevet kínál

.....
.....
És hazahajtottak galoppban
A legrövidebb úton át,
Mi meg most lessük el titokban
Két ifjú hősünk pár szavát.
- Ásítasz, Anyegin? - „Szokásból.”
- Ily szörnyen unatkozni máshol
Nem láttalak. - „Mindegy nekem.
Nézd, éj van már a réteken.
Andrjuska, jó lesz hazatérni!
Milyen sivár táj! Apropos:
Larinné szimpla s csacsogó,
De kedves és jólelkű néni.
De az az áfonyás zamat...
Féltettem tőle gyomromat.

5

És mondd csak, melyik volt Tatjana?”
- Az a borús, ki szót került,
S némán s merengve, mint Szvetlana,
Az ablak szegletébe ült. -
„S hűgához hűz szíved szerelme?”
- S ha hozzá? - „Nénje érdekelne,
Ha költő volnék, Olga nem,
Az arc üres, lélektelen,
Mint egy Van Dyck-madonna képe,
Kerek s pirosuló színű, mint
Amott a hold, mely bárgyun int
A bárgyu horizonton égve.”
Vlagyimir kurtán válaszolt,
S egész úton egy szót se szólt.

6

Anyeginunk látogatása
Larinékra mélyen hatott,
De másoknál is volt hatása,
Minden szomszédot izgatott.
S nincs vége célzó tréfaszónak
S a suttyomban találgatónak,
Mely pletykát célt hibázva szőtt,
És Tatjanának szánta őt.
Akadt, ki váltig hajtogatta:
Kitűzték már a nagy napot,
De Anyegin nem juthatott
Új gyűrűkhöz, s késnek miatta.
Hogy Vlagyimir és Olga pár,
A hír rég eldöntötte már.

7

Tatjana hallotta s figyelte,
 S bántotta minden szóbeszéd,
 De titkon örvendett a lelke,
 A hír megfogta lányeszét.
 A szíve meglobbant utána,
 Órája üt s szeret Tatjana.
 A földbe hullt mag is kikel,
 Ha a tavasz reá lehel.
 Vágytól rég búra vált a kedve,
 Már rég hevült s ábrándozott,
 Végzetes italt szomjazott;
 Fiatal keble rég epedve
 Hordozta gyötrő vágyait,
 S várt, várt a lelke... valakit.

8

S kívárta... Nagyra nyílt szemével
 Meglátta végre: Ő az! Ő!
 Jaj, most a nappal és az éjjel
 És fűtött álma bővülő
 Képpel telik meg. Lányszívének
 A tárgyak is róla beszélnek
 Varázsosan, szünetlenül,
 Még kedves szót is un s kerül,
 S teher, ha szolgáló becézi.
 Bánatnak adja át magát,
 Nem hallja vendégük szavát,
 Átkozza, hogy ráér benézni,
 S váratlanul is látogat,
 Náluk ragad, s fecseg sokat.

9

Regényben most hogy áhitotta
 Az édesbús költői szót!
 S mily életet varázssal itta
 A csábító illúziót.
 Lélek-tüzén életre kelnek
 Regényhősök, regény-szerelmek.
 Linar s Malek-Adhel mese
 És Julie Volmar kedvese,
 S a szenvedély bús vértanúja.
 Werther s a pompás Grandison
 - Meséjétől elaluszom -,
 Álmodva mind-mind látja újra,
 S mind egy alakká egyesül,
 S mind Anyeginná testesül.

10

S amíg az édes mérget issza,
 Magát hősnőnek képzele,
 S Delphine lesz, Julia, Clarissa;
 S ártó könyvében megleli,
 Kószálva halk erdőmagányban,
 Vágyuk titkos tüzét a vágyban,
 Mely túlfeszült szívében ég,
 S óhajt, s e más gyönyörűség,
 Más bú övé lesz révületben
 Egész lelkén áradva szét,
 S hősnőnek szóló levelét
 Könyv nélkül mondja s önfeledten...
 De - ne csodálkozzunk azon -
 Anyegin nem volt Grandison.

11

A hőst az alkotója régen,
 Tisztos, komoly hűt ütve meg,
 Úgy ábrázolta példaképpen,
 Hogy eszmény volt, ember-remek.
 Csupa kedvesség és nemesség,
 S a rosszak üzik, hogy elessék;
 Jólelkű, érzékeny s eszes,
 Az arca vonzó, kellemes,
 Bűn nem győz tiszta szenvedélyén,
 Nem-lankadó, lelkes vitéz,
 Ki életét áldozni kész -
 S a mű utolsó része végén
 Mindig a bűn az elbukó,
 És koszorúsan győz a jó.

12

De a lelkek ma ködben élnek,
 Ma álmosít a vén morál,
 Regényben is kedvelt a vétek,
 S a jó legyőzve félreáll.
 A süldőlány brit rémmesével
 Fekszik le, s az riasztja éjjel,
 Töprengő Vampirért remeg,
 Csavargó Melmoth fogta meg
 S Ahasver, bolygó végzetével,
 Sőt a kalóz is hőse már.
 Vagy a titokzatos Sbogár.
 Lord Byron szerencsés szeszéllyel
 Ad zord önzésnek álruhát:
 Bús és borús romantikát.

13

Barátaim, van célja ennek?
 Ha isten úgy akarja, hát
 Búcsút mondok költő-hitemnek,
 S új ördög üt bennem tanyát.
 Phoebus dühének ellenállok,
 A csendes prózához leszálllok,
 S egy régimódi nagy román
 Foglal le sorsom alkonyán.
 Nem gaz bűnt festek szörnyű hüen
 S nem mondok nektek rémmesét:
 Orosz családok életét
 S multját festem le egyszerűen,
 Szerelmet, édes álmodást,
 Régi világot, ó szokást.

14

Írom, ami apák szavából
 S nagyapákéból rám maradt,
 Leírom, hogy sétált a pár, hol
 Patak futott vén hárs alatt;
 A féltés kínját és a válást,
 Békülést, könnyes megtalálást,
 Új meghasonlást, új borút
 S végül: menyasszony-koszorút...
 Hült szenvedély éled fel újra
 Sok forró, szép szóban, melyet
 A nyelvem régen rebegett
 Gyönyörűszép lábhoz borulva,
 Hódolva bús-szerelmesen -
 Elszoktam tőlük teljesen.

15

Kedves Tatjana, szánva szánlak!
 Együtt sírok veled, sokat;
 Az új idők tirannusának
 Kezébe adtad sorsodat.
 Véged van, kedves; vak reményed,
 Bús boldogsággal csalva téged,
 Kínálja majd édes borát,
 A gyönyörűség mámorát
 S varázslatos mérgét a vágynak.
 Álmodsz, ámít a képzelet,
 Lányálmaid rejtő-helyet
 S boldog találkozást kívánnak,
 S ahol csak jár tekinteted,
 Ott a kísértő: végzeted.

S Tatjanát vágya űzni kezdi,
 Gyümölcsösükbe elvonul,
 Szemét révülten földre szegzi,
 Lassít s áll mozdulatlanul;
 Melle hullámszik izgatottan,
 Arcán hevültség lángja lobban,
 Lélegzete sűrűn vesz el.
 A füle zúg, szeme tüzel...
 Éj lesz, a hold, az éji strázsa,
 A messzi égbolton halad.
 Fülemlé a lomb alatt
 Dalt zeng, megejt a dal varázsa.
 Tatjana álmatlan remeg,
 S dajkáját így szólítja meg:

„Nem alszom, szellőztesd szobámat,
 Megfúlok! Ül mellém, nyanyám.”
 - Mi bánt? - „Az unalom s a bánat.
 Múlt dolgokról mesélj talán.”
 - Mit? Nem tudok mesélni, nem, nem,
 Régen sok minden volt eszemben,
 Történetek s mesék, de hány!
 Gonosz szellem s tündérleány;
 De most immár, Tanjám, felejttem,
 Lásd, nemrég még tudtam s ma nem.
 A vénség tréfát űz velem!
 Eszem kihagy. - „Beszélj ma, lelkem,
 Multadról, s egyre válaszolj:
 Szerelmes is voltál te, szólj!”

- Ugyan! Fiatal lány-koromban,
 Nem is hallottuk: szerelem;
 Napam ki is vert volna nyomban,
 Ha csak kérdezni is merem. -
 „Akkor mondd, hogy mentél te férjhez?”
 - Bizony, az isten vitte véghez.
 Ő volt fiatalabb: Vanyám,
 Én meg tizenhárom talán.
 A szerző-nő meglátogatja
 A sok rokont egymás után.
 Két hétig tart, s megáld apám.
 Torkom szorongás fojtogatja,
 Hajam kifonják, sírni kell,
 S énekkel paphoz visznek el.

S elvittek máshoz, más családba...
 Nem is hallgatsz rám, kedvesem... -
 „Nyanyám, a bú... minden hiába,
 Elepedek, émelyedem:
 Csak sírni és zokogni vágyom!”
 - Kórságos baj lehet, leányom;
 Az Úr őrizze életed!
 Bármit kérsz, megteszem neked.
 Milyen forró vagy! - „Nem betegség.”
 - Szentelt víz meggyógyítana... -
 „Én... szerelmes... vagyok... nyanya...”
 - Ó, könyörülő égi szentség! -
 Imát mondott és reszketett
 S a lányra keresztet vetett.

„Szerelmes” - súgta gyenge hangon
 Öreg dajkájának. - Pihenj,
 Beteg vagy, úgy látom, galambom. -
 „Szerelmes - hagyj magamra, menj.”
 És künn a telehold világa
 Bágyadt fényt szórt a lányszobába,
 Csillant a halvány arcú lány
 Éjjelre kibontott haján
 S könnyén; előtte kicsi széken
 A vénasszony gubbaszt helyén,
 Kendővel kedves, ősz fején,
 Bokáig érő köntösében.
 Csend van, holdfény bűvölte meg
 A tájat, minden szendereg.

S távolba vonja szenvedélye,
 Amíg a holdvilágba néz...
 S egy gondolat cikáz eszébe...
 „Hagyj itt, jobb, ha aludni mész.
 Tollat, papírt - ne félj, igyekszem,
 Idébb az asztalt, így, lefekszem.
 Jó éjt.” És egyedül maradt.
 Csend. Csak a hold vet sugarat.
 Tatjana ír könyökre dülve.
 S lelkében csak Jevgenyij él,
 S a meggondolatlan levél
 Szűz érzéséről szól hevülve.
 Kész. Összehajtja, révedez...
 Tatjana! Kihez szól? Kihez?

22

Láttam sok nőt, ki szép s kegyetlen
 És tiszta, mint a tél, s hideg,
 Makacs, megvesztegethetetlen -
 Az én eszem nem érti meg.
 A gőg előtt bámulva álltam,
 A született erényt csodáltam,
 Ilyentől futni volt okom,
 Borzadva láttam homlokon
 A pokol rettentő ígéit:
Minden reményről mondj le itt!
 Ilyennek baj, ha felhevit,
 S öröm, ha elriasztva rémit.
 A Néva-parton, meglehet,
 Láttál hasonló hölgyeket.

23

Hizelgő hódolók körében
 Ismertem más szeszélyű nőt,
 Hiún fogadta és kevélyen
 A sóhajtót s dicsérgetőt.
 S mit láttam nagy csodálkozással?
 Szigorúan, de számítással
 Félénk szerelmet elriaszt,
 Hogy aztán visszacsálja azt.
 Elég egy résztvevő tekintet,
 Elég egy halk, sajnálkozó,
 Gyengédnek mímelt röpke szó,
 S az ifjú, kit szíven legyintett,
 Hiszékenyen, vakon, bután
 Szalad a délibáb után.

24

Tatjanának nagyobb-e bűne?
 Mert egyszerűen, naivan,
 Gyanútlanul hisz s lelkesülve
 Eszményében s álmaiban?
 Mert fortély nélkül tud szeretni
 S mert vágyait tudná követni?
 Mert oly hiszékeny lelkü még,
 Mert megáldotta őt az ég
 Csapongó, lázas képzelettel,
 S van benne bátorság, erő,
 Makacssággal szövetkező,
 És szív, mely telve van tüzekkel?
 A szenvedélyt, mely lengeti,
 Meg nem bocsátjátok neki?

Kacér nők hűvösen figyelnek,
 Tatjana úgy szeret s hevül
 S úgy adja szívét, mint a gyermek,
 Egészen és feltétlenül.
 Nem mondja: lassan, csak beosztva,
 Szerelmünk árát ez fokozza,
 S hálónk könnyebben fogja meg:
 Előbb remény, mely hízeleg
 Önérzetének is titokban;
 Majd kétséggel gyötörjük el
 S féltéssel szítjuk újra fel,
 Másként gyönyörtől jóllakottan,
 Ravasz rabunk, könnyen lehet,
 Széttörné a bilincseket.

Hanem van itt még egy nehézség:
 Becsületünk nem hagyhatom,
 S levelét, nincsen benne kétség,
 Le is kell majd fordítanom.
 Oroszul hősnőm nem tudott jól,
 Nem olvas hazai lapokból,
 Édes anyanyelvén tehát
 Küzdve fejezi ki magát,
 Franciául tud írni szépen...
 De mit tegyünk? Ismételem:
 Nálunk a női szerelem
 Oroszul nem szólt még levélben.
 Mert büszke nyelvünk, bár tanult,
 Levélprózához nem simult.

Tudom, biztatják már a nőket,
 Hogy oroszul olvassanak.
 Rendben van! Már is látom őket:
 Kezükben a „Jámbor Szavak”!
 Poétáim, válaszra várok:
 Vajjon a kedves ideálok,
 Kiket, hogy vezekeljete, k
 Titokban megverseltetek
 S imádtatok rajongva s égve,
 Nem ejtettek sok-sok hibát,
 S nyelvünket - nem a franciát -
 Nem törték bájosan kerékbe?
 S az ajkukon az eltanult
 Nem anyanyelvvé alakult?

Isten ments: tudóst látni bálban,
 Akin szalag van s főkötő,
 Vagy bölcsészfélét sárga sálban
 A lépcsőházban - rémitő!
 Mosoly nélkül lány málna-szája
 S az orosz szó, ha nincs hibája,
 Nem ízlésem, nem szeretem.
 Lehet, hogy jönnek, jaj nekem,
 Új szép lányok, kiket megintett
 Sok esdeklő folyóirat,
 S a vers, a vers lesz nagy divat,
 S ők oktatnak nyelvtanra minket;
 De én?... bizony, már így van ez:
 Ragaszkodom a régihez.

Mert egy-egy helytelen, hanyag szó,
 Mely lompos és hamis lehet,
 Vagy pontatlan s gügyögve hangzó,
 Ma is rezzenti szívemet.
 Bűnt nem bánok, ha kedves emlék,
 S a gallicizmust szeretem még,
 Mint ifjúságom vétkei,
 Mint Bogdanovics verseit.
 Elég. Jobb lesz előremenni,
 S drágám írását adni már,
 Szavamat adtam erre; kár:
 Most már szeretném visszavenni.
 Parny, az érzelmes, finom,
 Kiment divatból, jól tudom.

Lakomák s bú költője, hívlak.
 Elképzelem: itt vagy velem
 S én egy kéréssel háborítlak,
 Amely talán szerénytelen:
 Amit más nyelven írt a drága,
 Hangold a versed dallamára,
 Hadd szóljon bűvös hangokon.
 Hol vagy? Jöjj hozzám. Lásd, jogom
 Mély bókolással átadom ma...
 De messze ment ő, messze, s ott
 Dicséretektől elszokott,
 Bús finn sziklák között bolyongva,
 S a lelke nem hallhatja most
 A hívó szót, a bánatot.

Tatjana levele. Ha nézem,
 A lelke búval lesz tele,
 Szentségként őrizem, becézem,
 S betelni nem tudok vele.
 Ki súgta édes vallomását,
 Bájos-hanyag fogalmazását,
 A megható és kusza szót,
 A balga szívből fakadót,
 Melynek veszélyt rejt áradása?
 Nem érthetem. De itt adom
 Gyarlón fordítva s szabadon:
 Élő kép halvány színű mása:
 Mint mikor Freischütz hegedül
 Egy kezdő kéz ügyetlenül.

TATJANA LEVELE ANYEGINHOZ

Én írok levelet magának -
 Kell több? Nem mond ez eleget?
 Méltán tarthatja hát jogának,
 Hogy most megvessen engemet.
 De ha sorsom panasz-szavának
 Szívében egy csepp hely marad,
 Nem fordul el, visszhangot ad.
 Hallgattam eddig, szólni féltem,
 És higgye el, hogy szégyenem
 Nem tudta volna meg sosem,
 Amíg titokban azt reméltem,
 Hogy lesz falunkban alkalom,
 S hetenként egyszer láthatom;
 Csak hogy halljam szavát, bevallom,
 Szóljak magához, s azután
 Mind egyre gondoljak csupán,
 Éjjel-nappal, míg újra hallom.
 Mondják, untatja kis falunk,
 A társaságokat kerüli,
 Mi csillogtatni nem tudunk,
 De úgy tudunk jöttén örülni.

Miért jött el? Békességesen
 Rejtőzve mély vidéki csendbe,
 Tán meg sem ismerem sosem,
 S a kint sem, mely betört szívembe;
 Tudatlan lelke láza rendre
 Enyhülne tán s leszállana,
 S akit szívem kíván, kívárva,
 Lennék örök hűségű párja
 S családnak élő, jó anyja.

Másé!... A földön senki sincsen,
Kinek lekötém szívemet.
Ezt így rendelte fenn az Isten...
Tied szívem, téged szeret!
Ó, tudtam én, el fogsz te jönni,
Zálog volt erre életem;
Az égieknek kell köszönni,
Hogy síríg őrzöm vagy nekem...
Rég álomhős vagy éjjelemben,
Látatlan is kedveltelek,
Büvöltek a csodás szemek,
Rég zeng hangod zenéje bennem...
Nem álom volt, színezgető!
Beléptél, s ájulásba hullva,
Majd meglöbbsz és kigyúlva
Szívem rád ismert: ő az, ő!
Nem a te hangod szolt-e újra,
Ha egy-egy csendes, bús napon
Ínséges szívekhez simulva
Vagy imádságban leborulva
Altattam égő bánatom?
Nem te vagy itt árnyék-alakban,
S nézel reám e pillanatban
Az áttetsző homályon át?
Nem te hajolsz párnámra éjjel,
Suttogsz: szerelemmel, reménnyel
Enyhíted lelkem bánatát?
Ki vagy? Őrangyal vagy te, féltőm?
Vagy ártóm és gonosz kísértőm?
Dönts el hamar, hogy lássak itt.
Lelkem talán csak vágya csalja,
Tapasztalatlanság vakít,
S az égi kéz másként akarja...
Hát jó. Sorsom gyanútlanul
Gyónásommal kezébe tettem,
Előtted könnyem hullva hull,
Könyörgök: védj, őrködj felettem...
Gondold el, mily magam vagyok,
Nincs egy megértő lelki társam,
Így élek néma tompulásban,
Én itt csak elpusztulhatok.
Várlak: emeld fel árva lelkem,
Nézz biztatón, ne adj te mást -
Vagy tépd szét ezt az álmodást
Kemény szóval. Megérdemeltem.

Végzem! Átfutni nem merem,
Megöl a félelem s a szégyen,
De jelleme kezes nekem,
Bízom: a sorsom van kezében...

Pihég, sóhajt, nincs vége-hossza,
 S kezében a levél remeg;
 A nyelvén rózsaszínű ostya:
 Tikkadt száj nem olvasztja meg.
 Fejecskéjét meghajtja árván,
 A könnyű ing gyönyörű vállán
 Lesiklik, s báját felfedi...
 De lám, már-már alig veti
 Fényét a hold. Ködölve, lassan
 Dereng a völgy, még tétováz.
 Az ér ezüst már; a kanász
 Falut serkentő kürtje harsan.
 Megvirrad. Minden ébredéz.
 Tatjanát nem érdekli ez.

Nem lát napkeltét, friss vidéket,
 Csak félrebillent fejjel ül,
 Levelére nem nyom pecsétet,
 Úgy eltűnődik, elmerül.
 Ajtó nyílik halkán, s a dajka,
 Ősz Filipjovna lép be rajta,
 Tálcán teát hoz: - Tubicám!
 Ideje lesz felkelni ám!
 Mi az? fenn vagy már, szép leányom?
 Te hajnallal kelő madár!
 Az este aggódtam! De már
 Jól vagy, istennek hála, látom!
 Az esti búból: semmi nyom.
 Az arcod: mint a mákszirom. -

„Ó, nyanya, tedd meg, drága lélek...”
 - No mit? Parancsolj, gyermekem. -
 „Nehogy azt hidd... rólam... de kérlek...
 Látod... Jaj, tedd meg ezt nekem!”
 - Tanúm az Úr, szívembe láthat. -
 „Küldd el titokban unokádat
 Any... Any... a szomszédhoz, levél...
 De meghagyod, hogy nem beszél.
 S arról, hogy én, Tatjana, küldtem,
 Egy szót sem szól, meg nem nevez...”
 - Kihez menjen, kedves, kihez?
 Lásd, mostanában meghülyültem.
 Itt sok szomszéd van, jó hugom,
 Még felsorolni sem tudom. -

„Milyen értetlen vagy ma, néne!”
 - A vénülés, drágám, a kor,
 Elmémnek megtompult az éle.
 De jól vágott valamikor:
 Az uraság egy fél szavára... -
 „Elég ebből, nyanyácska, mára,
 Tompult elméd sem érdekel,
 Csak a levél, ezt küldjük el,
 Anyeginhoz.” - Értem beszéded,
 Ne haragudj rám, csillagom,
 Butuska lettem én nagyon!
 Hogy elsápadt megint a képed! -
 „Nyanyám, ugyan hagyd, semmiség.
 Unokád nem mehetne még?”

Nincs válasz, s már leszállt az este.
 Reggel jött s az sem hozta el,
 Korán öltözve várta, leste
 S belesápadt: mikor felel?
 Jön Olga ifjú tisztelője,
 S a ház úrnője kérdi tőle:
 „Hol jár barátja, kedvesem?
 Hűtlen lett hozzánk teljesen.”
 Pirul Tatjana, reszket, olvad.
 - Azt mondta, eljön biztosan,
 Ma még - szólt Lenszkij. - Dolga van:
 Tán levelekre válaszolgat. -
 Szemét hősnőnk fel nem veti.
 Lenszkij nem feddést szánt neki?

Szürkül. Az asztal szamovárja
 Meg-megragyog s zümmögve szól,
 Gomolyog már a könnyű pára
 Az áthevült fedő alól.
 S már osztja is kezével Olga
 Sötét sugárral csésze-sorba,
 Párája illatozva száll,
 Apró inas tejszínt kínál;
 Tatjana az ablakhoz állva
 A hűs üvegre rálehel,
 S a drágám gondba mélyed el
 És bájos ujjal a homályba
 Két szent betűt jegyez keze,
 Nagy névbetűk: az O s az E.

A könnye fátlat von szemére,
 Sóvárgó lelke fáj nagyon.
 Lódobogás!... Elhül a vére.
 Itt csattog már az udvaron!
 Jevgenyij! Ah! - S kifut remegve,
 Könnyebb az árnyék sem lehetne,
 Lépcsőn és udvaron suhan,
 Vissza se néz, repül, rohan,
 Gázol virágban, díszbokorban,
 Fut pallókon s ágyáson át,
 Letördös cserjét, orgonát.
 Fut réten, tó mellett, fasorban,
 A patakpartig menekül,
 S egy padra ott erőtlenül

Lerogy... „Jevgenyij! Végre! Végre!
 Úristen, mit gondolhatott?”
 S vergődő szívében reménye,
 Ha halk is, el nem hallgatott.
 Ott ül borzongva és zihálva.
 Jön már? Vár és figyel. Hiába.
 A sűrű kert málnás-során
 Szolgálók szednek szaporán,
 Buzgón dalolgat valamennyi.
 (Az uraság parancsa volt,
 Mert aki kórusban dalolt,
 Az nem tudott közben enni,
 Foglalt a száj, míg zengedez -
 Ravasz vidéki ötlet ez!)

A LÁNYOK ÉNEKE

Szép leányok, társaink,
 Kedves lánypajtásaink,
 Táncban fürgék legyetek,
 Vígan serénykedjete!
 Fújjatok csak éneket,
 Régieket, szépeket,
 S hogyha legényszem figyel,
 Csaljátok csak jó közel.
 És ha aztán lépre ment,
 Szedjük rá a szemtelent:
 Fussunk szét, meg ne várjuk,
 Marék meggyel dobáljuk,
 Málnával is, édessel,
 Ribizlivel, veressel.
 Ide ne járj fülelni,

Régi nótát figyelni,
Játékosni itt ne járj,
Utánunk ne kóricálj.

40

De Tatjanát nem érdekelte
Sok csengő hang mit énekel,
Csak reszkető szívét figyelte:
Jaj, bárcsak csendesülne el,
Bár orcáján a láng lohadna -
De szíve csak remeg dobogva,
S arcán a tűz csak nem lohad,
Növekvő forróságot ad...
A lepke is vergődik árván,
Szivárványos szárnyal, vadul,
Ha fiúkézbe jut rabul;
A nyúl az őszi búzatáblán
Így reszket meg, ha hirtelen
Lesből a puskás megjelen.

41

Felállt és sóhajtozva végre
Kis padjától tovább haladt;
De mihelyt a fasorba tért be
És feltekintett - pillanat:
Jevgenyij ott áll, fény szemében,
Mint egy félelmes árny az éjben.
A lány, amint meglátja őt,
Megtorpan, mint a tűz előtt.
A váratlan találkozáson
Mi történt, most nem mondom el,
Barátaim, pihenni kell;
Frissülni jó kiránduláson
Sok szó után erő s öröm.
A verset majd végigszövöm.

NEGYEDIK FEJEZET

La morale est dans la nature des choses.
(NECKER)

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

Minél hűvösebben szeretjük,
A nő annál jobban szeret,
S ha hálónkat reá kivetjük,
Fogásunk csak biztos lehet.
Ez így van. Ezelőtt sok évvel
A szeretés művészetével
Hideg ledérség kérkedett,
S szív nélkül szerelmeskedett.
Ez a szép mulatság avult ma,
Tán vén majomnak megfelelt,
Kit régi, szép idő kegyelt:
A sok Lovelace letűnt a multba,
Mint a szép vendéghaj s a sok
Kecses, piros cipősarok.

8

Kit nem fáraszt képmutatása?
A százszor ismételt mesék?
Nagy buzgón plántálgatni másba,
Miről az meg van győzve rég?
Vitázni mindig egy vak érvel,
S olyan tévelygést zúzni széjjel,
Amilyen már szellemtelen
Kamaszlány-fejben sem terem!
Kit nem merít ki eskü, átok,
Színlelt félsz, hatlapos levél,
Két síró szem, mely kér s remél,
Sok pletyka, gyűrűk, ámitások,
Míg néni les, mamácska lát,
S a férj: unt és nehéz barát?

9

Így látott Jevgenyij. De régen,
Viharos évek hajnalán,
Vak szenvedély forgószelében
Loholt sok balga cél után.
Az élet bő kézzel becézte:
Most egyik szerelem igézte,
Majd más. Megunja s másra vár,
Csélcsap siker fárasztja már,

Kalandra sem vágy, mindig-újra;
Hallgatja lármán s csenden át
Dúlt lelke örök moraját,
S az ásítást átjótssza gúnyba.
Nyolc fékevesztett éve volt:
A legszebb korból tékozolt.

10

Szerelem már rabul nem ejti,
De udvarol, ha vonz a nő.
Kosár? Egy perc és elfelejti.
Csalás? Örvend, ha pauza jó.
Kereste, s láz el nem ragadta,
Otthagytá, s nem búsult miatta,
Gyönyört, bántást meg nem jegyez.
Sok whist-kártyással így van ez:
Megjön hidegvérrel s unottan,
Leül s játszik, s játék után
Az udvaron vár már a szán,
Hazahajtat s alszik nyugodtan,
S reggel nem is gondol vele,
Hol lesz estére partnere.

11

De a Tatjana vallomása
Jevgenyijre mélyen hatott,
S a szüzi álmok szóvarázsa
Sok képet felrajzoltatott;
S a kedves arcot látta búban,
Haloványan és elborultan,
S szelíd lett lelke és meleg,
S ártatlan álom lepte meg.
Egy percre régi vágy hatalmát
Érezte szenvedélyesen -
De hát nem csálná meg sosem
Egy szüzies lélek bizalmát.
Hanem fussunk a kertbe már,
Ott most találkozott a pár.

12

Egy percig álltak megriadva,
Anyegin lelte fel magát:
Hozzálép: „Írt, ne is tagadja.
Olvastam sok meleg szavát,
Bízó szerelme vallomását,
Az ártatlan szív áradását;
Őszintesége jólesett,
Rég elnémult érzéseket
Ébresztett vallomása bennem.

De itt most nem dicsérgetem,
A nyíltságáért kell nekem
Hasonló nyíltsággal fizetnem.
És most jól hallgasson reám:
Én is gyónok, legyen birám.

13

Ha én családi körbe zárva
Akarnám élni életem,
S apák, férjek jó sorsa várna
S jelölne jobb utat nekem,
Ha érdekelne s megragadna
Családi kép csak pillanatra,
Menyasszonyom, szentül hiszem,
Maga lenne, más senki sem.
Nincs költő-szépeltetés szavamban,
Lány-eszményem néz vissza rám:
Maga - s páruul választanám,
Legyen velem borús napomban,
S hozzon gyönyörűségeket -
S boldog volnék... ha még lehet.

14

De boldogságra nem születtem,
Nézem, mint idegen csodát.
Hiába szép és feddhetetlen:
Én meg nem érdemlem magát.
Sejtésem itt aligha téved,
Kínt hozna ránk a házasság.
Szerelmem bárhogyan égne ma,
Szokás kijózanítana;
S ilyenből bú és könny eredhet,
S nem fogná meg szálmammat:
Dühöngének a könny miatt.
Lám, ilyen rózsák is teremhetnek,
Hymen kertjében, s meglehetnek,
Így élénk hosszú éveket.

15

Milyen rút ott a házasság,
Ahol méltatlan férj a pár,
S szegény asszony, kit búja éget,
Éjjel-nappal hiába vár.
Értékes lélek, férje tudja,
De sorsát átkozódva szidja,
Szótlán, komor, kedélytelen
S féltékeny - morcos-ridegen!
Arcképem. Ilyen járt eszébe,
Mikor lángolva, lelkesen,

Közvetlenül s értelmesen
A levelét megírta szépen?
Magát az álmodás után
Ilyen kemény sors várja tán?

16

Nem térnek vissza álmok, évek,
Lelkem meg nem újíthatom...
Szeretem, mint testvéri lélek,
Tán jobban is, bevallhatom.
De - meg ne bántódjék miatta -:
A lányszív gyakran váltogatja
Álmokkal könnyű álmait,
A fa is változást tanít,
Lombot cserél, ha új nap érte,
Ez égből rendelt végzete.
Maga még fog szeretni, de...
Kérem, tegyen féket szívére,
Jöhetne más, ki drága bért
Fizettet a naiv hitért.”

17

Így hangzott prédikációja.
Tatjana nem lát, könnye hull,
Lélegzetét is visszafojtva
Hallgatta, mit mond, szótlanul.
Majd Jevgenyij karját kínálja,
Búsan támaszkodik reája
(Gépiesen - szólás ma ez),
Feje bágyadtan csüggedez.
A konyhakert mögött haladva
Együtt a házhoz értek; ott
Meg senki sem botránkozott:
Jogát a jó vidék se hagyja,
S tisztel szabad szokásokat,
Mint büszke Moszkvában divat.

18

Úgy látom, egyezünk mi abban,
Jó olvasóm: Jevgenyijem
A bús Tanjához bölcs szavakban
Jólelkű volt. Volt ő ilyen.
Nagylelkűvé nevelte multja,
Bár sok gonosz nyelv csak szapulja,
S kíméletet sehol se lát,
Csepüli ellenség s barát
(A kettő egy, ez bús valóság);
Ellenségünk van mindenütt,
De baráttól, ki szíven üt,

Őrizz meg minket, égi jószág!
Barát, barátok - jaj nekem!
Nem ok nélkül emlegetem.

19

Így volna? Így. Fekete gondom
Magamban most altatgatom,
De - csak zárójelben - kimondom
Barátodról: nincs rágalom
(Mit hazug fej koholt titokban
Úri mobnak padlás-vacokban),
Nincs oly rikító bárgyuság,
Goromba gúnyvers, zagyvaság,
Melyet szánó mosolyt hazudva,
Jó társaságban, konokul,
Elszólásként, ártatlanul
Pletykálni százszor is ne tudna.
Különben melléd áll vakon
S dicsér, szeret... mint jó rokon.

20

Hm! Versem nyájas pártolója:
Jól van s virul a sok rokon?
De meglehet, több haszna volna,
Ha a szót meghatározom.
Rokonnak, olvasóm, jegyezd meg,
Olyan embertársat neveznek,
Ki sok becézést követel,
Kit tisztelni s szeretni kell;
Karácsonykor, orosz szokásból,
Meg is kell látogatnod őt,
Vagy írásban kívánsz erőt,
S esztendeig sem ott, se máshol
Utánad nem kíváncsozik...
Éltesse Isten vén korig!

21

Barát s rokon hűsége: látszat,
Kedvesben jobban bízhatunk;
Vihar zúghat, villám cikázhat,
Ezt fel nem adjuk, ez jogunk.
Így van. De a divat szeszélye,
A társaságok véleménye,
A makacsság, mely bajt terem...
S pehellyé lesz a női nem.
S bár jó asszonytól jár a férjnek
A házastársi tisztelet,
Ha véleményt mond - meglehet,
Hogy hű asszonyt is megkisértnek,

S elkapja egy rossz pillanat:
A szívvel sátán játszogat.

22

Hihet-e hát a szív? Szerethet?
Ki nem csal meg s nem ámit el?
Ki nézi úgy a szót s a tettet,
Hogy mértékünkkel mérlegel?
Van-e, ki rágalmat ne szórjon,
Ki hozzánk dédelgetve szóljon,
Ki véd, ha vétkesek vagyunk,
Kit soha meg nem unhatunk?
Te, délibábok hajszolója,
Ködkép után magad ne vesd,
Te csak magad, magad szeresd,
Regényem tisztelt olvasója!
Méltóbb annál nincs senki sem,
És kedvesebb sincs, azt hiszem.

23

És a találkozás hatása?
Jaj, nem nehéz megsejteni!
Tanjánk szívét a kín csak ássa,
S nem tudja csendesíteni.
Lánylelkében, mely búra vágyott,
A kín szitotta még a lángot
Nagy, szertelen tűzzel kigyúl;
Eped szegény álmatlanul.
Egészségének friss virága,
Szűzi nyugalma, mosolya,
Mint puszta hang, tűnik tova,
Homályosul szép ifjusága;
Most virradt hajnalt így fed el
A vad vihar, felhőivel.

24

Jaj, hervadoz már teste-lelke,
Halovány, szótlan, fogy: beteg?
Teher, mi eddig érdekelte,
Nem élénkíti semmi meg.
Szomszédék aggódást hazudnak,
S nagy-fejcsóválva összesúgnak:
Férjhezmenés - más nem segít!...
Elég lesz. Hangot váltok itt:
A boldog szerelem szavától
Derüljön most a képzelet,
Bár érzem bús részvétemet,
Búcsúzva drága Tatjanától.

Bocsássátok meg ezt nekem:
Tatjanát nagyon szeretem.

25

Vlagyimirt a kis Olga bája
Mindjobban fogja, mást se lát,
Rab már, s teljes lélekkel áldja
Az édesen gyötrő igát.
Náluk van mindig. Félsötétben
Ülnek szobája szögletében,
Vagy, kézen fogva, már korán
Sétálnak künn a fák során.
S aztán? Ha mámor elborítja,
Zavartan és szemérmesen
Fürtjét simítja édesen,
Mosolyától felbátorítva -
Vagy megcsókolgat néha tán
Egy kis szegélyt a szép ruhán.

26

Vagy felolvas színezve, szépen
Egy jóra oktató románt,
Lefőzne ez sokszínűségben
Egy tájfestő Chateaubriand-t.
S ahol a könyv kalandregényes,
Hatása lányszívekre kényes,
Ott átlapozza szótlanul,
S míg átugorja, elpirul.
Majd egy sarokba elvonulva
A pár a sakktáblához ül,
S felkőnyökölve elmerül
S egymásra gondol ott is újra:
Lenszkij parasztja lép, s vele
Saját bástyáját csapja le.

27

Hazamegy, s ott is Olga, Olga -
Lelkében más kép nem lehet.
Kis emlékkönyv fölé hajolva
Finom lapokra festeget.
Fest sírkövet s idylli képet,
Cypris-szentélyt, szelíd vidéket,
Lantot, melyen galamb pihen,
Finom színekkel, könnyeden;
Alján sok bölcs emlékszövegnek,
Ahol nevekkel van tele,
Érzelmes verset ír bele,
Néma jelül emlékezetnek;

Perc műve, mely sokáig él,
S némán is mind egyről beszél.

28

Kisasszonykézben hébe-korba
Láttál ilyent faluhelyen,
Barátnők mázolták be sorra
Elül s hátul is teljesen.
A helyesírás szégyenére
S szokás szerint rossz versre mérve
Sok lelkes kívánság van ott,
Vesztik s toldják a szótagot.
Első lapján rímet találhatsz:
„Qu' écrirez-vous sur ces tablettes?”
S alatta: *t. à v. Annette;*
S a végső lapnál is megállhatsz:
*„Aki téged jobban szeret,
Írjon nevem alá nevet.”*

29

De van más képnek is divatja:
Látsz fáklyát, csokrot, két szívet;
Valaki itt szentül fogadja,
Hogy „koporsójáig szeret”;
Amott egy költő-tiszt köszönt be,
S gonosz verset firkant a könyvbe.
Barátaim, bevallhatom,
Írnék én is ilyen lapon,
Mert meg volnék győződve róla,
Hogy ott minden badar szavam
Jó szívvel nézik s nyájasan,
Nem lesz, ki fitymálón leszólja
S szétszedje versem: nem hamis?
S ha az, van benne szellem is?

30

De titeket, díszes-kevélyek,
Sátáni könyvtár átkai,
Melyektől meggyötörve félnek
Az új kor rímkovácsai,
Melyek díszét Tolsztoj ecsetje
Csodás tudással festegette
S versük Baratinszkij-remek -
Bár villámtűz égetne meg!
Ha egy nagy nő kezembe adja
Negyedrétes díszalbumát,
Düh s borzongás fut rajtam át,
Feszül a gúnyvers indulatja,

S epigrammává forna ki,
S így írjak madrigált neki?

31

Ha Lenszkijtől kér verset Olga,
Nem madrigált farag neki,
Nem vet hideg szikrát a tolla:
A szenvedély remegteti;
Amit lát, hall és róla érez,
Abból mind egy-egy költemény lesz,
Elégiája úgy fakad,
Mint egy természetes patak.
Lelkes Jazikov! Ittasulva
Te így dalolsz, s nem tudja más,
Kihez beszél a vallomás.
Elégiáid koszorúja
Megőrzi emlékül neked
Poéta-sorsod, életed.

32

Csitt! Zord bírálók hangja búsít,
Kemény szavakkal intenek:
Elégiáink koszorúit
Hajítsuk el. S így feddenek:
„Mit ér, ha mindig keseregtek,
Mindig csak egy nótát brekegtek,
Mit érnek *régi bánatok*?
Elég volt! Mást daloljatok!”
- Tör, álarc, harsonák tehát, mi?
Értjük, mit feddésed tanít:
Te holt világ holt tárgyait
Szeretnéd feltámasztva látni. -
„Dehogy! - bírálónk így felel. -
Uraim, óda, óda kell!

33

Nagy évek tette biztatója,
Múlt kort idéző alkotás...”
- Mindig csak ünnepélyes óda!
Hagyjuk. Mi itt a változás?
Szatiraköltőnk joggal írja:
Az a ravasz, külföldi líra
Tán elviselhetőbb nekünk,
Mint bús és csüggedt énekünk? -
„Nincs cél a bús elégiában,
Ríkatni csak nem érdemes,
Az óda célja meg nemes,
Magasztos...” Cáfolnám vitában;

De mért veszítsek össze itt
Két tábornok: régit és mait?

34

Hír és szabadság álmodója:
Lenszkij is lobbant s lázadott,
S írt volna ódát is, de Olga
Ódákat el sem olvasott.
Volt már könnyes poéta-lélek,
Ki olvashatta kedvesének,
Mit róla írt? Mondják, s lehet,
Nincs ennél égibb élvezet.
Boldog költő! Szerény a vágya:
Az álmát szólaltatja meg,
S mellette boldogan piheg
Szerelme s verse drága tárgya!
S míg ő boldog, tán azalatt
A lányész másfelé szaladt.

35

De én, ha versekké fonódnak
Lelkemben álmok s ritmusok,
Csak kedves, régi gondozómnak,
Öreg nyanyámnak olvasok.
Vagy: végzem már az unt ebédet,
S egy jó szomszédom erre téved,
Kabátszárnyánál elkapom,
S drámáimmal nyomorgatom.
Vagy (tréfán kívül): hogyha bánat
És rím már elcsigáz nagyon,
El-elkószálok csónakon
S riasztgatom a vadrucákat;
Strófám édes zenéje hat,
S felrebben egy-egy nagy csapat.

36, 37

S Anyegin? Versem olvasója,
Várj, percnyi türelem nem árt,
Elmondom én apróra róla,
Reggeltől estig mit csinált.
Remete módra él magában,
Nyáron felkel hét óra tájban,
S pongyolában vízhez siet,
Mely hegy tövéből integet,
S Gulnara költőjét követve,
Átússza Hellespontusát,
Kávézik, unva lapoz át
Egy rossz újságot s félrevetve
Felöltözik...

38, 39

Könyv, séta, alvás, fák homálya,
Vizek, csobogva altatók,
Fekete szemű, szőke lányka
Ajkáról pár friss ízű csók;
Zablázott ló, mely fékre kényes,
Ebédelés, elég igényes,
Aranyszín bor az asztalon,
Magányosság, nagy nyugalom:
Nembánomság elvét követve,
Így élt aszkéta-életet,
A nyári szép nap telhetett,
Nem is számolta - elfeledte
A várost és barátait,
Zaj s ünnepély unalmait.

40

De itt, észak felé, a kis nyár
Mint egy torz déli tél, olyan.
Egyet-kettőt villan s fut is már,
Bár ezt be sem vallják sokan.
Ősz leng a szellő hűvösében,
Ritkábban van részünk a fényben,
Kurtul a nap, zordul az ég,
A titkos erdő-sűrűség
Vetkőzik már búsan zizegve,
Hervadt mezőkre köd borul,
Kiáltó vadlúd-raj vonul
Délibáb vidékre, más vizekre,
Nehéz évszak jön, unalom,
November áll az udvaron.

41

Hús ködből kelt a nap sugára,
A szántóföld is néma már,
Az éhes farkas és a párja
Az út mentén utasra vár;
Vadat sejdít a ló szimatja
S horkan - gazdája megriadva,
Hajszolva hajt a hegyre fel;
Hajnalban csordát nem terel
A pásztor, s többé nem legeltet,
Tülökszó már nem hívogat
Delelni szomjas barmokat;
Parasztházban lány énekelget
S fon, míg a téli jó barát:
Szilácstűz hinti sugarát.

Az ősz csikorgó fagyba fordul,
 A dér ezüstös takaró...
 (Most azt várod rímemre: *zordul*;
 Itt van, ni, kapd el, olvasó!)
 Modern parkettnél is simábban
 Ragyog a patak jégruhában,
 Csáklyás fiúhad fut s nevet,
 S hersegtet villogó jeget.
 Nagy, piros lábú lúd biceg be,
 Nehéz testével úszna még,
 Vigyázva lép, de sík a jég,
 S elcsúszik s félredül. Zizegve
 Száll már az első, szüzi hó,
 Örvénylő csillag-millió.

Mit tudnál tenni téli zugban?
 Séta? A megszűkült világ
 Unalmas látvány kis falukban,
 Egyhangú, póre pusztaság,
 Lovagolnál a zord vidéken?
 Kopott patkójú ló a jégen
 Tétován jár s ügyetlenül,
 És egykettőre elterül.
 Bús házban ülj, s vigaszt keresve
 Olvasgasd Pradtot, Scottodat,
 Vagy nézz át számadásokat,
 Zsémbelj s igyál, s a hosszú este
 Elmúlik, mint a tegnapod,
 S remek tél - elmondhatod.

Mint Childe Harold, ő is magányba
 S tűnődő renyheségbe hull.
 Az ágy után friss kádja várja,
 Aztán egész nap szótlanul
 A biliárdnál kalkulálva,
 Egy tompa dákóval megállva
 Két csontgolyót lök és figyel,
 Van úgy, hogy reggel kezdi el.
 Száll a falusi este fátyla,
 Már a dákózás is sivár,
 Kandallónál terítve vár
 Az asztal. Jön Lenszkij, barátja,
 A szürke trojka hozta el.
 A vacsorát! Sietni kell!

Áldott italt kínál az asztal:
 Mihelyt a költő is leül,
 Elébük jégben hült palackkal
 Moët vagy Veuve Cliquot kerül,
 Fényben Hipokrené a társa:
 Játékos, gyöngyös csillogása
 (S a pezsgés más márkák borán)
 Megejtett s rabbá tett korán,
 Minden pénzem rá vesztegettem.
 Emlékeztek, sok cimborám?
 Varázs csillant a sugarán,
 S belőle forrt sok balga tettem,
 Vitatkozás, tréfálgatás,
 Vers, álom is, derűs, csodás!

De pezsgő, sustorgó hab-árja
 Ma már gyomromhoz hűtelen,
 Az íny a csendes bort kívánja:
 A jó bordeaux-it kedvelem.
 Ad'? Már nem való erőmhöz,
 Hasonlít fényes szeretőhöz:
 Eleven, csécsap és hamis,
 Lélektelen s makrancos is.
 Te, Bordeaux, hű társ vagy, dicsérünk,
 Gondban vigasztalást hozol,
 Nem hagysz minket cserben sehol,
 S mindig segítesz, hogyha kérünk,
 Tétlenségben te vagy velünk.
 Vivat, bordeaux-i! Tisztelünk!

Kihült a láng. Arany parázsra
 Leplet finom hamu terít,
 S halkan leheli hamvadása
 A gőz lengő szalagjait.
 A hő fogy. Füstölgő pipából
 A kéménylyukba húz a fátyol,
 Pezseg még a borospohár,
 Leszállt az este ködje már.
 (Be jó meghitt szó félsötétben,
 Barátságos pohár előtt.
 Úgy hívjuk ezt az est-időt:
 Eb s ordas közt. Miért, nem értem.)
 S most olvasóm hallgassa meg,
 A két barát miről cseveg.

„S ott túl világukat hogy élik?
 Hogy érzi Tatjanánk magát?
 És pajkos Olgád?” - Tölts, de félig..
 Elég... Tiszteltet a család.
 Megvan, betegség gondja nélkül,
 Olgácskám napról napra szépül,
 Micsoda váll, milyen kebel!
 S a lelke!... Jöjj csak egyszer el,
 Meglásd, öröm lesz érkezésed;
 Mert hát, gondolkozz rajta tán:
 Kétszer benéztél, s azután
 Meg sem mutattad volna képed.
 Ej... szép eszem van, mondhatom:
 Meghívtak, jöjj el szombaton. -

„Én?” - Persze. Tanja napja volna,
 Ünnepjük lesz a szombat-est,
 Meghív reá az anyja s Olga,
 Kibúvó nincs, ne is keresd. -
 „A sok vendég ... nem bírom őket,
 Az innen-onnan csődülőket...”
 - Ne hidd! Én biztosítalak:
 Családi kör ünnepli csak.
 Tedd meg! Igent mondj, felderítne.
 Felelj! - „Rendben van.” - Jössz tehát?
 S kiitta megmaradt borát,
 Poharát Olgáért ürítve,
 S tovább dicsérte szüntelen,
 De hát: ilyen a szerelem!

Vidám. A menny előtte nyitva:
 Két kurta hét hamar lejár,
 S a nászágy édes ízű titka,
 Az üdvösségek csúcsa vár.
 Hymen sok gondja, búja, nyúge,
 A házaselet keserűje,
 Az unt napok rideg sora
 Eszébe nem jutott soha.
 Nekünk, kik küzdünk Hymen ellen,
 A házaselet mit jelent?
 Fárasztó képsort, végtelent,
 Lafontaine-es regény-keretben...
 Szegény Lenszkij mást nem tehet:
 Ő ilyen sorsra született.

Akit szeret, viszontszeret!...
Így hitte s boldog volt vele;
Boldog, ki bízását követve
S a józan ész szerelve le,
Úgy szunnyad édes érzelemben,
Mint részeg utas éji csendben,
Vagy (szebb így:) lepke, mely leszáll
S virágölhöz tapadva hál.
Szánd, ki nem szédül, sose rezdül,
S mindent előre láthatott,
S emberszót és mozdulatot
Gyűlöletén bocsát keresztül,
S kihűti a tapasztalat
S a tiltó, józan öntudat.

ÖTÖDIK FEJEZET

*Ó, ne láss le, Szvetlanám,
Ily félelmes álmot!*
(ZSUKOVSKIJ)

1

Különös őszük volt: sokáig
Késett a tél, az altató.
Várta a föld, várt januárig,
S harmadnap éjjel jött a hó.
Tatjana korán kelt s kinézett,
Fehér az udvar, hó tetézett
Virágágyást, épületet,
Palánkokat, sövényeket,
Ablakát finom jég himezte,
Ezüstös-pelyhes künn a gally,
Az udvaron víg szarka-zaj,
Az ormokat beszőnyegezte
A szikrázó, hideg lepel,
Minden fehér, távol, közel.

2

A tél!... A pór szánját kitolja
S ujjong, hogy új utat tehet,
Gebéje friss havat szagolva
Még így is jámborul üget;
Pihés barázdákat hasítva
Száguld a vakmerő kibitka,
Veres övű bundában ül
S hajt a kocsis kegyetlenül.
Zsellérgyerek szalad vidulva,
S lónak képzelve önmagát,
Utast húz szánkóban: kutyát,
A huncutnak fagy már az ujja,
Sírna s nevet. Ablak megett
Az anyja feddően integet.

3

De meglehet, szerény színekkel
Figyelmetek meg nem fogom,
Ilyen természet arca nem kell:
Miért nem ékes és finom?
Van egy költő, ki gazdagabban
Festette s ihletett szavakban
Az első hó szépségeit

S a tél gyönyörűségeit.
Hogy tud szánútról énekelni
S titkukról! Élveznéd mohón
A lázas verset, olvasóm.
Vele nem mernék harcra kelni,
S veled, ki messze kóborolsz
S fiatal finn lányról dalolsz.

4

Tanjánk orosz volt ösztönében,
S nem tudva, mit miért szeret,
Zord szépségét élvezve, mélyen
Szerette az orosz telet;
A zúzmarát napos határban,
A szánt, az esti fénysugárban
A friss hó rózsás köntösét,
A vízkereszti est ködét.
Ők aznap ünnepelni szoktak,
S ha megvolt már az estebéd,
Begyűlt a sok fehércseléd,
S jósolt a szép kisasszonyoknak
Tisztférjet, háborús jövőt,
Mint esztendővel ezelőtt.

5

Hitt ő sok régi népszokásban,
Mely a jövőndőt sejteti,
Kártyában és álom-csodákban
S jós volt a hold arc is neki.
Balsorsos jelre szíve rebben,
A tárgyban is, titkos jegyekben
Babonás értelem beszél,
S Tatjana sejt s szorongva fél.
Ha macskájuk kemence hátán
Dorombolgatva s mosdva ül,
Vendégük jön feltétlenül;
Az újhold fénysarlója láttán,
Ha bal felől pillantja meg,
Amint a két szarvval lebeg,

6

Belesápad a félelembe,
S mikor sötétkék éjjelen
Csillag futott a végtelenbe,
És eltűnt benne hirtelen:
Tatjana lázasan repesve
A kívánság szavát kereste,
Hogy elsuttogja, mig lehull.
S ha valahol váratlanul

Fekete pap bukkant elébe,
Vagy egy nyúl másodperc alatt
A mezsgye úton átszaladt,
Vak rémület csapott szívébe,
Azt hitte: baljós híradás,
És félt: jön majd a sorscsapás.

7

S úgy érzi néha: félelembe
Titkos kéz vonzót is vegyít,
A lélek így van már teremtvé:
Két ellentétet egyesít.
Jön a szent ünnepsor, remények,
Jósolnak víg lányok, legények:
Az ifjúság, mely csak legyint,
S melynek jövőendő élet int
Beláthatatlan messzeségben;
S jósolgat okuláron át,
Ki mindent veszítve vár csodát,
A sírnál tántorogva, vénen:
A jóremény, bár int a vég,
Gügyögve áltatgatja még.

8

Az olvasztott viaszt Tatjana
Mohó szemmel figyelgeti,
Az öntött jós-alak csodája
Csodálatost hirdet neki.
Tál vízbe gyűrűcskék merülnek,
Majd sorra mind előkerülnek;
Tanjáé is jön víz alól,
S az ó dallam bús verse szól:
*„Ott dúsgazdag parasztok élnek,
Lapátolják a kincseket!
Kinek dalunk szól, tisztelet
S dicsőség annak!”* Gyászos ének;
A vers, mely *cirmost* emleget,
Lányszívnek kedvesebb lehet.

9

Éj van, fagy; fenn a tiszta íven
A felséges csillagsereg
Áldott összhangban ring, szelíden...
Tanjánk az udvaron szepeg,
Be sem gombolva leng ruhája,
A holdnak tükröt tart. Hiába:
Sötét a tükör és rideg,
Lapján csupán a hold remeg...
Hó roppan... Jönnek... Férfi... Rebben

És arra fut lábujjhegyen
S hangja megcsendül kedvesen,
Furulyaszónál édesebben:
„Hogy hívják?” Az csak néz s fülel
És „Agafon” szóval felel.

10

Nyanya tanácsa még segíthet,
Az éji jóslás hátra van.
Tatjana kettőnek terített
A fürdőházban titkosan.
Egyszerre megborzong a csendben...
Nekem Szvetlana jár eszemben,
S borzongva rémest gondolok...
Tatjanával nem jósolok.
Selyemövét már oldja: várja
A puha ágy. Levetkezett
S belebújt. Tükröt helyezett
A vánkos-aljba éjszakára.
Lel-isten ott ólálkodik.
Csend. Alszik már és álmodik.

11

Különös álmot lát Tatjana:
Havas mező körös-körül,
Megy a havon, s amerre látna,
Mindenfelé komor köd ül.
Előtte hóhalmok közében
Patak rohan s zuhog merészen,
Az ár sötéten forr s hereg,
A tél sem béklyózhatta meg.
Pallója két rossz, karcsu szálfá,
Jég fogja össze s ingatag,
S ott lent a habzó forgatag
Fenyeget zúgva és zihálva.
Örvényt, pallót hökkenve lát,
Tanácstalan most: hogy megy át?

12

Szorong s már-már hitét veszítve
A gátló vízárral pöröl,
S nincs kéz, amely baján segítne
A hívó túlsó part felől.
De test mozdult a hóhalomban
S ami kibújt sötéten onnan,
Egy nagy, bozontos medve volt;
Tatjana jajjal felsikolt,
A medve bög, két mancs kinyúlva
Kínálkozik, hogy fogja meg,

S ő félve lépve áttipeg
Rátámaszkodva, rászorulva.
S aztán? A karmos medveláb
Követi pallón túl tovább.

13

Nem nézne vissza semmi áron.
Sietve és loholva lép,
De a makacs, lompos lakájon
Nem tud kifogni semmiképp.
Jön, jön s nyög is: kibírhatatlan,
Már itt az erdő, mozdulatlan,
Komor-szép fenyves-rengeteg,
Gallyát hó-súly terhelte meg;
Hárs, nyírfá, nyárfá áll a szélen,
A puszta ághegyek között
A csillagfény átütközött;
A szurdok és cserjése mélyen
Szélfútta hó alá került,
Út nincs, az út is elmerült.

14

Bozótba jut s a rém mögötte,
Az omladó hó térdig ér,
Nyakát most cserjegally ütötte,
Füléből is serkent a vér:
Kitépte függőjét fa ága,
Most hóba roppan drága lába,
S ázott cipője ott akad,
Most keszkenője elmarad,
Hóból kisedni rá hogy érne?
Most hallja: jön! Nyomába ért!
Emelné tán a szoknyaszélt,
De tiltja ezt leány-szemérme;
Még futna, ám a szörnyü jó,
És futni többé nincs erő.

15

A hóba rogy. De ott a medve,
Felkapja s futni kezd vele;
S ő hagyja, félig megmeredve,
S eláll lélegzetvétele.
Most ösvényen hurcolja éppen,
Kis kunyhó áll a sűrűségben,
A hóban szinte elmerül,
Hófúvás rakta úgy körül;
Az ablak fénnel int az éjben,
De benn zaj és ricsaj van ám,
S a medve szól: „*Ez jó komám,*

Itt megmelegsze nála szépen!”

S a kis pitvarba cammogott,
S terhét küszöbre tette ott.

16

Feleszmél s hát egy pitvaron van,
S a medve nincs a pitvaron;
Benn pohár cseng vad vigalomban,
Mint nagy halott után toron.
Elképed és elhül egészen,
Titkon bekandikál a résen.
És mit lát ott?... Asztal körül
Szörnyetegek csoportja ül:
Kutyafejen két szarv, be rémes,
Boszorkány, állán bakszakáll,
Ott egy kakasfej kiabál,
Ott egy csontváz, groteszk, negédes,
Amott farkincás törpe fú,
Itt kandúr, mely félig daru.

17

S ez a vad képsor egyre torzul:
Egy ronda rák pókháton ül,
A lúdnyakon koponya fordul,
Csontján veres süveg feszül,
Egy szélmalom guggolva járja,
Csikordul és lendül a szárnya,
Ének, röhej, fütty, ugatás,
Emberhang s lóláb-dobbanás!
S egy arcba botlik, ismerősbe -
A vendégek közt hogy lehet,
Akitől fél s akit szeret:
Verses regényünk ifju hőse?
Asztalnál ül a többivel,
S az ajtórés felé figyel.

18

Jelt ad, s egyszerre mind nyüzsögnek,
Iszik, s isznak, s megnő a zaj,
Nevet, s egyszerre mind röhögnek,
Egy zordat pillant, s nincs ricsaj.
Nyilvánvaló: ő itt a gazda,
S ez most Tatjanát sem riasztja,
Inkább kíváncsiskodva áll,
S ajtót nyit és bekandikál,
De hirtelen szél tör be mélyen,
Lámpákat oltó, vad vihar,
S a bandában zavart kavár,
Anyegin, villogás szemében,

Zajjal feláll, s feláll a had,
S nyomán az ajtóig halad.

19

Megrémül, testét megfeszítve
Elfutna s meg sem állana,
S nem tud; türelmét elveszítve
Vergődik és rikoltana:
Nincs hang; s az ajtót most kivágja
Jevgenyij, s hát ott áll Tatjana,
S szemben sok ádáz, torz alak:
Ormányok, szarvak, agyarak,
Véres nyelvek, hosszan kinyúlva,
Dülledt szemek, bajszos pofák,
Bojtos farkak, sötét paták
S a csontvázak borzalmas ujja -
S ránéz, rámutat mind a rém,
S ordítja mind: „Enyém! enyém!”

20

„Enyém!” - szól Jevgenyij keményen,
S eltűnik rá az éji had,
S a lány jeges, nagy téli éjben
Hősünkkel kettesben marad;
Most már Tatjana lett a gondja,
Szelíden egy sarokba vonja,
Rozzant lócára ülteti,
S fejét vállára fekteti.
De Olga hirtelen betoppan,
Utána Lenszkij, fény cikáz,
Anyegin vadul hadonász,
A pár ellen haragra lobban,
Hogy ily hívatlan jönni mer;
Tatjana félholtan hever.

21

A szóharc hangosabbra vált még,
Jevgenyij hosszú kést ragad,
Lenszkij lerogy; sűrűbb az árnyék,
Velőtrázó jajszó riad...
Megreng a borzalom tanyája...
S rémülten felriad Tatjana...
Fényt lát körül a tárgyakon.
A fagy-hímezte ablakon
Bíboros már a jég-erecske.
Jön Olga, s jókedv jön vele,
Rózsás, mint észak reggele,
S könnyebben lebben, mint a fecske.

„Álmodban kit láttál? Ej, ej!
- Vallatja nénjét. - Nos, felelj!”

22

Nem hallja, mintha ott se lenne,
Az ágyon kedves könyve van,
Lapozgat révedezve benne,
S fekszik tovább is hangtalan.
Könyvének nincs költői bája,
Szép metszetekkel sem kínálja,
Nincs benne bölcs mondás se szín,
De sem Scott, Byron vagy Racine,
Sem Vergilius, sem Seneca,
Sőt a Divatlap cikke sem
Vonzhat ily szenvedélyesen:
Nagyhírű könyv: Martin Zadéka,
Fő-fő chaldaeus bölcselő,
Álomfejtő s jövődőlő.

23

Ez a mély mű a nagy magányba
Vándorkupec-kézből került,
Még alkudott is rá Tatjana,
S megvenni végre sikerült;
Három s fél rubel volt az ára,
Cottin - hiányos - Malvinája
S pár ponyva-könyv a ráadás,
Egy elkopott nyelvkönyv, hibás,
A Petriád, két ócska példány,
Marmontel, harmadik kötet.
Aztán Martin Zadéka lett
Legvonzóbb olvasmánya... Méltán:
Bánatban gyógyítószerre,
Együtt van, együtt hál vele.

24

Aggasztja és izgatja álma:
Milyen rejtelmes és csodás;
Kutatja, mit rejthet homályba
A szörnyűséges látomás.
Az álomfejtő csízióban
Ábécé-rendben annyi szó van:
Banya, bozót, híd, hó, karom,
Ló, medve, rák, szél, vigalom,
Satöbbi. Nyugtát válaszában
Zadéka bölcs sem adhatott,
S Tanja csak bajt sejt, bánatot
A baljós álom képsorában;

Miatta annyi gondja van
És annyi napja nyugtalan.

25

A szép hajnal bíbor kezével
A völgy ködét oszlatva szét,
Felhozza rózsaszínű fénnel
Tatjana víg névünnepét.
Alighogy felvirradt a reggel,
Tódul a sok vendég sereggel,
Szomszéd család család után:
Szekér, kibitka, bricska, szán.
Előszobában sűrű zsongás,
Szalonban zaj, bemutatás,
Mopsz-koncert, láncsók-csattanás,
Küszöbnél is kacaj, tolongás,
Lábcoszogás, hajolgatás,
Dada-zsivaj, gyerek-rivás.

26

Jön Pusztjakov, rezeg pocakja,
Nagytestű párja is szuszog;
Jön Gvozgyin, elsőrangú gazda,
S muzsikjai mind koldusok;
Az ősz Szkotyinyin-pár s családjá,
Orgonasípszerű a skála
A két év s harminc év között;
Majd Petuskov, a dandy jött.
Majd cousinom, díszben, Bujanov:
Bőrellenzős sapkát visel
(Jól ismerik távol s közel);
A környék pletyka-gyára, Fljanov,
A volt tanácsos, gáncsvető,
Falánk s megvesztegethető.

27

Most Panfil Harlikov családja
S monsieur Triquet következett,
Parókája van s okulárja,
Tambovból nemrég érkezett.
Modorban franciás egészen:
Tanjának verset hoz zsebében,
Gyerekek ismert, otthoni:
„*Réveillez-vous, belle endormie!*”
Vén almanachba bújva lelte
Vers-lom között a versikét,
Költő-láz lepte meg Triquet-t,
Porából szépen kiemelte,

S merész ötlettel „belle Niná”-t
„Belle Tatjaná”-re írta át.

28

S most a kisváros büszkesége,
Nagylányok álma, mintakép,
Lányos mamák gyönyörűsége,
A századparancsnok belép.
Örömhír! Vígsga napja van ma!
Ah! Itt lesz a katonabanda!
Óbester úr ígérte meg.
Ma bál lesz! Nagyszerű! Remek!
S már ugrál sok leány csoportban.
Asztalhoz! Pár párral vonul,
Pár lány Tatjanáig nyomul,
Szemben velük meg férfisor van.
A társaság csacsog, derül,
Keresztet vet, zsong és leül.

29

És most a víg beszélgetésbe
Szünet lép. Fal mindenki már,
Tányér- s kés-villa-csörrenésbe
Csendül a koccanó pohár.
De mozdul már a zaj s a lárma,
Zsivajjá duzzad nemsokára,
Szót senki sem hall, csak vitáz,
Sivít, kiáltoz, hahotáz.
Az ajtó nyílt, s Lenszkij belépett,
S Anyegin is jön... „Szentatyám!
- Kiált Larinné. - Végre, lám!”
Összébb tolják a terítéket,
A székeket rendezgetik,
Hívják őket s leültetik.

30

Tanjával szembe. Néz ijedve,
S mint hajnal holdja, sápad el,
S űzött gímnél jobban remegve
Sötét szemmel nem nézne fel;
Piheg, tűz árad szét erében,
Fullad, könny ül borús szemében,
Köszöntik, s észre sem veszi,
Az ájulás környékezi;
Már-már erőt is vesz szegényen,
De lelke még éber marad:
Megtántorodni nem szabad,
S ő győz a testi gyengeségen,
Halkan néhány tört szót rebeg,
De helyt ül s nem mozdulna meg.

Ideg-drámát, bús női képet,
 Sírást és ájulásokat
 Jevgenyij nem bírt és nem értett,
 Látott ilyent elég sokat.
 Különc, s dühíti már a bankett,
 S Tanja miatt is nyugtalan lett:
 Mit borzong s bágyadoz megint; -
 Rosszkedvében fel sem tekint,
 Aztán duzzogva megfogadja,
 Hogy Lenszkijt megbosszantja jól,
 A rosszkedvért majd ő lakol,
 S már látja is, hogy győz haragja;
 Minden vendéget megfigyel
 És torzképekben gondol el.

Különöst más szem is találhat
 Tanjában, úgy elváltozott;
 De most minden szem és birálat
 A piroggal foglalkozott
 (Sajnos, nagyon sok szó van ebben);
 Most meg leszurkozott üvegben,
 Sült s blanc-manger közt tartva sort,
 Hozzák a jó cimljanszki bort,
 S jön a sok hosszúkás pohárka,
 Olyan karcsúk, mint Zizi, te,
 Lelkemnek kristályserlege,
 Ártatlan versek ideálja,
 Kehely, mely csalt s itatgatott
 És mámorokba ringatott!

Nedves dugójától bucsúzva
 Durrog a sok butélia,
 Pezseg a bor. Magát kihúzza
 Komolyan most a francia
 S feláll, izgatja rég az ének,
 Csend lesz, suttogva sem beszélnek.
 Tanja félholt; a verselő
 Papírlapot vesz most elő
 S odafordul, s rákezd, de falsul.
 Taps, üdvözlés, zúgó terem,
 S Tanja köszönni kénytelen,
 S a nagy költő szerényre halkul,
 Aztán elsőnek élteti,
 S átadja kis versét neki.

Gratulálás. Nincs hossza-vége,
 S mindenkinek jut hálaszó,
 S mikor Jevgenyij lép elébe
 S meglátja, hogy mily hervadó,
 S arcán zavar van s néma szégyen -
 Szánakozás fakad szívében,
 Meghajlik Tatjanánk előtt,
 S egy pillantásig nézi őt
 Csuda-gyengéden, szót se szólva.
 Vajon valóban meghatott?
 Vagy játszott és kacérkodott,
 Akarva vagy nem tudva róla?
 De gyengédsége drága jel,
 S a lányszív új életre kel.

Széksor robajlik hátratulva,
 Mindenki a szalonba gyűl,
 Mintha mézes kas népe volna,
 Mely zsongva rét felé repül.
 A nagy bankettől jóllakottan
 Szundítnak is már itten-ottan,
 A hölgyraj kályhához kerül,
 A lányhad suttog s félreül;
 A kártyást zöld asztalka várja,
 A régi l'hombre vonz nagyon,
 S van whistben is még izgalom,
 S a hites boston-láz a párja:
 Háromfiús familia,
 S mind szomjas unalom fia.

A nyolcadik robberhez értek
 A whist-vitézek hevesen,
 Helyet most nyolcadszor cseréltek,
 Már teát hoznak. Szeretem,
 Ha időt ebéddel, teával
 Jelölhetek meg s vacsorával.
 Falun breguet-re mért tekints?
 A gyomrodnál jobb óra nincs.
 Megjegyzem itt zárójelekben,
 Hogy versem sűrűn emleget
 Lakomát, bort, banketteket -
 Akár te ősi énekedben,
 Harminc századja héroszunk,
 Te, isteni Homerosunk!

37, 38, 39

A lányok kéztartása bájol,
Oly csínnal isszák a teát.
De most a szomszéd nagyszobából
Flóta- s fagottszó hallik át.
Öröm csiklandja szíve táját,
Otthagyja jó rumos teáját,
S Olgához lebben Parisunk,
Akit Petuskovnak hivunk;
Lenszkij Tanjával, Harlikova,
A túlért lány is táncra kel,
Tambov költője kéri fel,
Bujanovval ring Pusztyakova,
Párral benépesül a tér,
S a bál teljes fényéhez ér.

40

Úgy volt, mikor regénybe kezdtem
(Első rész, bárki rátalál),
Albani-színekkel lefestem,
Milyen egy pétervári bál.
De álom ejtett meg s ígézet,
S a lelkem emléksort becézett:
Kis, kedves női lábakat.
De már nem vesztek célt s utat,
Kis láb, nyomod követve újra!
Már itt a férfikor-határ,
Ideje józanodni már,
Tettben, stílusban megjavulva;
Most ötödik fejezetem
Kitérés nélkül vezetem.

41

Mint ifjúságunk fergetegje,
Megszállottan s egyhanguan
Örvénylik még a valcer egyre,
Pár pár után villan, suhan.
Anyegin mosolyog magában,
A bosszú már kiforrt agyában:
Olgához lép. S a pár repül
S kering a vendégek körül.
Megállnak most. Székkal kínálja,
Élénken s kedvesen cseveg.
Egy perc, s a pár megint lebeg
S kering a valcer ritmusára.
Ámulás. Lenszkij hűledez,
Nem hisz szemének. Álom ez?

Most más tánc jön: mazurka. Régen
 Ha megzendült a hangszeren,
 Ropogott sarkaktól keményen
 S rengett a parkettes terem,
 Ablak csörrent a tánc-zenébe.
 Most? Mint a dámák, csúszva-lépve
 Siklunk tükör-padlón tovább.
 Örülhetünk, hogy legalább
 Kisvárosban, falun, vidéken
 Él még a régi szép szokás:
 Ugrás, bajusz, lábdobbanás -
 Nincs változás az ősi képen,
 Idáig zsarnokunk se hat:
 A kóros, új orosz divat.

Tanját s hűgát lihegve hozza
 Bujanov, s hősüknél terem,
 S Anyeginunk nem ingadozva,
 Olgát választja hirtelen;
 Hanyag fölényel átkarolja,
 S míg siklanak, hozzáhajolva
 Pár bók-szót súg ízetlenül,
 S kezét szorítja. Felhevül,
 S hiú lányarcát láng borítja.
 Lenszkij lobban, szédülve lát,
 Alig zablázza már magát,
 Dühét féltékenység szítja,
 A tánc végére vár s figyel,
 S a cotillonra kéri fel.

Már nem lehet. S mi tiltja, kérdi.
 Anyeginnak Lenszkij előtt
 Már elígerte. Ezt nem érti:
 Úristen! Olga... Olga őt...
 A pólya csak most hullt le róla,
 S máris kacér kis fruska volna?
 Cselhez, ravaszkodáshoz ért,
 S a hűtlenség útjára tért!
 Ilyen bántást tovább nem állhat:
 Nők átkos csínyét megveti,
 Kimegy, lovát nyergelteti
 S elnyargal. Egy választ találhat:
 Ilyenre két pisztoly felel,
 Golyó - sorsát az döntse el.

HATODIK FEJEZET

*La sotto i giorni nubilosi e brevi,
nasce una gente a cui l'morir non dole.*
(PETRARCA)

1

Lenszkij eltűntét észrevette
Olenka buzgó táncosa,
Elégedett, nem bántja tette,
S unalommá hül virtusa.
Olgácska ásítozva kémlel,
Lenszkijt kutatgatná szemével;
Kifárasztotta már nagyon,
Mint rossz álom, a cotillon.
Most vége. Vacsorához ülnek.
Ágyalnak már. Faltól falig.
Cselédszobától pitvarig
Mindenhová ágyak kerülnek.
Álmos mindenki s ágyba dűl.
Anyegin ment el egyedül.

2

Aludt a ház: a nagy szalonban
Horkolt a hájas Pusztjakov,
Folytatta hájas párja nyomban.
Pihent Petuskov, Bujanov,
Gvozdin, Fljanov - ez émelyegve -
Ebédlő-széksorokra fekve;
Triquet a padlón nyúlik el,
Most sapkát és trikót visel.
A lányok a két lányszobában
A két testvérnél alszanak.
Tanjánk nem tud aludni csak:
Ablaknál búsan áll magában,
Diana-fényben, mely ígéz,
S a nagy, sötét mezőre néz.

3

Anyegin nem várt érkezése,
Nézése, mely simogatott,
Olgát szédítő kedvtelése
A lelke mélyéig hatott.
Hogy volt? Nem érti semmiképpen,
S féltékenység támad szegényben,
Úgy érzi, szívét egy hideg

S kemény marok szorítja meg,
Sötét örvény zúdul alatta...
„Belepusztulok ebbe - szól -,
A szívem érte meglakol,
De édes lesz vesznem miatta.
A sorsommal pörölni kár:
Boldoggá nem tesz úgyse már.”

4

Lendülj, vers! Új figura lép föl,
Mesém, előre, szaporán!
Vlagyimir Krasznogorjejtől
Öt verszta távolságra tán,
Ott éldegél erőben, épen,
Magányosságban, bölcsességben
Zareckij. Egykor vakmerő
Kártyás, korcsmás kötekedő,
Léhűtő nép vezérkedője,
Most agglegény s igénytelen.
Nem mondom, hogy gyermektelen,
A föld békés műveltetője,
Sőt jó ember feltétlenül,
Korunk, lám, így erkölcsösül.

5

Egykor hízelgő, büszke szóval
Dicsérgették vad virtusát.
Igaz: az ászt pisztolygolyóval
Jó húsz lépésről lőtte át.
S egyszer, valódi mámorában,
Így tűnt ki részegen, csatában:
Kalmük lováról sárba dült,
S ott nagy vitézül elterült.
Egy francia a sár-halomban
Ejtette foglyul: drága tús!
Kiszabadult, s mint Regulus,
Készült is visszatérni nyomban,
Mert Vérynél hitele volt,
S reggel nyakalta már a bort.

6

Víg fickó volt, nagy tréfamester,
Sok bárgyú embert rászédett,
Eszest is lépre csalt nemegyszer,
Vagy nyílt szóval vagy hát megett,
Pedig sok csínynek látta kárát,
Sok tréfának megadta árát,
S a tör, mit másnak készített,
Sokszor saját csapdája lett.

Tudott vidám szóval csatázni,
Szólt élcesen s homályosan,
Elhallgatott fortélyosan,
S tudott fortélyosan vitázni,
Barátok közt viszályt szitott,
S aztán párbajra uszított.

7

Vagy érdekből kibékítette,
S hármában ültek béketort,
Majd orvul gúnyolta s nevette
S minden szitkot fejükre szórt.
Sed alia tempora!... Égtünk -
De elmúlt ifjú hetykeségünk,
Mint pajkos párja: szerelem.
Amint mondtam, Zareckijem
Bölcs csendben él most, régi jussal;
Ha szél zúdul vagy fergeteg,
Akác, májusfa védi meg,
Káposztát vet Horatiusszal,
Rucát, libát tart - sőt: tanít,
Ábéab-ra porontyait.

8

Nem volt buta. S bár jellemével
Hősünk ki nem békülhetett,
Szerette azt, hogy bátran érvel
S nyílt szemmel mond ítéletet.
Örült, ha látta - s meg se lepte,
Hogy már reggel belép sietve.
Köszönti a betoppanó,
S szövődnek is talán a szó
A köszöntés után, de szálát
Zareckij gyorsan vágja szét:
Átadja Lenszkij levelét
S vigyorogva elhúzza száját.
Anyegin Lenszkij pár sorát
Ablakhoz állva futja át.

9

Rövid szöveg, nem szenvedélyes,
Hideg, kimért a hang, de nyílt,
Előkelő, sehol sem érdes:
Párbajra hívja Jevgenyijt.
De ő sem tétováz a szóval,
Odafordul s a hírhezóval
Ezt közli: *bármikor, ma még.*
Zareckijunknak épp elég,
Feláll, itt nincs szükség vitára,

Nem, nem maradhat, nyugtalan,
Otthon tömérdek dolga van:
S elment. És ott maradt magára
Anyegin s elgondolkozott;
De lelke nem volt már nyugodt.

10

S joggal. Bírája lesz magának,
S vádlója lesz a vallomás,
Végére jár minden hibának:
Először is abban hibás,
Hogy gúnyt űzött, csak úgy szeszélyből,
Egy kényes, ifjú szenvedélyből.
Másodszor meg - a párbaj, ej!
Bolondozzék, poéta-fej,
Tizennyolc éves, észre térhet.
Szerette is, mert hű barát,
Mért nem mutatta meg tehát,
Hogy benne nincs előítélet,
S nem harcos és heves kamasz:
Értelmes férfi, talpig az.

11

Őszinte érzéssel felelni,
Nem borzolódni, mint a vad,
Csillapulás felé terelni:
Így kellett volna. S elszalad
A döntő perc. Késő. Hiába...
Beleszólt a históriába
A nagy párbaj-mesterkedő.
Gonosz, pletykázó, fecsegő...
Hát persze, meg lehetne vetni,
Ha csúfot űz; de a buták,
A suttogások, hahoták...
Fő: a közvéleményt követni,
Becsületünknek ingere!
Bálvány! Világunk tengelye!

12

Költőnk a szót feszülve várja,
S haragja forr órákon át.
De hozza nagyhangú futárja
Anyegin fontos választ.
Ez dúlt napját ünnepre váltja:
Félt, hogy huncutkodó barátja
Valami tréfás, szellemes
Kibúvó ötletet keres,
Nem jön párbaj-találkozóra.
De eldőlt már s kétségtelen:

A malomnál, a tetthelyen
Kell lenni holnap virradóra,
Kakast felhúzni pisztolyon,
S célozni: combon? homlokon?

13

Kemény az elhatározása:
Hozzá addig már nem megy el,
Gyűlölt, kacér arcát ne lássa,
Napállást és órát figyel,
A végén vág egyet kezével
És - Olgáék házához ér el.
Azt hitte, hogy zavarba jó,
Ha látja: ő az érkező,
De lám, szegény költőnk elébe
A lépcsőről a csintalan,
Bohó s derűs leány suhan
- Csélcsap reménység lenge képe -
Sugárzó szemmel, kedvesen:
A régi Olga teljesen.

14

„Miért tűnt el oly korán az este?”
Kérdezte rögtön. Lenszkij állt,
A szót esett fejjel kereste,
S kavart volt lelke és zilált.
Két tiszta szem tekint reája,
Övé közvetlensége, bája,
A kedves, huncutkás derű -
Hol a féltékenység s a düh?
Bús érzékenység lett belőle;
Már vallja: Olga még szeret!
Bűnbánat lett a gyűlölet,
Kész engedelmet kérni tőle,
De nem talál szót, úgy remeg -
Már boldog is, már nem beteg...

15, 16, 17

Jó most megint Olgával ülni
S búsan merengve nézni őt;
A tegnap témáját kerüli,
Ahhoz nem érez már erőt.
„Megmentem én - gondolja róla -,
Nem tűröm, hogy csábítgatója
Szívét, mely ifjú és meleg,
Bókkal, sóhajjal ejtse meg;
A kertnek mérges nyálu férge
Liliomszárat rágjon el,
S a zsenge, kétnapos kehely

Elhervadjon nyílást sem érve.”
És minden szó értelme ez:
„Holnap golyóm célpontja lesz.”

18

S Tanja... Ha Lenszkij tudna róla,
Hogy nyilall át a kín sebén!
És Tanja is ha tudta volna,
Vagy megsejdténé szegény,
Hogy holnap sírjukért merészen
Megküzdenek halálra készen:
Szerelme tán csodát tehet,
Kibékítné a két szívet.
De ő csak ég a szenvedélyben,
S erről lélek se tudhatott,
Jevgenyij róla hallgatott,
S Tanjánk epedt, s titkolta mélyen;
Egy tudta tán a föld színén:
Nyanya - de ő butuska, vén.

19

Lenszkij ma változik csapongva,
Most szótalán, majd felderül,
De hát: költő-vér; ráncba vonja
Homlokát, s a spinéthez ül;
Néhány akkordot fog merengve
S arcába néz, a tiszta szembe,
És révülten suttogja már:
„Boldog vagyok most, ugyebár?”
Késő van, menni kell, maradna
S szorong: a búcsú perce jön,
S mikor Olgától elköszön,
A szíve mintha megszakadna.
Ránéz a lány: mi baj lehet?
„Mi lelte?” - Semmi. - S elsiet.

20

Pisztolyait otthon kivette,
Megnézte s visszatette még,
S lefeküdt; egy Schiller-kötetbe
Pillantna, míg a gyertya ég.
De egy kép fogja újra s újra,
S nem zsibbad szendergésbe bújja,
Nem lát, nem érez semmi mást,
Csak Olgát, a bájost, csodást.
Könyvét jobb is, ha összecsapja,
S tollat ragad; áramlanak
A lázas, dőre versszavak,
Olvassa tűzzel s mondogatja;

Gyelve szavalt ily lelkesen
Becsípve lagzis esteken.

21

Véletlenül meg is maradtak
S itt vannak bús panaszaik:
„Vajon hová, hová szaladtak
Tavasza arany napjai?
Mit hoz a holnap virradatja?
Szemem mind hasztalan kutatja.
Ködébe fény nem sugaraz.
Mindegy: a sors-törvény igaz.
Elesém-é nyíllal találva,
Vagy testem mellett félrecsap:
Kiszabva hoz rák jót a nap,
Van ébrenlétje, és van álma;
Áldott, ha gonddal rák derül,
S áldott, ha éjben elmerül.

22

Megjő a hajnal rózsafénnyel,
Új nap kel s új sugárözön,
S én holnap tán a síri éjjel
Mély rejtelmébe költözöm,
S emlékem - ifjú volt s poéta -
A lomha Lethe martaléka;
Mindenki elfelejt, te nem.
Ugye, kijársz, szép gyermekem,
S urnámra könnyet ejt a kék szem?
Szeretett - gondolsz vissza rám -
Viharos élet-hajnalán
Enyém volt, értem élt egészen!...
Jöjj, drága társ, jöjj, drága szív,
Az életpárod hangja hív!”

23

Bágyadt borongás volt szavában
(Romantikus - mondjuk; de hát
Én itt nem látok igazában
Egy szikrányi romantikát.)
S hajnal felé, amikor éppen
Egy divatos szó volt eszében:
Ideál - fejjel félredül,
Kifáradt és elszenderül.
Aludnék is talán. Hiába:
A szomszéd nagy garral benyit,
S a szendergésbe hang hasít,
Ahogy belép a halk szobába:

„Hét óra már. Fel, fel, gyerünk!
Anyegin vár. Elkéshetünk.”

24

De tévedett: sehol se várja,
Úgy alszik, mint a bunda még.
Venus kakast hall már, szavára
Ritkul az éji sűrűség;
S ő nyugszik még az ágy ölében,
S a nap már feljebb hág az égen,
Futó szél porhavat sodor,
Szikrázva száll s kering a por,
De még az álom leng felette,
S az ágy csak nem bocsátja el.
De végre felserken s kikel,
Egy függönyt félreránt sietve,
Kinéz, fényt lát, eszmélkedik:
Indulni kell, elkéshetik.

25

Kicsenget. Francia lakáját,
Guillot-t riasztja. Futva jó,
Papucsát hozza, bő kabátját;
Fehérneműt készít elő.
Anyegin öltözik loholva,
S ő is készüljön már, a szolga,
Tüstént együtt indulnak el,
S a pisztolyokra ő ügyel.
Künn útra kész már könnyű szánja.
Beülnek és száguldanak,
Már itt a kis malompatak,
A két sorsos Lepage-t lakája
Már hozza is; szán és lovak
A két tölgyfánál várjanak.

26

A gátnak dülve várja régen
Türelmetlen ellenfele,
Zareckij gépész-szemmel éppen
A kő forgását szólja le.
Jön Jevgenyij: késett, bocsánat.
Zareckij ámul, hangja támad:
„Segédje nincs? Nem hoz? Miért?”
Mert ehhez ő pedánsul ért,
A módszer klasszikus tudója:
Ha egyik elterül, ügyel,
Szabály szerint terüljön el,
Nem így vagy úgy; a rendet óvja,

A megszentelt tradíciót
(Dicsérjük benne ezt a jót).

27

„Segéd? Barátom lesz segédem,
Monsieur Guillot, őt hoztam el.
Kifogásuk nem lesz, remélem
- Szólt Jevgenyij -, ő megfelel.
Bár rangja nincs és ismeretlen,
Igen jó fickó s feddhetetlen.”
Zareckij ajkát rágva néz.
Anyegin Lenszkijt kérdi: „Kész?
Kezdhethük?” - Kezdjük el, ha tetszik.-
A malmon túl lesz jó helyük.
A jó fickó és mesterük
A szakkérdést tárgyalni kezdik.
Áll s földre néz, egymásra nem,
A két ellenség mereven.

28

Két ellenség! Hát rég is üzte
Őket vérszomjas indulat?
Rég volt, hogy lelkük összefűzte
Közös cél, asztal, gondolat?
Most mint kiket vérbosszu sarkal,
Acsarkodnak böszült haraggal,
S egymásnak - álmképzelet
Teremt ily szörnyűségeket -
Hidegvérrel vesztére törnek...
Nevetni jót nem többet ér,
Amíg kezük nem érte vér?
S ha békén szétmennek s nem ölnek?...
De afférban bilincs nekünk
Félemlítő álszégyenünk.

29

A töltővessző verve koppan,
A cső villog kegyetlenül,
Golyó les már a pisztolyokban,
A kakas kattan s megfeszül.
A serpenyőbe szürke sorban
Pereg a por. Megbízhatóan
Szerelt kovájuk készen áll.
Guillot egy nagy tönköt talál
S megbújik ott riadt-szerényen.
Ledobják a köpenyt jelül.
Indul Zareckij s mesterül
Harminckét lépést mér a téren,

Itt is, ott is helyet jelöl.
S állnak pisztollyal, kétfelől.

30

„Előre!” Mozdulnak nyugodtan,
S még egymást célba nem veszik,
Hidegvérrel, határozottan
Négy lépést tesz most mindenik
- Négy lépcsőfok sötét halálba -,
Ekkor Jevgenyij, meg sem állva,
Emelni kezdi fegyverét,
S célozza már ellenfelét.
Öt újabb lépés még. Behunyja
Lenszkij is már a bal szemét -
De dörrenés szakítja szét
A csendet... Int a végzet ujjá:
Mering a költő szótlanul,
S kezéből a pisztoly kihull.

31

Kezét mellére ejti lágyan,
S a földre rogy. Ködös szemén
Nem kínos szenvedés: halál van.
Havas hegyek napos felén
Így hull le szikrázón remegve
A hó leváló görgetegje.
Anyeginon hideg fut át,
Odaront, ott a jó barát,
Ránéz, szólítja... mindhiába:
Poétánk meg nem hallja őt,
Nincs, odalett idő előtt!
A hajnal szépséges virága
Viharszélben lelankadott,
Az oltártűz kihamvadott!...

32

Békésen fekszik, holtra válva,
A homlok oly furcsán fehér,
A pisztoly mell alatt találta,
Gőzölve csordogál a vér.
Egy perce még: szívében égett
És lüktetett a lelkes élet,
Remény, gyűlölség, szerelem,
Pezsgett a vére szüntelen:
S olyan most, mint a ház, mely árva,
Hallgat, sötét van benne, csend,
A zaj örökre elpihent,
Krétázott ablakán fatábla.

Úrnője nincs már, elveszett,
Az isten tudja, merre lett.

33

Epigrammával ingerelni
Ellenségünket élvezet,
És azt is élvezet figyelni,
Amint tükörbe nézeget,
S látva magát nagyszarvu testtel,
Magára ráismerni restell;
De élvezetnek több talán,
Ha „Én vagyok!” - süvölt bután;
Ám ennél is több tán, ha csendben
Készítéd tisztos sírlakát,
Célozva halvány homlokát,
Illő távolban állva szemben;
De ha kezedtől elveszett,
Az már aligha élvezet.

34

Hát még ha fiatal barát az,
Akit pisztolygolyód elért,
Mert megbántott egy hetyke válasz,
Vagy egy nézésért, semmiért,
Borozva, meglobbant a véred,
Vagy ő lobbant meg, mert te sérted,
S párbajra hív fölényesen?
De mondd, milyen kín fog szíven,
Ha földön látod, összeesve,
S a homlokán, amely kihül,
A vég sötét árnyéka ül,
S halottra dermed már a teste;
Nem kelti fel rémült szavad,
Süket és szótalan marad?

35

Anyegin szívét kín hasítja,
Csak nézi Lenszkijt gyászosan
S a pisztolyt görcsösen szorítja.
Zareckij szól: „No, vége van.”
Vége!... Megremeg a szörnyű szóra
És összeborzadva s vivódva
Odábbmegy s emberért kiált.
Zareckij a hült testhez állt,
A szánba fektették ügyelve,
S indul a borzalmas fuvar.
Holtat szimmant, zablába mar,
Horkan, s hőköl vadul figyelve

A három ló, a zabla-szél
Csupa hab, szállnak, mint a szél.

36

A lelketek most fájhat érte:
Virág-ígéret volt s remény,
És a gyümölcs-kort meg nem érte,
Nem is rég volt gyermek szegény,
S elhervadt! Hol van lángolása,
Eszmék, érzések áradása,
A sok terv, mely magasra néz,
A tűz, mely ifjú és merész?
Tudásra, tette szomjusága,
Szerelmes, lázas szenvedés,
Büntől, szégyentől rettegés,
A látomások szűz világa,
A szép, mely nem földi s mai,
S ti, szent költészet álmai?

37

Holnap tán népek hőse volna,
Ki egy világnak fényt adott,
S elnémult lantja, hogyha szólna,
Bezengne késő századot,
Erőben nem lankadva, bátran.
A nagyvilág lépcsősorában
Magas lépcsőfok várta tán.
A bús mártir-árnyék után
Vak sírba szállt szent titka mélyen,
Számunkra hangja elveszett,
Nem fog buzdítani lelkeket,
S át nem hatolhat síri éjen
Jövendő évek himnusza
S utódok áldó kórusa.

38, 39

De meglehet: költő-szivére
Az várt, hogy szürke sorsot ér,
Elillan sok szép ifju éve,
S kihül a lelki tűz s a vér.
Más lesz, s múzsáival szakítva,
Megnősül s nincs falun, mi szítsa,
S rá boldog férjek szarva vár,
Hálókabátot öltve jár;
Valóság földjén áll a lába.
Negyven év köszvényt hoz. Iszik,
Eszik, hízik s unatkozik,
S egy nap rokkanva roskad ágyba,

Nők s gyermekek sírnak körül,
S több orvos vár, amíg kihül.

40

De így vagy úgy: az ifju költő
Meghalt s szerelme is vele,
Jaj! Nem mereng a bús tűnődő,
Baráti kéz döntötte le!
A faluban, hol lángja égett,
Egy helyet lel, ki arra tévedt,
Ott két fenyőtő összenőtt,
Két ér kigyóz a fák előtt:
A szomszéd völgy szelíd patakja.
A szántó sokszor nyugszik itt,
Az aratólány itt merit
Megkonduló korsót a habba;
Víz zúg, a lombárnyék sötét,
Ott állították fel kövét,

41

Tövén (ha halk eső dalolva
Tavaszi gyepfűvön szemel)
A pásztor bocskort fon, s a Volga
Halásznépéről énekel.
S a város kedves, ifju hölgye,
Aki nyaralni jött a völgybe,
S a réten és pataksoron
Magányosan nyargal lovon,
Gyors kézzel egyet ránt a féken,
Ott megállítja jó lovát,
Felveti kalapfátyolát,
Átfut a dátumon s a néven,
Áll meghatódva, szótlanul,
S szemére könnyes köd borul.

42

S léptet tovább a sík határban,
Tűnődő arcán bú lebeg,
Merengő lelkében homály van:
Lenszkij balsorsa fogta meg.
S gondolja: „S Olga? És a gyásza?
Hosszú volt kínja, búsulása?
Vagy már a könnynek vége lett?
Hát lánytestvére hol lehet?
S ki a modern nőket gyűlölte,
S embert és társakat került,
S borús szeszélyben elmerült,
S az ifjú verselőt megölte?”

Tinektek ezt rendem szerint
Elmondom majd apróra mind.

43

De nem most. Mert bár Jevgenyijem
Mindig kedves nekem nagyon,
S hozzá majd visszatér a szívem,
Most egyelőre elhagyom.
Időm már prózához terelget,
Együgyű rímet messze kerget,
S én - sóhajjal beismerem -
Már bágyadtabban kedvelem.
Tollamnak is csappant a kedve
Firkálni röpke kis lapon;
Más, hűvös eszmék vágya von,
Szigorú gond gondot követve,
Csendben, zshivajban látogat
S riasztja költő-álmomat.

44

Volt már más vágyam s szenvedélyem,
S ismertem új bánat szavát;
Azokhoz már nincs több reményem,
S rég bánom multam bánatát.
Ó, hol vagy, szép álmvilágom?
S hol vagy (örök rím), *ifjúságom*?
Talán valóság, hogy halott,
S koszorúja elhervadt?
Talán elillant már valóban.
Bús verstémát sem hagyva rám,
Tavaszi-időm gyorsan s korán
(Miről eddig csak játszva szóltam)?
És vissza nem fordul soha?
S harminc év int idestova?

45

Napom delet jelez. Belátom:
Nem érem többé hajnalát.
Nem baj. Ó, könnyű ifjúságom,
Búcsúzzunk, mint két jó barát.
Köszönöm a gyönyörűséget,
Tüzed, mely édes kinnal éget,
A zajt, vihart és víg napot,
Mindazt, mit kedved adhatott.
Köszönöm. Csendben vagy hevülve
Kiittam egy cseppig borod,
Enyém volt minden mámorod -
Elég! Indulok már derülve,

A sors új utat s célt mutat,
Hogy kipihenjem multamat.

46

Hadd nézzek szét. Isten megáldjon
Csendes tanyám, bűvőhelyem,
Hol szenvedély és lusta álom
S tűnődés közt folyt életem.
S poéta-ihletem, te drága,
Sugarazz még fantáziámra,
Biztasd meg álmos szívemet,
S gyakran keresd fel fészkeket:
Költő-lelkem ne hagyd kihűlni,
Sem eldurvulni kérgesen,
Mámorban eltompulni sem
S világ-csömörben megkövülni,
A mélyben, melynek sodra van,
S ahol, pajtás, fürdünk sokan!

HETEDIK FEJEZET

*Moszkva, hazánk kedves leánya,
Hozzád hasonlót hol lelek?*
(DMITRIJEV)

Lehet Moszkváunkat nem szeretni?
(BARATINSZKIJ)

*Moszkvát leszólni! Künn világot láthatunk!
S hol jobb?*
Hol nem vagyunk.
(GRIBOJEDOV)

1

Tavaszi fény úzi s fogyatja
Hegyek havát körös-körül,
Zavaros hólevek patakja
A vadvizes rétekre dül.
Az álmos föld ünnepre várva
Mosolyog az év hajnalára;
Ragyognak már a kék egek,
Átlátszó még erdő, berek,
De már pelyhedzik zsenge-zölden.
Viasz-cellájából a méh
Portyázni száll a rét felé.
Szikkad s tarkul a föld a völgyben;
Nyáj bög; az éjben valahol
Már fülemile panaszol.

2

Nekem, jaj, bút hoz visszatérted,
Tavasz, szerelem szép kora!
Lelkemnek, véremnek feléled
Fájdalmas, bágyadt mámora!
S ha szellőt érzek lengedezni,
S az arcom simogatni kezdi,
Mikor vidéki csend ölel,
Szív-sajgató öröm fog el.
Hát élvezetre tompa lettem,
S minden, mi él, virul, hevül,
Ragyog s ujjongva lelkesül,
Nekem csak untató, kietlen?
S lelkem, mely rég elzsibbadott,
Sötétet lát csak s bánatot?

3

Vagy hullt lomb újultát megérve
 Talán azért nem vidulunk,
 Mert új lombsuttogás neszére
 Bús veszteségre gondolunk,
 S a természet megújulása
 Csüggesztve int az elmulásra,
 Sok évre, melynek szép sora
 Többé nem újul meg soha?
 Vagy édes álmodásba bódít,
 S a színes költő-képzelet
 Egy múlt tavaszt láttat veled,
 Más, messzi föld illúzióit:
 Bűbajos éjben hold lebeg -
 S emlékező szíved remeg...

4

Itt az időtők, jó henyélők,
 Epikuros új bölcsei,
 Sors-kedvelt, fásult ingyenélők,
 S ti, Levsin-eszmék hősei,
 S ti, sok vidéki, vén Priamos,
 Kényes nők, kiknek nyűg a város,
 A falu hív, tavaszra vár:
 Virág és munka és sugár,
 Lelkes séták a zöld határban,
 Csábító, titkos éjjelek.
 Szaladjatok, siessetek,
 Postakocsin, zsúfolt batárban,
 Csézán, ha más már nem kerül,
 A sok sorompó-zár mögül.

5

Jó olvasóm, lendülj serényen
 Külföldi, jó hintódba hát,
 S hol annyit mulattál a télen,
 Hagyd ott a nagyváros zaját,
 S szeszélyes Múzsámmal bolyongva
 Hallgassuk: zúg a tölgyfa lombja
 A névtelen folyó felett,
 Hol Jevgenyij tétlenkedett.
 Remete-zug csendes lakója
 Telét még ott töltötte el,
 S Tatjana ott lakott közel,
 Regényem kedves álmodója,
 De már Anyegin nincsen ott...
 Csak egy gyászos nyomot hagyott.

Ott, hegy-hullámok félkörében,
 Odavándorlunk, hol kis ér
 Kigyószik át zöld, zsenge réten,
 S hárserdőben folyóhoz ér.
 Tavaszt zengő fülemilének
 Torkán virradtig szól az ének,
 Forrás csobog, vadrózsa nyit,
 Egy sírkő áll magában itt.
 Húst ad két vén fenyő homálya,
 Írás jelenti röviden:
 „Itt Vlagyimir Lenszkij pihen,
 Elérte a bátrak halála,
 Költő (év, kor), meghalt korán,
 Lebegjen békesség porán!”

Egykor, hajló fenyőfa-ágon,
 A csendes urna-kő felett,
 A hajnalszél, ha fújt a tájon,
 Titkos koszorút lengetett;
 Egykor a sírt, ha jött az este,
 Két jó barátnő felkereste,
 A holdfényben sokáig állt
 S egymást ölelve sírdogált.
 De pusztá már... szem nem vigyázza,
 Ösvényét rég benőtte gyom,
 Koszorú nincs az ágakon;
 A környék ősz, roskadt juhásza
 Ül ott, mint rég, órákon át,
 S dalolva fonja bocskorát.

Szegény Lenszkij! Ó, nem sokáig
 Siratta Olga! Így van ez.
 Menyasszony, jaj, nem hű halálig
 A könnyhöz, melyet gyász szerez.
 Jött más, most már az érdekelte,
 Édes bóktól csitult a lelke,
 Feledte már, hogy szenvedett,
 S egy szép ulánus rabja lett:
 Szerелем gyúlt szívében újra...
 S oltárhoz lép ifjan, korán,
 Koszorú van lenszín hajján,
 S fejét lehajtja elpirulva,
 Szemének rejtett fénye van,
 S ajka mosolyog boldogan.

11

Szegény Lenszki! A másvilágon,
 Hol bús öröklét ködje ül,
 Megérzi-é - hogy szíve fájjon -:
 Elhagyta Olga hűtlenül?
 Vagy Lethe partján szundikálva
 Boldog, mert nincs érzése s álma,
 És nincs, mi rá fájdtva hat,
 S a földről benne nincs tudat?...
 Bizony, felejtés sűrű árnya
 Vár ránk, ha sírunké leszünk,
 Barát, ellenség, kedvesünk
 Nem emleget. De zúg a lárma
 S harag, civódás el nem ül
 A megmaradt vagyon körül.

12

És Olga szép csengésű hangja
 Egy nap családjából kihullt,
 A tiszt úr, reglamája rabja,
 A garnizonba bevonult.
 Olgát anyuska megsiratta,
 Zokogva majd meghalt miatta,
 Oly szívszakadva búcsúzott;
 Tatjana sírni nem tudott,
 Csak áll halásápadtra válva,
 Búsan, s mikor a háziak
 A felhajtón tolonganak
 A párnak búcsúszót kiáltva,
 S indul a gördülő kerék,
 Ő pár lépést kíséri még.

13

Könnyfátylon át nézett utána,
 S szemmel sokáig vándorolt...
 Jaj! Egyedül maradt Tatjana!
 Őt, ki sok évig társa volt,
 Húgocskát, drága kis tubáját,
 Bizalmas, kedves cimboráját
 A sors elvitte messzire,
 Tán vissza sem tér már ide.
 A kertbe néz, s ott sincsen élet,
 Bolyong, mint árnyék, céltalan...
 Most már minden vigasztalan,
 S megkönnyebbülést sem remélhet,
 Mert visszafojtott könny nem ad -
 S a szíve szinte megszakad.

14

Hideg magánya csak növelte
 A rég meglobbant szenvedélyt,
 S mind hangosabban szólt a lelke
 Arról, ki tőle messze élt.
 Ne lássa őt, fogadja váltig,
 Hiszen gyűlölni kell halálig,
 Aki testvért ölt bűnösen;
 Meghalt a költő... Senki sem
 Említi már. Menyasszonyára
 Más élet várt, más férje lett.
 S a költő híre elveszett,
 Mint égi kékben könnyű pára.
 Két szív búsul tán érte csak...
 S ők is miért búsuljanak?

15

Az est jön. Szól a halk vizeknek
 Zsongása. Zúg egy-egy bogár.
 A táncok már elcsendesednek,
 Száll a halász-tűz füstje már
 A vízparton. Széles határban,
 Ezüstös fényű holdsugárban
 Megy-megy Tatjana egyedül,
 S mély álmodásban elmerül.
 Csak megy, kiér a dombszegélyre,
 Hát letről kastély integet,
 Körüle kis telep, liget,
 A kert a fénylő vízig ér le.
 Néz-néz és meglepetve áll,
 S a szíve gyorsan kalapál.

16

Még nem döntött, nem tud, nem is mer:
 „Előre? Vissza? - tétováz. -
 Ő nincs itt. Egy lélek sem ismer.
 Hadd lám, milyen a kert s a ház.”
 S leszáll a dombélről sietve
 S körültekint, alig pihegve,
 Zavart lelkének új a kép...
 S az elhagyott udvarba lép.
 S nagyot sikolt, mert megriadt,
 Kutyák rohannak rá csaholva,
 Cseléd-gyerek, egész csapat,
 Kifut, s van botnak sűrű dolga,
 A vad kutyákat elverik,
 A kisasszonyt védelmezik.

„A kastélyt megnézném. Lehetne?”
 Kérdi Tatjana. Szót megért
 S fut már Anyiszjához lihegve
 Pár kis fickó a kulcsokért.
 Anyiszja is jön nemsokára,
 A házajtót szélesre tárja
 És ő belép: mily elhagyatott
 A ház, ahol nemrég lakott!
 Itt egy teremben biliárd van
 S dákó azon; gyűrt kanapén
 Lovagló-ostor nincs helyén,
 S tovább halad Tatjana bátran.
 „A kandalló. A tűz előtt,
 Itt sokszor láttam ülni őt.

Itt várta télen délebedre
 Lenszkijt, ki már azóta holt.
 Utánam tessék, erre térve:
 Ez dolgozó-hálója volt.
 Itt kávézott, s ha jött az óra.
 Az ispán jött beszámolóra.
 Jó reggel könyvet olvasott...
 Öreg gazdám is itt lakott;
 Vasárnap, mintha csak ma volna,
 Durákot játsztunk, ő meg én,
 Itt az ablak mellett, szemén
 Okulár volt. Áldás a porra,
 Lelkét üdvösség várja fenn,
 Nyugodjék békességesen.”

Meghatva lép a hús szobába.
 S érzékenyen néz szerteszét;
 Amit lát, minden tárgy be drága,
 Éleszti s gyötri bús szívét:
 Az asztal s halvány lámpa-lángja,
 A sok könyv, ablaknál az ágya,
 A takaró és künn a hold,
 Melynek ma fátylas fénye volt,
 S a holdfényes táj rajzolatja,
 A Byron-kép egyik falon,
 A vas-szobor kis asztalon:
 Komor homlok felett kalapja
 Egy ismerős fejet takar,
 Mellén keresztbe font a kar.

20

Modern cella. Tatjana eszmél,
 Soká tartott a bűvölet,
 Sötétül, késő van. Hideg szél.
 A köd-megülte part felett
 Az erdő szundikál a szélben;
 Elbújt a hold túl egy hegyélen,
 A vándorlányt, ki erre jár,
 Az otthon régen várja már.
 Győz önmagán, izgalma néma.
 Egy sóhajtás a búcsújel,
 De egyet kér, míg útra kel:
 Az elhagyott kastélyba néha
 Jöhessen el, ha még lehet,
 Hogy olvasgasson könyveket.

21

A kulcsárnő még elkiséri
 A kapuig, s ő búcsút int.
 Reggel már itt van s arra kéri,
 Hogy ott időzhessék megint.
 S beül az elnémult szobába,
 És elmerül külső világa,
 Tűnődik ott tanútlanul,
 S a csendben könnye hullva hull.
 Aztán benyúl a könyvrakásba,
 Előbb kelletlenül keres,
 De gyűjteményük érdekes
 És elmerül az olvasásba,
 S nő benne, nő a szomjuság.
 S amit megismer, más világ.

22

Bár tudjuk: Jevgenyij inyének
 Az olvasás nem élvezet,
 De pár könyv kedves volt szivének,
 S azoknak megkegyelmezett.
 Juan s Gyaur nagy mesterének
 S még egy-két érdekes regénynek,
 Amely korunk arculatát
 Rajzolja híven: ezt a mát,
 Az ingerült, fantaszta lelket,
 Amely sivár s erkölcstelen,
 Magát imádó, szertelen,
 Minden fegyelmet, féket elvet
 S ha néha füstölögve forr,
 Amit tesz, léha és botor.

23

Itt-ott jelt lát egy-egy levélen,
 Éles körömvonás a jel,
 S ha megpillantja lapszegélyen,
 Tatjana élénken figyel.
 Meg-megrezzen továbbhaladva,
 Ha látja: egy-egy gondolatra
 Milyen megütközés felel,
 Vagy hogy hallgat, ha helyesel.
 Ceruzajelzést is talál itt,
 Mind egy-egy áruló vonás,
 Önkéntelen jött vallomás,
 Mely lelke mélyéig világít,
 Itt egy kereszt, ott kurta szó,
 Vagy kérdőjel, csodálkozó.

24

S istennek hála, egyre jobban
 Meglátja azt, kiért epedt.
 Jevgenyijét, kiért titokban
 Annyit sóhajtott s szenvedett,
 Mert úgy rendelte azt a végzet,
 A vészes, bús egyéniséget.
 Pokol-szülött? Ég küldte le?
 Kevély ördög? Vagy angyal-e?
 Idegen hóbortok bolondja?
 Üres káprázat? Moszkvai,
 Ki tud Haroldot játszani?
 Divatszavak bő lexikonja?
 Utánozó korunk fia?
 Talán csak egy paródia?

25

A rejtélyt megfejtette végre?
 Lelt szót, melytől kinyílt a zár?
 A perc fut s most jutott eszébe:
 Várják otthon régóta már.
 Két szomszéd jött át esti szóra,
 S a szó kiről folyhatna? Róla.
 „Már nem gyerek Tanjácska. Ó -
 Sopánkodik Larin anyó -,
 Hiszen kisebb volt nála Olga.
 Elkelne már a főköttő,
 A férj. De mit tegyek, ha ő
 Makacskodik s ezt válaszolja:
 - Nem kell. - S csak búsul; szó kerül
 S az erdőn kószál egyedül.”

- Szerelmes? - „Kit rejthet szívében?
 Bujanov kérte már: kosár.
 Petuskov is megkapta szépen.
 S Pihtin, a tiszt, csinos huszár,
 Hozzánk járt s ostromolta bókka,
 Gáláns, szerelmes ízű szókkal,
 Gondoltam: ez lagzit jelent,
 Á! Szó sincs róla! Füstbe ment.”
 - Mamus, hiába zúgolódunk:
 Moszkvába vittem volna rég!
 Hallom, van ott kérő elég. -
 „Ó, istenem, nincs arra módunk.”
 - Elég egyetlen tél, hetek!
 Kölcsönnel én segíthetek.

Mamus bölcs szóra nem habozva,
 Megértő lélekkel felel,
 Számít és dönt, döntése: Moszkva,
 Családjuk Moszkvában telel.
 Tatjana hallja megriadván:
 Világ elé, a kirakatba
 Kiállni, hol mindenki les,
 Hogy lássák, mily vidékies,
 Milyen divatjamúlt ruhája,
 Divatjamúlt egy-egy szava,
 S a dandyk és dámák hada
 Gúnyos mosollyal néz rája!
 A szörnyű képtől megremeg:
 Jobb itt az erdő-rengeteg.

Hajnalban, első napsugárra,
 Felkel s a domb felé siet,
 Meghatva néz a zöld határra
 És fájó szívvel integet:
 „Isten veled, te völgy, te boldog,
 Ti ismerős, kedves hegyormok,
 Te ismerős erdő, berek,
 Szépségek, isten veletek.
 Vig természet, meghitt magányom!
 A drága csendet, mely ölel,
 Híváságos fény s zaj váltja fel!
 Isten veled, szabad világom!
 Jaj, merre fordul életem?
 Vajon mit szánt a sors nekem?”

S mind hosszabb lesz kirándulása.
 Most egy kedves kis dombja int,
 Most egy bájos patak futása
 Marasztaná, s megáll megint.
 Beszél rétekkal, berki fákkal,
 Mint sok-sok régi jó baráttal,
 Mindenfelé búcsúzva jár.
 De gyors szárnyon repül a nyár.
 Jön már az ősz arany világa.
 A természet sápadt, riadt,
 Mint ékes-díszes áldozat...
 Üvöltve s felleget zilálva
 Zúdul meg északról a szél -
 S itt a varázsló, itt a tél.

Jön és fagyot hord szerteszéjjel,
 Havat hagy tölgyfagallyakon,
 Fehér hullámú szőnyegével
 Elfekszik rónán, halmokon.
 A megdermedt folyó s a partja
 Egyszintű: hóaplan takarja;
 Fagy csillan. Vígan néz reánk
 S mókáz, mulattat tél-anyánk,
 Tanjánk nem látja bánatától.
 Ő nem köszönt havat, fagyot,
 Nem szív be friss hóharmatot,
 S a fürdőház első havából
 Arcát, mellét nem mossa meg:
 Csak téli útjától szepeg.

Napját többször megállapítják,
 Míg jó a perc, a nem kívánt,
 Vizsgálják, vasalják, javítják
 Az elfelejtett, régi szánt.
 Már útra kész három kibitka,
 Sok holmival feltornyosítva,
 A terhe: koffer, láda, szék,
 Befőttek, lábas és fazék,
 Ketrec tyúkostul, dunyha, párna,
 Mosdótál, üst et caetera,
 Cókmókok sűrű tábora.
 A cselédházban nő a lárma,
 Búcsúzva rí a sok cseléd.
 Hozzák a tizenennyolc gebét.

32

Az úri szánba már befognak,
 Szakácsuk reggelit jelez,
 Kibitkáik súlytól ropognak,
 Asszony- s kocsis-száj versenyez,
 Szakállas fullajtár ugorva
 Ül fel nagy szőrű, nyurga lóra,
 Fut a cselédség és megáll
 Búcsúzni még a kapunál.
 Gazdái ülnek már a szánon,
 Kapun túl siklik már a szán:
 „Isten veled, békés tanyám!
 Isten veled, védő magányom!
 Látlak még? Sorsom visszahoz?”
 S Tatjana könnye záporoz.

33

Ha egyszer mi is művelődünk
 S azon, mi rossz, javítgatunk,
 S közlekedésünkkel törődünk,
 Lesz pompás úthálózatunk
 (Ötszáz év - számítják a bölcsek -)
 Vert utak, tartósak s erősek
 Szelik hazánk széles terét,
 S szaladnak sűrűn, szerteszét,
 Folyón vashíd feszül csodásan,
 Hatalmas ívben. Alagút
 Vág víz alatt merész kaput,
 Hegy mozdul, s hol most állomás van,
 Emberbaráti érzület
 Teremt korcsmát, szállóhelyet.

34

De most az úttal sűrű baj van,
 A hídláb roskadt és rohadt,
 Éhes poloska s bolha rajban
 Támadja éji álmodat.
 Ellátás nincs, nem fűt a kályha,
 Egy nagyzó étlap hiába
 Ingerli jó étvágyadat;
 Ínyed számára nincs falat.
 Falusi cyclops kalapácsa
 Csattogtat lassú tűz előtt,
 Orosz szerszámtól vár erőt
 Európa könnyű alkotása;
 A mester áldva emleget
 Kerékvágást, gödrös helyet.

De kellemes utazni télen,
 Mikor határunk hóba vesz,
 S mint kongó mai költeményben
 A verssor, útunk sima lesz.
 Automedonunk hajt merészen,
 Trojkánk vígan repül a szélben,
 S mint egy palánk oszlopsora,
 Villanva fut a verszta-fa.
 Baj, hogy Larinné, pénzt kimélve,
 Fogatot otthonról hozott
 S nem lóváltással utazott,
 S Tatjanát unalom kísérte:
 Élvezte teljes hét napig,
 Hogy ily vontatva utazik.

Az út fogy. Város kezd kiválni:
 Fehér kövű, nagy Moszkva int.
 Aranykeresztes kupolái
 Égőn ragyogtatják a színt.
 Ó, hányszor megdobbant a szívem,
 Ha megpillantottam nagy ívben
 Sok régi tornyát, templomát,
 A sok-sok kertet, palotát!
 Búsan bolyongva, hánytvetetten,
 Hordozva honvágy bánatát.
 Hányszor gondoltam. Moszkva, rád!
 Moszkva!... Mi minden cseng nevedben,
 S a visszhang, mit csengésed ad,
 Orosz szívet hogy megragad!

Ott tölgy közül büszkén kilátszik
 A Péter-vár. Zord ormokon
 Még friss dicsőség fénye játszik.
 Hogy várta itt Napóleon,
 Végső sikertől ittasulva,
 Hogy eljön Moszkva, s térdre hullva
 A Kreml kulcsát átadja majd;
 De Moszkvám nem jön, s főt se hajt,
 Mint vétkes szokta, kit legyőznek,
 Nem ünnepel, nem is fogad.
 Pusztító tűzvészt tartogat
 A türelmetlen kedvű hősnek.
 Ő zordan töprenkedve néz,
 S körül lobogva dúl a vész.

Isten veled, vár: hír s nagy érdem
 Kimúlt korából hű tanúnk!
 Tovább! Sorompó int fehérén,
 Lám, már a Tverszkaján vagyunk;
 A szánt gödör zökkenti, rántja:
 Asszony, kölyökhad, utcalámpa,
 Bódé, szatócs egymás után,
 Palota és park, zárda, szán,
 Patikák és pipere-boltok,
 Kozák s bokharai alak,
 Kunyhó, muzsik, toronyfalak,
 Bulvárok, konyhakerti foltok,
 Erkély, oroszlán-kapu, zaj,
 Kereszteken sok csókaraj.

39, 40

A fárasztó utcán döcögve
 Az út még óraszámra nőtt,
 De most a Haritonyi-közbe
 Betért a szán s egy ház előtt
 Megállt. Ez volt a néni háza.
 Négy éve tart hurutja, láza.
 Okuláros kalmük szaladt
 - Ősz már, s kaftánja rég szakadt -
 S a házajtót kitarja nyomban.
 A kezében harisnya van.
 Kiált díványán boldogan
 A hercegné a kisszalomban,
 S már egymást átölelve áll
 A két ősz hölgy és sírdogál.

41

„Hercegné! Ah, mon ange!” - Pachtette-em!
 „Cousine! Alina!” - Hát: csoda
 Ki hitte? - „Rég volt, hogy mi ketten...”
 - Hosszabb időre?... Ül oda.
 Mintha regényben volna... Álom... -
 „S ez, kedvesem, Tatjana lányom.”
 - Tanja! Ah! Jöjj mellém, hugom -
 Te volnál? Nemcsak álmodom?...
 Emlékszel Grandisonra, drágám? -
 „Várj... Grandison... Emlékszem e?”
 Á, hogyne! Monddd, mi van vele?”
 - Itt él Szimjon szent háza táján;
 Karácsonykor jött s hírt adott:
 A fia megházasodott.

Ő meg... De jobb máskorra hagyni,
 Itt sok rokon van, kedvesem,
 Holnap Tanját be kell mutatni,
 Én, sajnos, nem járok sosem,
 A gyengeség bezár a házba.
 De ti most el vagytok csigázva,
 Lefekszünk már, ágyaltatok...
 Jaj, nincs erőm... elfulladok...
 Nekem az öröm is nehéz lett,
 Nemcsak a bú... Édes szívem,
 Nem látja hasznom senki sem...
 Öregnek már csak rút az élet... -
 Kifáradt, hangja elveszett,
 Köhögni kezdett s könnyezett.

Hogy nénje nyájas volt iránta
 S örült, Tanjának jólesett,
 De az új szállás fájt; kívánta
 Kis hálóját, a kedveset.
 Selyemfüggöny mögött az ágyon,
 Új helyén nem lel rá az álom,
 S mihelyt a hajnalt hirdető
 Harang szól, s új nap gondja jó,
 Fel is kel és ablakhoz ülve
 Kinéz: fut már a fűsötét,
 S ami dereng, nem róna, rét -
 Megváltozott a hely körüle:
 Udvar, konyhát riadva lát,
 Kerítést, istálló falát.

Minden nap újabb meghívást hoz,
 Minden nap új estélyt jelent,
 A nagymamákhöz, nagytatákhoz
 Viszik Tanját, a kedvtelent.
 A messziről jött kedveseknek
 Megadni minden jót sietnek,
 Nagy húhó s vendégség van ám,
 „Hogy megnőttél! Veled, tubám,
 Keresztvízhez csak tegnap álltam.
 Én meg karomra vettelek!
 Édességgel etettelek!
 Én a füled megráncigáltam!”
 S van nagymamás sopánkodás:
 „Elmúlt idő! Más volt, be más!”

De nincs, mi új vonást mutasson,
 Idővel sem változtak el:
 Jelena tante, a hercegasszony,
 Ma is tüll-főkötőt visel;
 Még púderes Lukerja Lvovna,
 Ma is füllent Ljubov Petrovna,
 Ivan Petrovics még számár,
 Szemjon fukar, csak pénzre vár.
 Még Pelagyeja Nyikolavna
 Monsieur Finemouche-sal egyetért,
 Ebecskét, férjet nem cserélt,
 S a férj, a klub jóhírű tagja,
 Most is süket s elégedett,
 S eszik s iszik kettő helyett.

Kitárt rokon karok fogadják,
 Sok Moszkva-parti Grácia;
 Lábtól fejig némán kutatják,
 Tanjában hol lehet hiba;
 Még másnak érzik, furcsa nőnek,
 Falusinak, kényeskedőnek,
 Kicsit sápadt, kicsit sovány,
 De másképpen csinos leány.
 Majd - lányok! - kézről kézre adják.
 Megkedvelik, vezetgetik,
 Csókolgatják, dédelgetik,
 Hajfürtjeit új módra rakják,
 Mesélnek, suttognak sokat:
 Bohó leányszív-titkokat.

Maga s más lányok hódítása,
 Remény, csíny, álom: érdekes;
 Az ártatlan szó áradása
 A megszólástól fűszeres,
 Majd csacsukaságuk áráképpen
 Unszolják kedveskedve, szépen,
 Hogy szívét ő is tárja fel;
 De révült lányunk nem figyel,
 Mit kérnek tőle, nem gyanítja;
 Hiába sürgetik szavát,
 Ő úgysem fedné fel magát,
 Mert könnyes boldogságú titka
 Szent kincs, reá némán ügyel
 És meg nem osztja senkivel.

Szalonban szívesen fülelne:
 Miről beszél a társaság?
 De amit elfoghat figyelme,
 Ízetlen, ócska zagyvaság,
 Egykedvűség és vértelenség,
 Rágalmuk is szellemtelenség,
 Minden szó meddő s untató,
 Mindegy: hír, kérdés, pletyka-szó -
 Napszámra nincsen eszme benne,
 Véletlenül sincs élc soha,
 Nincs ványadt észnek mosolya,
 Szívük tréfából sem remegne.
 Még egy kedélyes butaság
 Sincs benned, ó, sivár világ!

A kancellisták ifjú nyája,
 Mustrálja: hol lelhet hibát,
 S rosszmájúan meg is bírálja,
 Mit benne finnyáskodva lát.
 A társaság egy bús bolondja
 Eszményinek rajongva mondja,
 Ajtónak támaszkodva áll,
 S édesbús verset komponál.
 S egyszer - Tanjánk unt nénje hívta -
 Vjazemszkij ül melléje le,
 S a lányt megfogja szelleme.
 Majd, álhaját végigsimítva,
 Öreg legény vet rá szemet,
 S kíváncsi lesz: ki is lehet?

Hol Melpomene szenvedélyes,
 Elnyújtott hangsúllyal jajong,
 S palástja leng, a talmi-fényes,
 Míg hűvös publikum zajong;
 Hol Thaliánk álomba ernyedt
 S baráti tapsra nem figyelhet,
 Hol ifjú nép, ha összegyűl,
 Csak Terpsichoreért hevül
 (Láttad s láttam szép ifjúkorban) -
 Sem egy féltékeny kedvű nő,
 Sem egy modern nőismerő,
 Sem páholyban, sem zsöllyesorban
 Tanjánk felé nem látcsövez,
 Sem lornyettet rá nem szegez.

S viszik a híres Vigadóba,
 Fülledtség, láz, zsúfolt tömeg,
 Zeneszó, lángok légiója,
 Villódzó táncos fergeteg,
 Szép hölgyek lenge öltözéke,
 A karzatok sokszínű népe,
 Eladó lányok ív-sora -
 Mind szemnek, szívnek mámore
 Hírhedt piperkőcök forogva
 Fitogtatják mellényüket
 S monoklis hetykeségüket.
 Pár szabadságos tiszt ragyogva
 Belép, győz, sarkantyúja peng,
 S nyalkán, huszárosan kileng.

Sok bájos csillag ég az éjben,
 Moszkvában sok szép lányka él,
 De társak közt az égi kékben
 Fénylőbb a hold a többinél.
 Ő is, kiről nem szól a versem,
 Mert nincs megénekelni merszem,
 Holdként tündöklük egymaga,
 S a többi szép: csak csillaga,
 A földet égi büszkeséggel
 Mily könnyedén érinti meg!
 Hullámos keble mily remek!
 Bágyadt nézése: bűvös éjjel!...
 Elég! Miért lángolsz, miért?
 Lakoltál örült lángodért.

Futás, kacaj, zaj volt körüle,
 Mazur, hajlongás, valcerek...
 Oszlopnál két nénjével ülve
 S ott fel sem tűnve senkinek,
 Tanjánk, ha lát, révülve látott,
 Gyűlölte a lázas világot;
 Fulladt... vinné a képzelet
 Friss és szabad mezők felett
 A faluba, a sok szegényhez,
 A nagymagányú völgybe, hol
 Fényes patakvíz vándorol,
 Vinné virághoz és regényhez,
 Hársfáihoz, hol vár a csend,
 Melyben Anyegin megjelent.

S eltűnt a társaság s a bál is -
 S míg lelke messzi tájra száll,
 Egy tekintélyes generális
 Nézése rajta meg-megáll.
 A nénikék vágnak szemökkel,
 És megböki Tanját könyökkel,
 S ezt súgják: - Bal felé figyelj. -
 „Miért? Mit látok arra?” - Ej,
 Akármit is, nézz arra bátran...
 Még most sem látod? ott elül,
 Ahol több férfi összegyűl,
 Egy tiszttel áll, egyenruhában...
 Most lép, fordul... nem látod ott? -
 „Azt a kövér tábornokot?”

Gratuláljunk. Győzött Tatjana,
 Ki mindig oly kedves nekem.
 Hanem most vágjunk más irányba,
 Főhősöm sem feledhetem...
 De állj! Pótolni visszatérek:
Ifjú barátáról szól az ének,
Leír szeszélyt, hóbertokat.
Áldd meg munkálkodásomat,
Eposz Múzsája, buzgalommal!
Adj egy botot, mely hűn vezet,
Kerüljek tévelygéseket.
 Így késő invocatiómmal,
 Tisztelve klasszikus szabályt,
 A vállamról a súly levált.

NYOLCADIK FEJEZET

*Fare thee well, and if for ever
Still for ever, fare thee well.*
(BYRON)

1

Mikor békésen fejledeztem,
S a liceumi kert ölelt,
S Apuleiust már falni kezdtem,
De Cicero nem érdekelt,
Tavasszal, titkos völgy ölében,
Hol szólt a hattyú hangja mélyen,
S fénylő tavaknál várt a csend,
A vers Múzsája megjelent.
Megfényesült diákszobában
Lakmározni kezdtünk korán
Az ifjú eszmék dús torán,
Megénekelte zsenge vágyam,
A gyermek-vígságot, reményt,
A múlt nagyságot, régi fényt.

2

Múzsám tetszett a nagyvilágnak,
S ettől dalunknak szárnya nőtt,
Gyerzsavin megjegyzett magának,
S megáldott még a sír előtt.

.....

.....

3

Életem törvénye s királya
A szenvedély - lett jelszavam,
S olcsó tobzódásig lészállva,
Pajzán Múzsámmal szilajan
Vad dőzsölők közé rohantunk,
Éjféli örrel volt kalandunk;
S Múzsám, a tékozló s hamis,
Ajándékot vitt akkor is
Boroskupák dühödt zajába:
Bacchusnak dallal áldozott,
Bacchánsnőként pajzánkodott,
S az ifjúság bomlott utána -
Könnyelműsködött dévajon,
S én büszke voltam rá nagyon.

4

De tőlük elsodort a végzet,
 Futottam... és ő jött velem.
 Hányszor vigasztalt és becézett
 Magányos, bús ösvényemen,
 Varázs-szavát fülembe zsongva!
 Kaukázus szikláin bolyongva,
 Mögöttem új Lenóra volt,
 S ügettünk és sütött a hold!
 S ha zord éj jött ködöt lehelve,
 Velem Tauris-partig, lejárt
 Hallgatni habzó tengerárt
 Nereidák dalát figyelve,
 A mély, örök hullámzenét,
 Az Alkotó dicséretét.

5

A főváros, sok lagzis este,
 Zaj, fény - mind elmerültek itt,
 Bús Moldva földjén felkereste
 Nomádok békés sátrait,
 S Múzsám, míg ott kószált magában,
 El is vadult a pusztaságban,
 Hallott nyers, durva nyelveket,
 Vonzó, szilaj sztyepp-éneket,
 S az istenek nyelvét feledte...
 Színváltozás jött hirtelen:
 Vidéki lányként járt velem
 Kertemben lépteim követve,
 Szemében melankólia,
 És könyv kezében, francia.

6

Rout-zajba, fényes úriházba
 Először most vezethetem -
 Pusztai bájait, vigyázva,
 Féltő gonddal figyelgetem.
 A dámák megnézik kevélyen,
 Mágnások, tisztek sűrűjében,
 Diplomáták közt siklik el,
 S leül szerényen és figyel.
 Örül a hullámzó özönnek,
 Melyben szó villan s toalett,
 Hajlongás hajlongást követ:
 Az ifjú úrnőnek köszönnek,
 Nagy férfi-kör - sötét keret -
 Fogja körül a hölgyeket.

7

Főrangúak formás beszéde,
 A tartás, mely hűvös, nemes,
 Rang s életkor sokfélesége
 Múzsámnak tetszik s érdekes,
 De az előkelők körében
 Ki áll ott szótlanul, sötétben,
 Mint idegen, mint társtalan?
 Előtte száz arc is suhan,
 Mintha kísértet-had lebegne.
 Spleen ülte meg vonásait
 Vagy gőgös kín? S miért van itt?
 Ki az? Jevgenyij? Ő lehetne?
 Csak nem?... Pedig valóban ő.
 - De hát mikor bukkant elő?

8

A régi? Vagy tisztult a lelke?
 Vagy még ma is különködik?
 S miért jött vissza most? Mi lelte?
 S milyen szerepbe öltözik?
 Herold vagy Melmoth lett a kóta?
 Világpolgár vagy patrióta?
 Quaker vagy álszenteskedő?
 Vagy más maszkkal büszkélkedő?
 Vagy jó fiú s más senki, semmi,
 Mint én, te s iksz vagy ipszilon?
 Legalábbis tanácsolom:
 Elnyűtt ruhát jó lesz letenni,
 Untig volt áltató s hamis...
 - Ismeri? - Igen is, nem is

9

- Anyeginban miért szerettek
 Megróni bűnt s fogyatkozást?
 Azért, mert mindig úgy siettek
 Hibáiért bírálni más?
 Mert fűtött szó, ha sulykot elvet,
 Megsért egy hiú senki-lelket,
 Vagy megnevettet? Mert az ész,
 Ha tér kell, terjeszkedni kész?
 Mert szándékot mások szavában
 Tettként bírál a vak világ?
 Mert léha s rossz a bárgyúság,
 S nagy ember nagy minden hibában?
 S középszerünknek megfelel,
 Hogy csak középszert ismer el?

10

Boldog, ki ifjan ifjúkort él
 S érés-időben érni kezd,
 S ha már hideggel jó a zord tél,
 Békén, megértve hordja ezt,
 Nem volt vad álmok lelkesültje,
 Estélyek mobját nem kerülte;
 Mikor húszéves, már ficsúr,
 Harminc s jól nősült házas úr,
 Majd ötvenéves kort elérve,
 Minden tehertől szabadul,
 Egymás után elébe hull
 Hír, pénz, rang, nem harcol meg érte;
 S azt mondják majd az emberek:
 Pompás egyéniség, remek.

11

De fáj, ha drága ifjuságunk
 Kiélvezetlen elsuhan,
 Ő is kijátssza balgaságunk,
 S mi is megcsaljuk csúfosan;
 Fáj, hogy legszebb vágyunk s reményünk,
 Hamvas-friss álmunk, eszmeképünk
 Gyorsan tűnő, csalóka jel,
 S lehullt levélként rothad el.
 S szemünk fáj jövőnkre vetni,
 Hol ebéd vár egymás után,
 Az élet szertartás csupán,
 A sok nagyságost kell követni,
 Akikben eszme s érzület
 Velünk rokon sosem lehet.

12

Megrótnak lenni, célba véve
 (Átérezitek?) gyötrő lehet,
 Eljárni józanok körébe
 S viselni a különc nevet,
 Címét sötét, bús agybetegnek,
 Gonosz sátáni szörnyetegnek,
 Sőt régi Démonom nevét.
 Hősünk (szövöm történetét)
 Barátját párbajban megölte,
 Munkátlanul, nem lelve célt,
 Huszonhat hosszú évet élt,
 Asszonytalan magány gyötörte,
 Szolgálat nem foglalta el,
 Nem bírt törődni semmivel.

13

A nyugtalanság űzni kezdte,
 A láz: nem ülni egy helyen
 (Némelyek önként vitt keresztje,
 Kín, mely korbácsol szüntelen).
 Elhagyta régi fészke táját,
 Az erdők és mezők magányát,
 Mely csendet már nem ad neki,
 Mert véres árny kísérgeti.
 S elment bolyongni más világba,
Egy érzés űzte. Merre? Mért?
 Ezt is megunta, visszatért
 S betoppant most egy társaságba,
 Mint Csackij, mikor megjelent:
 Hajókabinból bálba ment.

14

Új pár jön, mozgást, változást hoz,
 Suttog s megélénkül a boly...
 Hölgylép az estély asszonyához
 S tábornok, tiszt és komoly.
 Nem kapkodó hölgylép s nem beszédes,
 Nem hüvös, nem sikerre éhes,
 Fintortalan s igénytelen,
 Modort majmolni képtelen;
 Nézésének nincs hetykesége,
 Arcán nyugalom van s derű,
 Minden vonása egyszerű.
A comme il faut hű mintaképe.
 (Siskov, bocsáss meg, nem lelem
 Az orosz szót, elismerem.)

15

Közelségét sok nő kereste,
 Mosolygott rá sok vén mama,
 Tekintetét hódolva leste
 Hajlongó férfiak raja;
 A lányok halkabban vonulnak,
 Ahol ő áll; tábornok úrnak
 Tartása büszke most s merész,
 Orrát magasra tartva néz.
 Nem mintha „szépség” férje lenne,
 De bárhogy vizsgálná a szem,
 Nincs asszonyában semmi sem,
 Ami *vulgar* lehetne benne
 Zsarnok divat-mérték szerint
 Londonban. (Ejnye, már megint...

16

A szó tetszik nekem, bevallom,
 S megint nincs rá orosz; baj ez -
 Nálunk még új, sohase hallom,
 És népszerű aligha lesz,
 Epigrammába jól találna...)
 De térjünk vissza most. A dáma
 Bájjal, mesterkéletlenül
 Már egyik asztalkához ül
 A szép Nina Voronszkajával,
 S Cleopatránk, a névai,
 Tessék velem bevallani,
 El nem homályosítja bájjal,
 Bár márványszépség, hódító
 S mindenkit elkápráztató.

17

„Ő az? - töpreng Jevgenyij. - Ő-e?
 Ő az... De nem... Nem gondolom...
 Pusztá-zugból nagyúri körbe...”
 S fürkészi hetyke lornyonon,
 Vonásait kutatva nézi,
 Arcát, mely lányarcát idézi
 A mult-homályból. „Hercegem,
 Nem ismered, mondd meg nekem,
 Barette málnaszínű, látod?
 Akivel a spanyol követ...”
 Csodálkozás a felelet:
 - Te rég nem láttál társaságot.
 Bemutatlak, s megismered. -
 „De kit?” - A feleségemet.

18

„Nős vagy? Ne mondd! Rég? S nőd ki lánya?”
 - Két éve volnánk házasok.
 Larin lányt vettem el. - „Tatjana!”
 - Ismerted? - „Szomszédjuk vagyok.”
 - Á! Hát gyerünk. - Megnő a kedve
 S viszi is hozzá nagysietve
 A jó barátot. Anyegint.
 A hercegasszony rátekint...
 S bár hirtelen felbukkanása
 Meglepte s megzavarta őt,
 Egy percre sem vesztett erőt.
 Nem változott egy arcvonása,
 S mikor köszönve meghajolt,
 Modorban higgadt dáma volt.

19

Fegyelmén láz nem üt keresztül,
 El nem sápad s el nem pirul,
 Szemöldök-íve meg se rezdül,
 Az ajka össze sem szorul.
 Jevgenyij élesen figyelte,
 De benne még nyomát se lelte
 Tatjanának, a réginek.
 Beszélne - nem tud, nincs kinek.
 A hercegné megkérdi tőle:
 Mikor jött? messze járt-e? hol?
 Nem onnan jött, a faluból?
 Aztán fáradtságtól gyötörve
 Férfjére néz, s már elvonul...
 S ő ott áll mozdulatlanul.

20

Tatjana volna ez, ki régen
 Vidéki kis zugban lakott,
 S kit regényünk első felében
 Négyszemközött kioktatott
 Erkölcsbíráló lobbanásban;
 A lány, ki írott vallomásban
 - Az írást még őrizgeti -
 Feltárta hű szívét neki,
 Melyben vonzalmat, vágyat érzett?
 A lány... vagy ez csak álom itt?
 Az eldugott völgy lánya, kit
 Alig vett észre, meg se nézett,
 Az szól olyan fölényesen,
 S nincs egy szelíd nézése sem?

21

A rout nyüzsgéséből kiválva
 Mélyen tűnődve távozott;
 Nem volt nyugodt késői álma:
 Sok szép és bús képet hozott.
 Ébred, levél jön, vár futárja:
 Tisztelettel estélyre várja
 N. herceg. „Szent ég! - lelkesül. -
 Hozzá!... Megyek!” - s rendetlenül
 Illó választ firkant serényen.
 Tán álmodik? Renyhe s hideg
 Lelkét mi mozdíthatta meg,
 Mi tudta felkavarni mélyen?
 Harag? Hiúság? Vagy ha nem:
 Új ifjú gond - a szerelem?

Mint rég: a perc ön-lábakon jár,
 A napnak nem lesz vége. Áll?
 De tizet üt, s repül, robog már,
 A feljáróhoz ér, kiszáll,
 Remeg, a fogadósobában
 Leli Tatjanát egymagában.
 Pár percig ketten ültek ott,
 De Jevgenyij csak hallgatott;
 Mogorvasága megkötözte,
 Válaszul egy-egy szót ha lelt,
 Esetlenül, sután felelt,
 Makacs töprenkedés nyögözte,
 Egy pontra nézett szüntelen:
 Tatjana higgadt s fesztelen.

A férj. A kínos *tête-à-tête*-nek
 Véget vet jötte hirtelen;
 Anyeginnal sokat nevetnek
 Régi tréfákon, csínyeken.
 Jön a vendégsereg, zajával.
 A társalgást csípős savával
 Hangos jókedv pezsdíti meg;
 Szikrázó, csacska szó pereg
 A ház úrnőjének körében,
 Nem bárgyú s szenvedgő szavak;
 De komolyak is hangzanak
 Frázistalan, magvas beszédben,
 Szabad hangok, közvetlenek,
 S meg senkit sem hökkentenek.

Ott volt Pétervár dísze, krémje:
 Főrangúak, divat-csodák,
 Estélyek ismert ifja, vénje,
 Mindenhol látott ostobák.
 Ádáz hölgyek, kissé idősek,
 Felrózsáztak, főkötősek,
 Pár estélyt járó ifju lány,
 Mosolytalan szűz mindahány;
 Egy nagykövet ma hallgatóit
 Országos üggyel fogja meg,
 Egy parfümös hajú öreg
 Élcet süt el, de régimódit,
 Elmés élc, egykor tetszhetett,
 De komikusan ócska lett.

25

Ott volt az est epés birája,
 Szatirikus kedvű alak;
 Rossz minden: túl édes teája,
 A szimpla nők, nyers férfiak,
 Regényt bírálók enyhe hangja,
 Két nővér cári monogramja,
 Háború, vad hírlap-mesék,
 Az új hó és a feleség.

.....

.....

26

Hírhedt Polaszov ott a másik,
 Ki aljassággal nagyra nőtt,
 St. Priest, te ceruzakopásig
 Rajzoltad albumokban őt;
 Az ajtóban, nyárssá meredve,
 Bál-hős áll, divatkép lehetne,
 Oly karcsú, arca rózsaszín,
 Mint pálmataartó kerubin;
 Egy vilávjárt úr is betévedt.
 Merev s arcátlanul fura,
 Tekintélytartó modora
 Mosolyt kelt s néma szembeszédet,
 S a sok-sok egymásnak vetett
 Pillantás mond ítéletet.

27

Jevgenyij egyet lát; Tatjanát,
 Nem azt a kis bátortalant,
 Vidékük egyszerű leányát,
 Szegény, szerelmes szótalant,
 A hűvös hercegnőt csodálja;
 Az istennőt, kinek hazája
 Felséges Néva városa...
 Ember! Más nem leszél soha;
 Hasonlítsz Éva ösanyához:
 Amit elérsz, ingertelen,
 Az ős kígyó hív szüntelen
 A csábító rejtélyű fához,
 Mely a tiltott gyümölcs helye,
 S Éden nem Éden nélküle.

28

Milyen más nővé vált Tatjana!
 Az új sorssal hogy összeforrt!
 Fesztes rangban hogy eltalálja
 A fesztelen, helyes modort!

Termek fenséges asszonyában,
Ki példát ad hangban s szabályban,
Ki látná azt a régi lányt,
Kit érte égő lángja bánt?
Miatta fordult búra kedve,
S ha Morpheus későre jött,
A szüzi búval küszködött
S a holdra felnézett epedve,
S jövődőt szőtt a képzelet:
Szelíd, szép, páros életet.

29

Szerelemnek minden kor áldoz,
De szűz szívnek boldog zavar:
Áldásos és termő csodát hoz,
Mint rétnek tavaszi vihar;
Ha szenvedély esői érik,
Az élet nő s újulva érik,
Rügyből pompás virág fakad,
Mely édes, dús gyümölcsöt ad.
De életünk meddő korában
Oly bús, ha vágyaink után
Holt nyom marad bennünk csupán;
Az ősz hideg, vad záporában
Így lesz a rétekből mocsár
S tar erdő, mely halálra vár.

30

Hősünk, jaj! kétség nincsen ebben,
Szerelmes lett, mint egy gyerek,
Bús, szenvedélyes révületben
Telnek napok meg éjjelek.
Az ész ha feddi, csak sohajtgat,
Mindennap utcájába hajtat,
S kiszáll a fényes hall előtt;
Árnyékaként kíséri őt,
Boldog, mikor pelyhes boáját
Vállára rákerítheti,
Karját forrón érintheti,
Vagy tarka livrés sok lakáját
Széttolva ér székéig el,
Vagy egy zsebkendőt felemel...

31

Tatjana nem lát - vagy mutatja? -,
S míg Jevgenyijt kín égeti,
Vendégként, fesztelen fogadja
S két-három szót juttat neki.
Ma fejbiccentéssel köszönti,

Holnap nem, s ezzel gyászba dönti;
Kacérságtól ment teljesen,
Olyant nem tűrne rangja sem.
S Jevgenyij hervad, arca sápadt,
S nem bánja vagy nem sejtí meg;
Jevgenyij sorvadoz, beteg,
Tüdőbajt hozhat rá a bánat.
Orvoshoz! - sok barátja szól,
S több doktor fürdőt javasol.

32

Marad. Inkább ösöknék írna,
Jelentve, hogy körükbe jó.
Tatjanát kegyre így se bírja
(Olyan, mint minden ifju nő);
De ő kitart, nem hagyja abba,
Makacs reménykedése rabja;
Most, hogy beteg, elszánt s merész -
S remegve írni kezd a kéz:
A hercegnőnek ír remélve
- Bár ő levélnek (volt oka)
Nem látta értelmét soha -,
De úgy gyötörte szenvedélye,
Hogy nem győzhette már a kint.
Levele itt van szó szerint.

ANYEGIN LEVELE TATJANÁHOZ

Tudom, megsérti most magát
Fájdalmas titkom vallomása.
Szemének büszke, nyílt vonása
Mily megvetésbe fordul át!
Mit akarok? Mi cél vezethet,
Hogy így feltárom lelkemet?
Csak arra lesz ok, hogy neveteth,
S ki is csúfol majd, meglehet.
Megláttam egyszer lánykorában
Egy szikra vonzalmat magában,
De hinni nem mertem neki.
S nem szép szokás szerint feleltem:
Féltem, szabadságát a lelkem
- Bár untam - elveszítheti.
S közénk állt még egy gyászos óra...
Lenszkij bús áldozatja lett...
Eltéptem szívem, veszte óta,
Mindentől, mit kedvelhetett;
Függetlenül, mástól nem értve,
Azt hittem, kárpótlás nekem

A csend s szabadság. Istenem!
Tévedtem s megbűnhödtem érte!

Követni mindenütt magát,
Mozdulatát kísérni szemmel,
Nézését fogni s mosolyát
Szerelmes-bús tekintetemmel,
Szavát hallgatva fogni fel,
Hogy tökéletesség a bája,
Lábánál kínban égni el...
Ez, ez a boldogság csodája!
Ettől megfoszt a sors. Vakon
Vánszorgok, látását remélve,
Oly drága órák és napom -
S amit kimért a sors szeszélye,
Vesztem, pazarlom életem,
Mert súlya úgyis unt nekem.
Tudom: sok évre nem születtem,
De hogy toldozgassam korom,
Reggel hinnem kell rendületlen,
Hogy aznap látom, asszonyom...

Félek, szerény kérő szavakban
Szigorú szemmel mást se lát,
Csak gyűlölt cselt gyónás alakban -
Már hallok is feddő szavát.
Ha tudná, mit jelent epedve
Szomjazni, míg a vágy hevit,
Lobogni s hús eszünk követve
Csitítani vérünk lángjait,
Vágyódni, hogy térdét öleljem,
Lábánál sírva vallani,
Kérést, gyónást, panaszt: a lelkem
Minden szavát kimondani -
S tüzem színlelt közönybe zárva
Fegyelmezni szemem, szavam,
Csevegve tettetni magam,
S vidám szemmel nézni magára!...

Mindegy. Szívemmel szállni szembe
Nincs több erőm már, lankadok;
Eldőlt: hatalmában vagyok,
Beletörődtem végzetembe.

33

Nincs válasz. Újra ír. Hiába.
Harmadszor ír, s akkor se jó.
S belép egy esti társaságba
És kit pillant meg? ... Ott van ő!
Csak olyan szigorú ne volna!
Nem néz reá, hozzá se szólna;

Hu! Ennél dermesztőbb fagyot
Még Vízkereszt sem hozhatott!
Két ajkát oly szorosra zárja,
Hogy át nem törhet indulat.
Jevgenyij élesen kutat:
Részvét? Zavar? Nem, nem találja.
Könnyfolt?... Arcán sehol se lát.
Legfeljebb bosszúság nyomát...

34

Tán fél, hogy társasága, férje
Figyel, s titkára fény derül:
A régi csínyre, gyengeségre,
Miről hőünk tud egyedül...
Eh, mit! Átkozza dőreségét,
S elutazik keresni békét,
A nagyvilágtól elvonul,
S megint magányosságba hull.
S a csendes dolgozószobában
Vendége lesz a régi kor,
Melytől unott volt és komor
A nagyvilág sivár zajában,
S a bú, mely benne nagyra nőtt,
Sötét sarokba zárta őt.

35

S olvas megint. Nem válogatja:
Gibbon, Rousseau és Fontenelle,
Manzoni, Herder hívogatja,
Bichat s Tissot is megfelel,
Chamfort- s de Staël-könyvet lapozgat
S a szkeptikus Bayle-t óra hosszat,
S mert semmit el nem utasít,
Oroszt is olvas, hazait,
A szemlékben s almanachokban,
Melyek oktatnak szüntelen,
És most ki is kezdtek velem,
Habár a kórus jobb napokban
Dicséretem dalolta csak -
É sempre bene, jó urak.

36

Olvas tehát. De pusztá szemmel.
A lelke másfelé figyél;
A vágyak álom-sejtelemmel,
Szorongó búval töltik el.
A nyomtatott sorok között
Ő más sort lát, más jár eszében,
Képek rajozgatják körül,

S a lelke bennük elmerül:
Meghitt homályú, messzi multnak
Sejtelmes emlékképei,
Rossz szók, jóslások rémei,
Álom-foltok, kuszák, fakultak,
Hosszú mesék, színnel tele,
Egy fiatal lány levele.

37

Érzése és gondolkozása
Lassanként zsibbadt s kusza lett,
Fáraó-színek tarka mása
A sok kép, melyet lelke vet;
Ott fekszik olvadt óra dűlve,
Mintha el volna szenderülve,
Egy ifjú mozdulatlanul,
No, vége - régi hang ujul;
Jön sok volt ellensége sorban,
Rágalmazó, rút kártevők,
Elpártoló, könnyelmű nők,
Sok megvetett barát csoportban;
Vidéki ház - egy ifjú nő
Ül ablakánál - ő az, ő!

38

Addig rágódik így a gondon,
Már-már esztét veszítheti,
Vagy felcsap költőnek. Kimondom.
Lekötelez, ha ezt teszi!
Lelkén delej varázsa járt át,
Hogy orosz versünk technikáját,
Kontár tanítványként, sivár
Eszével szinte fogja már?
Otthon poéta-póza jól hat,
Ha ül s kandalló-tűzbe néz,
S doromboló hangján idéz
Benedettá-t, idol mió-kat,
S a tűzbe ejt - oly meghatott -
Hol papucsot, hol hírlapot.

39

Megnő a nap. Langyos szelében
Hátrál a tél s a téli gond.
Nem lett poéta semmiképpen,
Nem halt meg és nem lett bolond.
Serkentik a tavasz csodái,
Unt lesz kályhája, zárt szobái,
Hol mormotér volt télen át,
S elhagyja kettős ablakát,
S reggel repül a könnyű szánban

Névánk során; ragyog a nap,
Ezer zúzott, kék jégdarab
Zajlik, s az út tiport havában
A szán sarat csap s hólevet.
Vajon hová, hová siet,

40

Hol itt a rejtély könnyü kulcsa?
Az olvasó meglelte már:
Tatjanához száguld a furcsa,
Javíthatatlan vadmadár.
Képén halálos sárgaság van.
Lélek sincs az előszobában
Bejárja néma termeit.
Senki. Most más szobába nyit.
Hőköl s megáll: könyökre dülve
Ott ül, az arca színtelen,
Ruhája, fürtje díztelen,
Levelet olvas elmerülve,
S szeméből, mint a halk patak,
A könnyek hullva hullanak.

41

A révült, néma szenvedőben
Ki nem látná meg most a bút,
Az önfeledt, nagyúri nőben
Tanját, a régit, szomorút.
Részvét csap Jevgenyij szívébe,
S vad fájdalommal dül elébe.
Megreszket erre szótlanul.
Tekintete arcára hull,
Nem fedd, nem képed el... De látja
Kínban kihamvadt két szemét,
Rimánkodó tekintetét,
Melyből némán beszél a vádja.
A lány, ki vágyott, álmodott,
Most újra él, feltámadott!

42

Hogy felkeljen, szóval se mondja,
Nem rántja el tekintetét,
Szomjas szájától el se vonja
Érzéketlen, bágyadt kezét.
Miről merenghet önfeledten?...
Hallgatnak hosszan mind a ketten,
Majd szólni kezd az álmodó:
„Elég; keljen fel - halk a szó -,
Úgy érzem, nyíltan kell beszélnem.
Anyegin, emlékszik, mikor
Együtt látott a hársfasor,

S én ott türelmesen, szerényen
Hallgattam oktató szavát?
Most én leckéztetem magát.

43

Ifjabb voltam s tán jobb lehettem
Találkozásunk idején.
Anyegin, szívemből szerettem,
S szívében mit találtam én?
S válasz mi volt? Szigorúsága.
Egy halk leány szerelme, vágya
Nem is volt újság, ugye, nem?
Ma is meghül még - istenem! -
Vérem hideg, feddő szavától
S szemétől... Nem hibáztatom:
Nemes szándékú volt nagyon
A szörnyű órában, s magától,
Amit tett, nem volt helytelen:
Köszönöm, hogy úgy bánt velem...

44

Akkor, mélyén a nagy magánynak,
Hová hiú hír el sem ért,
Ugye, nem tetszettem magának?...
Miért üldöz most itt? Miért?
Miért fordult felém figyelme?
Azért, mert nagyvilági helyre
Emelt a sors, estélyt adok,
Gazdag s előkelő vagyok?
Mert férjem megrokkant csatákban,
S az udvar bennünket szeret?
S ha szégyen érne engemet,
Megtudnák mind a társaságban,
S rossz hírem vinné szerteszét,
A győztes csábító nevét?

45

Sírok... Ha azt a régi Tanját
El nem feledte, tudja meg:
Inkább túrném érzéshiányát,
Szavát, mely érdes volt s rideg,
Kioktató hangjának élet,
Mint ezt a sértő szenvedélyét,
A leveleket s könnyeket.
Akkor másként viselkedett,
Fiatal álmom szánva nézte.
Tisztelt egy lányt. Ez volt a mult...
De most! - lábamhoz mért borult?
Milyen gyarló érzés igézte?

Ily hűvös észet s ilyen szívet
Gyarlóság rabbá hogy tehet?

46

A pompa s fény káprázatában
Házam s estélyes életem,
Sikereim a társaságban:
Csak talmi díszem, megvetem...
Itt hagynám ezt a torz világot,
Itt ezt az ócska mascarade-ot,
S vállalnám fény, zsivaj helyett
Könyvpolcomat, vad kertemet,
Multam szegényes házatáját,
A kedves helyet és szobát,
Ahol megismertem magát,
A temető csendes magányát,
Hol egy kereszt áll hűs helyen,
S lomb közt szegény nyanyám pihen.

47

A boldogsághoz mind a ketten
Közel jártunk! De közbeszólt
A sorsom, ő diktálta tettem,
Mely, meglehet, könnyelmű volt.
Anyám sírt, úgy kért, úgy kívánta,
Hogy már szegény Tanja se bánta,
A kockát róla hogy vetik...
És férjhez mentem. Most pedig
Menjen, kérem, ne is kövessen;
Tudom, hogy lélekben nemes,
Becsületes, önérzetes,
Szeretem még (mit rejtegessem?),
De másnak szánt a sors oda,
S hűtlenné nem leszek soha.”

48

S kiment. Jevgenyijünk remegve
Csak áll villámsujtottan ott,
Az érzések vad fergetegje
Hökkent szívéen hogy átcsapott!
Sarkantyúhang pendül fülébe,
S Tatjana herceg-férje lép be.
S a kellemetlen perc előtt
Itt, olvasóm, elhagyjuk őt,
Búcsúzunk hősüinktől sok évre,
Örökre tán. Jártunk vele,
Amerre vitte Sors szele,
Köszöntsük egymást partot érve:
Hurrá! Elég volt, ugyebár?
Régóta vártunk erre már!

S most, olvasóm - ki vagy? Barátom
 Vagy ellenségem? nem tudom -,
 Isten veled hát! - ezt kiáltom,
 Baráti szóval búcsúzom.
 Bármit kerestél verssoromban:
 Felfrissülést a munkagondban,
 Viharos, szép emlékeket,
 Elmés szót, élő képeket,
 Hibát stílusban és szavakban,
 Kívánom, lelj bár cseppnyi részt,
 Mely álmodni s mulatni kész,
 Vagy arra, hogy folyóiratban
 Vitázzék harcos ingered.
 Elválunk most. Isten veled.

Isten veled, különöc kísérő,
 S te eszmény, álmod asszonya,
 S te munka, mely lüktetve élő
 S tartós voltál, de súly soha.
 Amit költő kíván, ha zaj van,
 Felejtést adtatok viharban,
 Baráti szót, mely biztatott.
 A nap hányszor lenyughatott,
 Mióta Jevgenyij alakja
 S Tatjana megjelent nekem,
 Mint álmod és révületem,
 S én bűvös kristályban kutatva
 Tisztán még nem foghattam át
 Szabad regényem távolát.

Kik első strófáim figyelték,
 Szétszórta már a messzeség,
 Vagy már a sírok átölelték,
 Ahogy megírta Szádi rég.
 Nélkülük lett kész művem, árván,
 S kiről eszményképem, Tatjanám
 Kapott nemes vonásokat...
 Jaj, elragad a sors sokat!
 Boldog, ki serlegét fenéig
 Nem hajtja fel élet-torán,
 Otthagyja ünnepét korán,
 Regényét nem forgatja végig,
 S megválík tőle könnyedén,
 Mint Anyegintől válok én.